

VÁRAD

IRODALOM
MŰVÉSZET
TÁRSADALOM
TUDOMÁNY

2024
7

Szabolcs

VÁRAD

2024/7.

IRODALMI, MŰVÉSZETI, TÁRSADALMI,
TUDOMÁNYOS FOLYÓIRAT

Nagyvárad, 2024. július • XXIII. évfolyam 7. (232.) szám

Kiadja

a Gheorghe Șincai Bihar Megyei Könyvtár

Intézményfenntartó:

Bihar Megye Tanácsa

Szerkesztőség és kiadó:

Nagyvárad, Armatei Române utca 1/A, C épület, II. em. 7. ajtó

Telefon: 0259/431-257; 0771/269-647

Postacím: 410087 Oradea, str. Armatei Române nr. 1/A, corp C

E-mail: *varadszerkesztoseg@gmail.com; bibliobihar@yahoo.com*

Internet: *www.varad.ro; www.bibliobihar.ro*

Szerkesztőség:

Dénes László (főmunkatárs)

Fried Noémi Lujza

Tóth Hajnal

Tördelőszerkesztő:

Darabont Éva

Készült

a nagyváradai Book Expert nyomdában

ISSN 1583-0616

Tartalom

CSÁVOSSY GYÖRGY <i>Versek</i>	3	KÉGL ILDIKÓ <i>Nemzedéki témák, időtlen értékrend</i>	70
ZENTAI LÁSZLÓ <i>Az utolsó lélegeztetőgép</i>	6	FÜLÖP LÁSZLÓ <i>Várad Gyulai István és portai követsége</i>	73
TARI ISTVÁN <i>Versek</i>	11	LŐRINCZ JÓZSEF <i>Újszerűség és kísérletező kedv egy széki kiadványban</i>	77
FÜZESI MAGDA <i>A gólyalány</i>	17	TÓTH HAJNAL <i>Akkor tudok bármire is zenét írni, ha a szívemhez szól</i>	81
SZILÁGYI FERENC HUBART <i>Versek</i>	19	FRIED NOÉMI LUJZA <i>Egy kiállítás képeihez</i>	86
JUHÁSZ ZSUZSANNA <i>Mianyank; Ima; Szélfogó</i>	24	TÓTH HAJNAL <i>Éljük az életet ezerral</i>	88
CZILLI ARANKA <i>Versek</i>	29	TÓTH HAJNAL <i>Egy jószágjárnynak kellene elszabadulnia</i>	92
LŐRINCZ GYÖRGY <i>Kuron Anna balladája</i>	32	BARABÁS ZSUZSA <i>Cicero gondolata (keresztrejtvény)</i>	94
DEBRECZENY GYÖRGY <i>szálljon villamosra a Farkasrét felé</i>	44	<i>Lapszámunk szerzői</i>	96
PATAKY LEHEL ZSOLT <i>„Az alkotás belső kényszer”</i>	47	-----	
KOVÁCS-SZÉLES ANDREA <i>Ikebana; Befáradás</i>	51	A VÁRAD 7. számát Siska-Szabó Hajnalka (sz. 1967) képzőművész munkáival illusztráltuk.	
WESSELY GÁBOR <i>Modern idők</i>	57	A borítón a <i>Jelek</i> (2023) és <i>A kapun túl</i> (2016) címűek láthatók.	
TÓTH ÁGNES <i>Kocsmamesék</i>	60		
DERZSY-BEN OND <i>Szűrös tekintet kedvetlen emberektől</i>	63		

RESTITUTIO IN INTEGRUM

Csávossy György

Szárnybontásra

Leányomnak, ballagása emlékére

*Szárnyakat adjatok
szállani, szállani,
széltépte ágakon
megülni, megállni.
Álom szivárványát
röptömmel átszőni,
arany szénát gyűjtő
hajnalnak köszönni.
Szárnyaim, szárnyaim,
vizstek-e az égen,
elbontva az állvány
lent a fal tövében.
Nincs más mód, csak szállni,
vagy szép tollam szegni,
vagy az eget bírni,
vagy eget temetni.
Itt van az ideje
az új seregeknek,
nap is van, árny is van,
esők is erednek.
Vállamon pereg le
bánata a holdnak,
pacsirták szólítanak
aratásra holnap.
Ha pacsirta leszek,
hangom meghalljátok?
Ha a rög lehúzna,
nem átkoz-e szátok?
Befogadtok-e majd
igaz szerelemmel,
ki a sorshúzásban
égen-földön ember?*

1971

Tavaszi Várakon

*A kerti tóban
aranyhalak ragyognak,
mint a nap
lenyugvóban.
A feketerigó
tollát fürösztí
a sekélyben,
berzenkedik
kevélyen,
majd felrebben
az esti szélnél
sebesebben.
Suhannak a percek,
a hold,
ezüstarcú, bús herceg
bámul a tájra.
A csend szívében fájna
a rózsatüske szó.
Ülök fiammal,
megemeljük
a vörösboros poharat,
köszöntjük a nyarat.
Ó, áldott pillanat!
Pillékkal messzi száll,
találkát nem ígér,
s ki tudja, hogy a hűtlen
vajon még visszatér?*

2011. április 24-én, húsvét és Szent György napján

Csávoossy György (Temesvár, 1925. június 20. – Nagyvárad, 2015. november 30.) költő, színműíró, mezőgazdasági szakíró, középiskolai és egyetemi oktató két, nyomtatásban máig meg nem jelent fenti versét gyermekei jóvoltából tehetjük közzé.

Fényjáték I., 2008

Zentai László

Az utolsó lélegeztetőgép

Rajki Annamáriáról a negyedik nap reggelén kapcsolták le a lélegeztetőgépet. Az orvosok egybehangzó véleménye szerint a tüdeje már annyira rugalmatlanul gyenge volt és annyira képtelen az önálló működésre, hogy értelmetlenség lett volna mesterségesen tovább életben tartani a beteget. A férje írta alá a beleegyező nyilatkozatot. A lánya csak bólogatott, de nem szólt semmit. Néhány perc múlva beengedték őket az asszonyhoz. Élettelen teste még meleg volt. Rajki László lehúzta felesége fejéről a lepedőt. Még egyszer látni akarta az arcát. Azt az arcot, amely inkább tűnt fáradtnak, mint merevnek. A veseelégtelenség fájdalmai sem látszottak Annamárián. Nyugodt tekintete túlonúl beletörődően árulkodott arról, hogy már napokkal korábban és végérvényesen feladta a küzdelmet. Hosszúra nyúlt szenvedés volt mögötte, de így is látszott az arcán, hogy nehezen adta meg magát.

– Kicsikém, pár percre magamra hagynál édesanyáddal? – kérdezte sutogva Rajki.

– Persze, apa, maradj csak. Nekem úgyis vissza kell mennem az osztályra – felelte a lánya. – Majd később még átjövök anyuhoz, én is el akarok búcsúzni tőle.

– Meddig maradhatok? – tudakolta elcsukló hangon az apja. Látszott rajta,

hogy most értette meg a visszafordíthatatlant. A remény maradék esélyét elzáró pillanatot.

– Anyát csak két óra múlva viszik le a patológiára. Maradj nyugodtan. Szólok az osztályos orvosnak, hogy ne zavarjanak.

Rajki az egyágyas kórterem ablakából látta, ahogy a hegyek mögött leeszkedett a nap. A kórterem hófehér falára vetítődő narancsfénye különös ünnepi háttérrel kölcsönzött a valóságának.

– Drága szívem! – kezdte, majd szavakat keresve köhintett egyet. – Nem mindig voltam hozzád olyan, amilyennek lennem kellett volna, de szerettelek. Jobban szerettelek, mint az a másik, de nem tudtam úgy kimutatni, ahogy ő. Kérgesebbek voltak a mondataim, sőt egyszerűbbek, mert én soha nem voltam a szavak mestere – sóhajtott és mély levegőt vett. Többször nyelt is egyet-egyet.

Érződött, hogy keresi, kutatja a gondolatait. Tudatában volt annak, hogy amit most mond a halott feleségének, azt neki még egyszer nem mondhatja el. Jó volt kettesben lenni az asszony testével, de legalább annyira fájdalmasan nehéz is. A halott teste által sugárzott indulatokat nem könnyű ellensúlyozni. Mintha az élettelen testben még benne lakna a lelke

és bentről dörömbölne, hogy engedjék ki, mert a lelket nem lehet eltemetni, sem elhamvasztani. A lélek ugyanis itt marad velünk. Ezért tudjuk előhívni évtizedek múlva is.

Hosszú hallgatás után folytatta:

– Egyszer már majdnem meghaltál, szívem, amikor Máriát szüled. Sohasem hittem Istenben, de akkor napokig könyörögtem hozzá, hogy ne vegyen el téged tőlünk – mondta az ágy széléhez térdelve. Jobb kezét gyengéden az asszony testére tette. Könnyeivel küszködve folytatta: – Akkor meghallgattott a Jóisten, most viszont cserbenhagyott! – kiáltotta elkeseredett és elcsukló hangon.

Kézfejjével gyengéden simogatni kezdte az asszony vállait. Felesége mélybarna hajában ezüstös hajsálak csillogtak. Rajki László felállt. Lassan odahajolt a fejéhez és homlokon csókolta hitvesét.

Rekedt hangon suttofta:

– Rettenetesen szomorú, elhagyott, magára maradt lány voltál, amikor megismertelek. Elkeseredettségednél csak a szemeid voltak fájdalmasabbak. El sem tudtad képzelni, hogy újra lehet kezdeni az életet. Létezhet egy másik ember, egy másik férfi, akihez bizalommal fordulhatsz, akit ugyanúgy szerethetsz, mint azt a másikat. Azt, aki hirtelen felindultságában ostobán ellökött magától. Elhasznált mosogatórongyként dobott a szemétkébe... – magyarázta egyre hangosabban, majd az ágy széléhez támasztotta a könyökét és a kezeit összekulcsolta. A halott asszonyára nézett.

– Miért hagytál itt, Annamari? Miért nem vittél magaddal? – kérdezte, bár tudta, hogy nem várhat választ.

Két tenyerébe temette az arcát. Percekig így maradt, mozdulatlanul.

Amikor felállt az ágytól, már sötétedett. A lepedőt gyengéden visszahajította felesége fejére. Azzal elhagyta a kórtermet.

A kórház udvarán beült az autójába és elhajtott. Otthonról hívta fel a lányát. Csak annyit tudott neki mondani:

– Hazamentem.

Valamit még morzsolta a szájában, de azt nem lehetett igazán érteni. Mária nem nagyon foglalkozott azzal, hogy az apja mit mondott a telefonba, mert éppen egy beteget kísért a kezelőbe. Közben felhívta a patológia főorvosát és kérte, hogy estig ne vigyék az alagsorba az édesanyját. Amikor befejezték a kórházi sebészet délutáni szakrendelését, visszament a kórterembe. Közelebb húzta az ágyhoz az éjjeliszekrény melletti széket és leült. Odakinn már szürkére szomorodtak a hegyek. Nézte a letakart édesanyját, a lepel alatti mozdulatlanságot. Erős szeretett volna lenni, de nem tudott. Megrendültségében dadogni kezdett:

– Anyu...kám! Én egyet...le...nem! Keresem a sza...vakat. Tu...dom, nehezen születtem meg. Hat évvel az abortuszod után, és... és hogyan? Majdnem belehaltál – suttofta. – Nem fogok sírni, mert előttem nem szabad – csuklott el a hangja, és a lepedőn keresztül megfogta anyja összekulcsolt kezeit. – Milyen bátor voltál, édesanyám, hiszen az orvosok nem javasolták, hogy gyermeket vállalj. Te mégis megszültél engem... Emlékszel? Két hete még arról beszéltünk, mennyire bánt téged, hogy nem lehetett testvérem. Tudod, titkon azért reménykedtem benne... Ne haragudj rám anya, de én nagyon szerettem volna, ha nem egyedül nővök fel veletek! S te erre egy hatalmas sóhajtással azt válaszoltad:

„Máriám! Lett volna egy bátyád, de nem tartottam meg. Eldobtam, pedig már a harmadik hónapban voltam vele!”

Mária visszahúzta a kezét.

Annyiszor hallott az apja előtti férfiről, hogy akkor is le tudta volna írni, ha a legmélyebb álmából riasztják fel. Arról a férfiről soha nem akart rosszat mondani az édesanyja. A nevét sem ejtette ki a száján, mert mindig úgy kezdte: az a férfi. Legbelül szerette volna gyűlölni, de nem tudta rávenni a lelkét. Kifelé, másoknak vagy a rokonainak mondta, de azt se meggyőződésből, mert még mindig szerette. Senkinek se vallotta volna be, még saját magának sem, hogy így érez, vagy így emlékezik arra a férfira, de következetesen mégis úgy nevezte: az a férfi... A leánya azt sem értette, hogy miért kapartatta ki a bátyját, mert az a gyermek szerelemben fogant, s a szerelem nem bűn. Nem egy harmadik személy, nem egy tárgy, amelyet megérinthetünk, hanem az érint meg bennünket. Átöleljük, megszenvedjük, kihordjuk, és féltő szeretetté kovácsoljuk.

Mária letörölte a könnyeit. Fölállt. Éppen akkor nyílt az ajtó, amikor vissza akart ülni. A patológiáról jöttek az átkozott pléhdobozzal.

– Mária, ne haragudjon! El kell vinnünk az édesanyját – szabadkozott az idősebbik halottszállító.

– Csak egy percet engedjenek még nekem! – szóló erélyesebben a munkatársainak. – Kérem, várjanak odakinn! Majd szólok – mondta nekik. Nem haragudott rájuk, mert amazok csak a kötelességüket teljesítik. Utaztatják a testeket az utolsó földi állomásra. Oda, a hűvös patológia sablonos kamráiba,

ahol mindenkit betolnak a neki kijelölt rekeszbe és beállítják a megfelelő hőmérsékletet.

Mária lehúzta a lepedőt édesanyja arcáról és megsimogatta a haját. Azt a haját, amelyet kislánykorában mindig meg akart fésülni, de nem engedte neki. A férjének sem engedte. Egyedül annak a másik férfinak engedte, nagyon régen, a vízparton, amikor kijöttek a Keszthelyi-öbölből és a fűre heveredtek. Velük volt a barátnőjük, mégse őt kérte meg, hogy hátul fésülje ki. Máriának most eszébe jutott, hogy pár éve, amikor arra jártak, nevetve mesélte az anyja:

– Az a férfi ki tudta fésülni. Gyengéd volt, nem húzta. Érezte, hogy milyen mélyen szánthatnak a fésű fogai. Szerelemből tette.

Mária megborzongott.

Sohasem találkozott azzal a másik férfival, csak az évtizedekkel ezelőtti fényképet látta, ahol gyengéden öleli az anyját a közeli kilátóban. Elképzelte, hogy a kórterem ablakából ellátni odáig. Letakarta a halottat és odament az ajtóhoz. Felkapcsolta a villanyt, behívta a halottszállítókat. Aztán visszament a nővérszobába. Átöltözött, majd lesett az osztálynak fenntartott parkolóba. A slusszkulcsot alig tudta az indítózárba dugni. Kétszer is lefulladt az autó. Harmadjára megugrott a kocsi, mert remegő lábával elvételte a kuplung holtjátékát.

Hetekkel később, a kórházi szakrendelő folyosóján egy idősebb férfi lépett hozzá:

– Beszélhetnénk nem hivatalos ügyben? – kérdezte.

– Nem tudom, kicsoda Ön. Itt, a rendelőben általában csak hivatalos ügyben beszélek a betegekkel. Kivéve,

ha ismerem az illetőt – felelte meglehetősen udvariatlanul.

– Jó, akkor majd máskor megkeresem – hőkölt vissza az ősz hajú ember, ám mégis tett azért egy újabb kísérletet:

– Én vagyok az a másik férfi.

– Maga? Honnan tudta, hogy meghalt az anyám? – nézett megvetéssel a másokra.

– Olvastam a gyászközleményekben.

– Azt sokan olvashatták – válaszolta a lány még elutasítóbban. – Különbösen is, anyámat – végakarátának megfelelően – szűk körben temettük, de ez nem

magára tartozik. Viszont nem látásra!

Rajki Annamária lánya sarkon fordult és otthagyta azt a másik férfit. Este, a kocsi szélvédőjén, az ablaktörlő lapát alá tűzve talált egy vízhatlan borítékba csomagolt levelet, amelyet az a férfi írt: „Kedves Mária! Nem akartam feldúltni az életét, de úgy gondoltam, hogy fontos lehet magának ez a kép, amelyen az édesanyja áll a kolostor előtt, egy csokor tavaszi barkaággal. Akkor ismerem meg őt, de ez a közel fél évszázada készült fénykép már nem engem illet. Magácskánál biztosabb helyen lesz...”

Tavaszi, 2011

Időkapuk, 2022

Tari István

Lentségi este

(Kosztolányi rímeivel)

*Boszorkák honlapjánál ültem
Betűk csontváza vezet hozzád
Kígyózásuktól kimerülten*

*Csillogtatja mérgét a harmat
Látszatoktól sárgul mohó szám
– Nincsen mélység! – súgja zöld ajkad*

*Megedződhetsz a fájdalomtul
Azon az éjjeli tivornyán
melyen a rút szépséggé torzul*

*Csak kísérletező kísértet
Fogadtatná el magát sírva
Élő jósvonalán az éjnek*

*Mennyi cél porlad el az útban
Mennyi rémet ringat a holdfény
Százéves rímekkel ha csurran...*

Üzletelő kegyelet

*Tán kibetűzne a szó
még világoló
fehér lapra jár
Tán kibetűzne a száj
lány papírkosár:
mindent elnyelő*

*Hajnali élesedő
fénybe hullna már
az útszéli vég
szétterülő lepedő*

DÉLVIDÉKISÉG
ha túlradó
barna folyón sodor át –
tarka vézmadárt
idézőn – a toll!

Hajnali élesedő
fénybe hullna már
a friss árulás
Semmibe vett bujaság
önccsalásait
lazán elfedő
üzletelő kegyelet
lelke visszajár
Új giccset szülő

fesztelen önfeladás
BEOMLÓ TETŐ
SIVÁR elnapolt
életeket meszelő
bennfentes világ
kenné szét a szót

nyelvehagyott a valón
túltevő nomád
erőt átadót

Tarkaság kötél tánca ***(visszajáró déli rondel)***

„Terhel a mérhetetlen,
mert akkor is az lesz hazám.”
(Takáts Gyula)

Tarkaság kötél tánca:
települő világyárvány
elkülönült kivágásán –
bővülő sötétzárka.

*Békeharc lövészárka
elévülés szivárványán:
települő világvárvány,
tarkaság kötélbánca.*

*Őszülő sötétsárga
települést jelző táblán
a magyar név takarásán
festékszórók tépázta
tarkaság kötélbánca.*

Üstökcibálás

*Országos
börtönöm
gödreből fölköszön*

*Kavargó
szóözön
zajában győzködöm*

*Riadtan
körmölöm:
talpnyalás a köbön!*

*Dühöngve
döfködöm
kifog az ördögön*

*Alkalmi
örömöm
ragadja üstökön*

A piperkőc tömeggyilkos

*amikor a piperkőc tömeggyilkos
a másvilágon kubai szivarra
gyűjtva*

*a földarabolva kirabolt
kistérség visszaspolygóira
visszaoldalgóira kacsintva –
mégiscsak ők voltak a világot
megtévesztő káprázatos jugó
kirakatépítésben a legjobbak! –
elégedett mosollyal magához nyúl
ahhoz a homokkal töltött zsákhoz
mely koporsójában – a huszadik
század legemlékezetesebbnek
tartott temetésén – bomlásnak indult
hulláját jól helyettesítette
amikor*

*a piperkőc tömeggyilkos
a másvilágon kubai szivarra
gyűjtva*

*a történetből kikacsintva
elégedett mosollyal magához nyúl
az önimádat műtoprongyának
fölfeslően megújult ezredében
a dologtalanságukat továbbra
is fegyverrel védők*

*a vészhelyzetben
még elszántabban nyereszkedők egyre
megnyugtatóbb duruzsolássá váló
hörgésén ringatózva egy kicsit hogy –
a tenger csillámain is idézve –
újult erővel újra elolvassa
szórakozottan magáévá tegye
az őt istenítő szövegeket
a leigázottak megkínzottak
tébolyultan megbecstelenítettek
ivadékainak őt istenítő
siratva dicsőítő gyászoló*

a nyelvehagyottak erőltetett
mellébeszéléssel verseknek és
poémáknak csúfolt szösszeneteit
a virító lével és gyalázattal
fölnevelt rettegésben a testet
öltő kilátástalanságban a
célzott kezelés kitettségeiben
a jól megfizetett árulás buggyos
magánmítoszokat szaporító
kacifántos szárnyalásait melyben
a volt pártköltők azt emlegetik oly
elérzékenyülten hogy a vénülő
tömeggyilkos – akiről

„Úgy tűnik

keveset, nagyon kevés költeményt”
írtak – megható módon ügyeskedve
„titkon szinte / egy kis virágház
épített magának / mint ahogy házikót
tákol / hátul az udvarban magának
az ember”

„Jövő bástyája, Užice
utcai Ház.”

„létünk döngölt földjén”

Istenem ez a megnyomorítottság
forradalmasított talpnyalás tör
elő a legváratlanabbul és
bugyog fortyog kavarog még ma is
az új tömegsírok puha földjén a
piperkőc tömeggyilkos szabadságként
tálalt

kitalált születésnap
fordulóján fölledő kubai
szivarfüstje lengedezésével

Örvény, 2011

Füzesi Magda

A gólyalány

Mari már megint bedagadt szemmel ébredt. Lefekvés előtt megverte az anyja, mert elcsavargott. Csak csordajövés-kor ért haza. A rádióban a mesét sem engedte, hogy hallgassa. Sírva feküdt le, mint rendesen.

Senki sem volt már otthon, amikor reggel felkelt. Elmentek a mezőre kapálni. Nem bírt sokáig otthon lenni. Bezárta az ajtót, a kulcsot a virágcserep alá tette, és kiment az utcára. Elszökött. Tudta, mivel jár ez majd, ha hazamegy: a csípős vessző ott állt a sarokban, és mint a nagyanyja mondta: az anyjának nehéz keze van, jobban jár, ha vesszővel verik meg.

Péntek volt, Lidi néni, a virágos aszszony az erdőben szedte a gyöngyvirágot. Estig odalesz, addig valahogy el kell tölteni az időt. Alsó- és Felsősomos között volt egy csorgó: a kertekből levágott, paticcsal elkerített utacska, hogy ne kelljen nagyot kerülni annak, akinek valamelyik utca végében van dolga. Szeretett a csorgóban mászkálni: eltűnt szem elől, de mégsem ment ki a világból.

Harangoztak délre, haza kellett menni, a kislibákat rábízták. Azt gondolta, nincs otthon senki, pedig az anyja már hazaért. Nem félt tőle: tudta, úgyis megveri. A feleseléről már leszokott, minél többet beszélt, annál hosszabban verte az anyja. Most azonban nem került elő a vessző: bezárta a házba, kulccsal. Mielőtt visszament a mezőre, kiadta a parancsot, hogy

sepregebben, takarítson, mosogasson. Enni nem kapott.

Az öreg házban csak két helyiség volt: a tisztaszoba, amit soha nem használtak, meg a konyha, ahol öten aludtak. A nagyapja, a nagyanyja, az apja, az anyja meg ő. Elgondolkodott: az anyja rázárta az ajtót, mosogatni nem tud, mert ahhoz el kellene menni a szomszédba a kerekcsútra, hogy vizet húzzon, meg kellene rakni a tüzet, hogy mosogatóvizet melegítsen. Hatéves kora óta mosogatott. Undorodott a zsíros mosogatólétől, de nem volt mit tenni: ez volt a moslék, a két nagy disznónak ebbe már csak főtt krumplit moncsolt a nagyapja, meg hulló szilvát szedett, az állatok azon híztak.

Elképzelte, hogy gólyává változik. Kihussan a keskeny kis ablakon, térdül-fordul, vizet hoz, tüzet rak, mosogat, sepreget, takarít. Ki tudott volna bújni a kis ablakon, már többször megtette. De most csak ült a kisszéken. Aztán eszébe jutott, hogy van valahol egy meséskönyve. Az anyja eldugta előle, mert észrevette, mennyire szeret olvasni. Ismerte már az anyja rejtkehelyeit: a könyvét mindig megtalálta. Amikor hallotta a kisajtó csapódását, gyorsan visszadugta a könyvet, ahol volt. Hol is keresse? A díszpárnában? Ott nincs. A hátikosárban a fejtett tengeriben? Ott sincs. A tűzhely üres vízmelegítőjében! Hát persze!

Odaült az ablak elé, megkereste, hol tartott a könyvben. Nem érdekelte, mi történik este, ha hazajön az anyja. De aztán úgy gondolta, mégiscsak kitakarít. Én vagyok a gólyalány, mormolta. Segítek Marinak,

gyorsan megcsinálom, amit kiadtak neki, hogy olvashasson. Vette a seprűt, a lapátot, és ahogy a nagyjától látta, az ajtótól befelé kezdett sepregetni, hogy ki ne seperje a szerencsését...

Tűz, 2018

Szilágyi Ferenc Hubart

Segíts nekem!

*Nyakamba ült a nagy kolonc, a rossz kor,
a keskeny úton juszt se fértem el!
Gyepált a párt, a dogma és a bocskor,
a talpnyaló bagót sem érdemel!*

*Beláttam én, megalkuvás a béke,
felállni, s újra menni volt hitem,
haladtam is, de messze még a vége,
nem önmagam, dicső neved viszem.*

*Ameddig élek én, ha bírja lábam,
s amíg van út, töretlenül megyek,
tüzes napon, lidérces éjszakában,
nem érdekel vihar, vizek, hegyek!*

*Nagy Isten, ó, cserébe mást se kérek,
segíts nekem, s talán majd célba érek.*

Rendhagyó vizsgálat

*Kedveseim, sohasem volt jobb kor,
nincsen beteg, itt mindenki doktor!
Felgöngyöltek mára minden szálat,
csak formáság a rutinvizsgálat.*

*Invitálnak, várólista sincsen,
tiltó tábla nem lóg a kilincsen.
Itt semmi sem kerül máma pénzbe,
azt hiszed a menyországba mész be.*

*Arra kérnek, csukjam be a számat,
tesztelik a (hub)artériámat:
honnan ered ennyi sületlenség,
s mért nézi el azt az Égi Fenség?*

*Árgus szemmel keresik a vénám,
elszenvedem türelmesen, bénán.
Azt kutatják, hogy mit tett a Múzsza,
mért virít a nyakamon a rúzsza?!*

*Olyan régen csapolja a vérem,
vámprícsókba méri már a bérem;
s a világ sem méltányolja tettem,
hogy önkéntes véradója lettem.*

Ódába foglalom

*A torta kész, s a gyertyafény ragyog,
hetvenkét éves vén vigéc vagyok!
Ki visszanéz, utólag lát sokat,
emlékein merengve válogat.*

*Tucatnyi terv, s a munka sem kevés,
kemény utat regél e számvetés;
de tán hozott, mi régen füstbe ment,
arany jövő helyett ezüst jelent.*

*Szívperselyem degesz, s ha feltöröm,
köszönt a gondosan szemelt öröm.
Panaszra nincs okom – az Úr megint,
de hű kegyet reám szeretve hint.*

*Hisz itt a hitvesem, s a két gyerek,
okos szemükből én is fényt nyerek,
és új virágot hajt az őszi ág,
ha körbevesznek édes uncsikák.*

*Velük mulatni ritka jó dolog,
e szenvedélynek égve hódolok.
Ódába foglalom, hiszen csodás
kaland a lét, az égi alkotás!*

*Hitem szilárd, talán megvéd e vért,
hálás vagyok hetvenkét évemért.
Nagy Istenem, fogadd szelíd szavam:
segíts megélni azt, mi hátra van!*

Álmodni jó

*Tekints a csillagokra! Fenn az égen
homályba vesznek ott a végeken.
A lét a hervadás virága régen,
de illatát ma ontja még nekem.*

*Ezüstös pókfonálon elvezetne,
hogy rátaláljak röpke perc alatt
tüzes nyaramra, végleg elveszettre,
ha már kacagva tőlem elszaladt.*

*Utána, én tudom, hiába futnék
– kit éget úgy azóta lángja már? –
de néhány szál virág, remélem, jut még;
álmodni jó, hogy újra itt a nyár.*

Anyák napjára

*Anyák napjára, jó Anyám,
kinyíltak mind az íriszek,
s szívemben én – tüskés tanyán –
egy szál virágot elviszek
amerre régi fájdalom
örök tüzének lángja ég,
s a néma csendnek átadom,
amit Neked kiáltanék.*

Néma vers

*Ma nincs panasz, szitok, bár lenne rá ok.
Kicsit pihenni olykor meg-megállok:
a líra húrjain vigaszt keresve
fordul nyaram szelíd ezüstderesbe.*

*S ha visszafogva izzik érett őszöm,
ne kérje számon senki azt a Csószön,
hisz ő vigyáz a szívem intve jóra,
szilenciót zenél az ingaóra...*

*A perc rohan, szeretni hív a múzsám,
s ha néha csendre csábulok, se bús ám!
Szemének szent tüzét naponta látom:
e néma vers halálíg jóbarátom.*

Fénytörés, 2021

Társalgás, 2022

Juhász Zsuzsanna

Miányánk

Áruló volt, és kész. Áruló a bátyám. Mikor mondta, hogy tudod, Zsuzsikám, én most vacsorázni készülök.

Hát mintha kést döfött volna belém, de még a halott anyánk szívébe is. Hogy nézzük csak őt és csodáljuk, hogy nem ám csak úgy eszik. És nem kutya-futtában. Hanem megadja a módját, vagyis az asszony, akit maga mellé vett. Hallgatni a piagózós ömlengéseit, hogy milyen remek fickó ő. Hogy a segélyből még nyaralót is vett egy végtelenül szegény, eladósodott déli országban. Ahol még a tenger partja sem az országé.

Mert nekem nem kellett volna, az biztos, eurocent a koldustól. De a bátyám haszonelvű volt, dehogyan érdekelte a szegénység. Még vonalas telefont is szereltetett a hófehér házba. És milyen kéjesen mondta nekem, hogy ő ebédel. És annak ideje van, s neki más dolga sincs, mint számontartani az ő ebédjének idejét. Hát tényleg, mintha valami istentől származott volna. Egy révbé ért istenfi, hogy baszná meg az ő árulója.

Mert azért anyánk is igyekezett nagyon. Mi nem ebédeltünk még hét-

végén se, de ettünk. Csak ettünk, ha elkészült mindennel. Hétköznapi pedig szalvéta alá tette egy tányérba a vacsoránkat, s estig kellett várni, hogy alukukkanthassunk a szalvétának. Mert ez volt a kukucsvacsora, amit elfelejtett ez a féreg. Az én bátyám, aki nem dicsérte ezt a gondoskodással teli gyerekkorát, dehogyan. Hanem kiterjesztette. Ment országról országra, és panaszkodott a bérbeadóknak mindenre, és igyekezett a munkahelyeken, hogy valami jó kis baleset érje. El is vesztette szépen a kislábujját. Amitől végre rokkantnyugdíjat kaphatott. Míg él. Az új hazájában pedig jogosult volt segélyre. Hát élt is, mint hal a vízben. És él is még. Csak legalább anyánkat ne árulta volna el. Ne feledte volna a rengeteg babot meg mákot. Mert annyi bablevest és mákos kalácsot azóta se ettem, mint gyerekkoromban.

S ha merne emlékezni, még mondanám neki, hogy kedvence a csülök, és az is volt benne mindig. A babban. Mert nem hiába dolgozott annyit anyánk.

Miértünk.

Ima

Szívleves ez, anyám, szívleves. Híg, meghígult, ahogy a húsból kifőtt a víz.

De nem baj, majd megsűrűsödik. Nyüzsgögni fölötte jó lesz. Arra éppen-hogy jó. Mert te is így valaha.

Így sóhajtoztál bizonyára egyszer karácsonykor, mikor beteg voltam. És sopánkodtál, ahogy főztél, hogy nem lesz, aki egye a finom ételeket. De megmondtad, ha felnövök, érteni foglak. De én nem akarlak érteni, nem akarom ezt a mindig felnőtt létet, ezt a. Ezt a folytonos búcsúzkodást, ezt a folytonos gyászt. Hogy ami jön, az olyan gyorsan megy el, túl gyorsan, hogy könnyen elengedhető legyen.

Mert lásd, ez a kutya is hogy hányt. Kihányta a csontos csirkéjét. S most csak apadok a szívpörkölt fölött. Fogy bennem a kedv az élethez. De értelek, ahogy akartad. Szenvedek szándékos szerint. Hogy nem lesz, aki megegye, akivel megoszthatnám. Pedig a szív, a belsőség fel kéne hogy ajzza a kiskutya öreg ínyét. Hogy ne fenyegetsen az elmúlásával.

Csak a hányingere múljon, mire kész lesz az étel. Idős kutyának nem szabad diétázni. A koplalás elvonná tán még azt a kevés kedvet is, amit a tompuló érzékek meghagytak. Hát látod, megtapasztaltam ezt is. És azt is, hogy a gyerek bírál, újra és újra leszedi rólam a keresztvizet. Ahogy téged a bátyám, úgy engem a fiam piszkál újra és újra, hogy nem tartok elég tisztaságot és

rendet. Hát micsoda fiakat szültünk, látod-e, anyám. Micsoda aljadék indulatúakat, hogy bennünket marnak, ahelyett, hogy saját sikerük madarát kergetnék. Micsoda anyaszoknya pecéceket, mert nézd csak. Nézd odafentről, hogy mást se csinálnak, csak jó, nagyon jó asszonyokat keresnek maguknak egyre-másra. Mintha verseny volna az élet, ki tud jobb, önzetlenebb anyát találni magának. Mintha sose kellene felnőni egyszer. Hát jó volna megszakítani ezt az átkot. Remélem, a lányaim már nem dőlnek be ilyen szőrös csecsemőknek.

Hát látod, de most még, nekem még nem lesz ennek soha vége. De azért szólhatnál neki. A fiamnak, hogy takarítottam én már eleget. Pénzért, temelleted. Munkahelyi kötelességből és munka mellett. Mert dolgozó nők voltunk legfőképp. És csak főzni szeretünk otthon.

Mert időnk az sose volt. És csak az az egy szál íz jutott nekünk másnaponta, harmadnaponta. Míg másnak hosszasan tárt kapuk, ajtók és karok. Csak az a vékonyka íz, a hazavezető. Spenót fokhagymája, tök kaporja, krumpli petrezselyme.

S a sült kacsá bőre, amivel kínáltál, mikor jobban lettem azon a szép kis karácsonyon. És megtarthatnád még egy kis ideig a kiskutyámat.

Nem szeretek én már gyászolni se, látod.

Szélfogó

Nekem te ne mentegesd. Már hallom az érveidet, meg se kell szólalnod.

Hogy de hát öreg, csináljon már, amit akar.

De nekem, érted? Nekem azért akkor is mocsokláda. Mert ahelyett, hogy hagyná magát bolondra fújatni a széllel, túri, hogy a rokonai halálra itassák. Mert ez van, úgy fúj, hogy mindent megmozgat a szél, levelet, zacskót, papírzsepit. S ettől mintha minden egyéb is, ház, autó táncba kezdene.

Te, lehet, hogy ilyenkor több a bal eset is. Elszertelenedik az ember, tán ki is van éhezve rá. Nem jó mindig fegyelmezettnek lenni. Még a katonák is mosolyognak olykor, díszőrségben is. No, de ne terelj el, mert úgyse engedek. Mert ez a csaj hagyja magát, és napok óta ki sem dugja az orrát. Bár lehet, hogy dülöngélve nem akar kutyát sétáltatni. De hagyja magát akkor is a kanapéra szőgezni. Te, lehet, hogy ennek hercegnő effektusa van. Hízelegnek neki, bekapcsolják a tévét, a kutyákat elé fektetik, és szlopáltatják jó olcsó töménnyel. Hát igen, lehet, ő a legolcsóbb hercegnő a földkerekségen. Még tán a halálát se várják, mert kell a nyugdíja kenyérre, rezsire. Bár lehet, hogy azt nem fizetik helyette. Inkább arra a bányászra költik, a mindennapi bódító anyagára.

Még jó, hogy nem dohányzik, mert inkább rászoktatnák mariskára, hátha az olcsóbb. Pedig én mindent megtettem, dicsérgettem a kutyáit, holott jó hamisak voltak, az egyik mint kezesbárány futott oda az idegenhez, de a másik bokán harapott boldog felug-

rálás helyett. Olyanok voltak tényleg, mint az élet a társadalomban, csábító pillanatok, tele harapásnyomokkal. Hát nem? De ez a csaj erre vágyott. Azt mondta, nem főz, nem fűt. Mert őt úgyis körbefűtik a szomszéd lakók, hát minek is. Úgyhogy hiába vittem főznilót. Azt mondta, régen főzött, mikor még a gyerekek kicsik voltak. Hát tényleg, ugyan mit csinálhat most ez a nemzedék? A szocialista brigádok tagjai, szakszervezeti és egyéb tagok? Ették az üzemi kaját és eszük ágában se volt megtanulni főzni. És ez a csaj is valami főnök volt, sztahanovista, biztos. És csak reprezentálni tudott, de azt nagyon.

Mert ezt, éppen ezt kellett volna kiementeni, mint égő házból, a szocializmusból. A képességet, hogy szépen, jól tudjunk tálni. Mosolyt csinálni az arcokra mindig, bármilyen szűkös az életünk. Legalább nem lennénk mindig ilyen búvalbaszottak. Hát tényleg, ez a csaj kutyával, kupicával olyan, mint egy szocreál reprezentáció. A nagy, a megbecsült, mosolygós, aki kinyúlt cicanadrágban is maradéktalanul kiélheti hercegnő-defektusát.

Végül is ő tudja. Gondolom, ez volt mindig, mikor még dolgozott. Hazaért és nekiállt iszogatni. Kiereszteni a gőzt, mert akkor mintha minden száz százalékon dolgozó férfi lett volna. Vagy nő, nekem mindegy. De egynemű, az biztos. Hát most már neki örökre, reggeltől estig munka után lesz.

Biztos, hogy erre vágyott. A rokonok meg olykor melegebbet is csinálnak neki, mikor megsütik a fagyasztott

pizzát. Mert főzni ők se tudnak. Se beosztani. De azt, mondjuk, mi se, mert szépen feléltük a bolygót.

No, de akkor is, olykor kijöhetne ez a csaj. Hisz perfekt volt a kutyasétáltatásban is. Sokszor rám szólt, hogy háromszor kell kihozni az ebemet. De most már csak én, én állok a szélben.

És arra gondolok, sátrat veszek ide, ide, ahol éppen vagyok. Csak hogy ne kelljen hazáig menni.

Lehet, lehet, hogy ez az asszony is halálra unja magát. Engedné el a szexet, a bűnösét, a nő családapával. És csalogatná magához a csendes szép hétköznapiakat. Töltené meg az életét a rólad való gondoskodással. Nő, tehát mintha vele születetten hordozná a felelősséget mások jólléte iránt. Értem én. Lehet, hogy még a válását is visszacsinálná. Hogy ide érjen, ide. Ide, a ráérős középkorúságba, mikor a gyerekek már felnőnek, és lehet már csak egyre, a másokra fókuszálni.

Fókuszálni, bameg, így latinosan, mert valahogy elszúrta ezt. Igaz, jó asszonyok vettek körül, látod. Én is vettem még májat is resztelni. Mert nem vagy oda a levesekért. De még a hentesem is azt mondta, ugyan már. Nehogy kirúgjalak, együk meg a resztelt májat és utána igyunk rosét. Látod, jó hentes ez és bölcs. Tudja, hogy a húsnak is megvan a maga sorsa. Minden darab húsnak. Meg kell becsülni és vigyázni rá, nem állni az útjába, hogy összeköthesse az embereket. Az együtt evő

társakat, testvéreket. Bármilyen húst veszek, mindig megmondja, milyen bort igyunk utána. Csak sajnos benne zizeg már a piások türelmetlensége. Ahogy igazgatja a húst a pultban céltalan, s az a csöpp áhítat. Ahogy kimondja az alkoholos italok nevét. Isten tartsa meg a lecsúsztástól. Azt, aki ennyire hisz, ilyen mélyen a hús, a vacsorahús megtartó erejében.

Hát igazán megérdemelné, hogy senki se veszekedjen az általa eladott hentesáru fölött. S a gyerekek? Ugyan minek is mondanám el, hogy ma házhoz jött a puncsi. Mint valami ebéd vagy inkább reggeli. Mondjuk, az nem tetszik, hogy tudja, hol lakunk. Kint szoktam tartani az innivalómat. Most is kint van egy bontott kóla. Mert ez meg az én hitemnek a kifejezése. Hogy senki, de senki nem tenné meg azt velem, hogy belepancsol az innivalómba.

Bár ha elrosszgyerekesedik a világ, ha ilyen ütemben rosszgyerekesedik el, lehet, fel kell adnom ezt a szokásomat. Ha gyermeki csíny lesz itt minden, ami valaha bűn volt. Hát hogy is mondhatnám el a gyerekeknek, hogy vigasz leves lesz ez nekem. Szép kis vigaszcsontokból.

Hisz lányok ők, lányok. Szükségük van egy tiszta lelkű apára. Vagy gyerekre, igaz szavúra, mindegy már. Azért egy kis vödör házi zsírt csak kiteszek.

Azon meglátszik bármilyen machináció.

Hajnali nyugalom, 2012

Czilli Aranka

Netflix

*Mindegy,
hogy milyen filmet nézünk
a kanapén ülve,
hogy a távirányító
melyik gombját nyomjuk meg
tévedésből.
Csak az számít,
hogy ujjaink
egymáshoz érnek.*

*Mert rólunk szól
minden történet:
hajamba túrnak az ujjaid,
és a pillanat adja ritmusát
lélegzetvételünknek.
Betanult szöveget motyognak,
és irigykedve néznek bennünket
a képernyő mögül a színészek.*

Tárgyak

*Tárgyakban hordasz.
Bebútorozod velük,
és otthonossá teszed a hiányom.
Ilyenkor mindig azt hiszem,
tán boldogabb vagy nélkülem:
polcokra rendezed a múltat,
hetente letörölöd a port rólam.*

*

*Tárgyakban fájlak.
Olyan mélyen elpakolom őket,
hogy fel ne hasogassa hiányod
vérpiros bársonyát látványuk.
Így tanulok élni nélküled:*

üres polcokon végigfekszik a por,
s én a felejtés hazug leplével betakarom.
Élni akarok.

Józanság

(Bakó Zolinak, egy korty abszint margóján)

Abszint és méz –
Ebszint kétrét
görnyedve várni a lét
mézízét:
szétigéz
valami elképzelt kép
arról, hogy az ember elér
végül egy végtelen tér
fölé és lába beleér
a valóságba
és megkavarja
a múlt elavult
salakos mérgét.

Ánizs és öröm
lesz végül az öröm:
ígéretét kerülöm
minden fűzőld
igézet
ízének -
ha a mába megérkezem,
a pillanathoz ér kezem,
s rajta a béke megpihen:
a józanság méze lesz
az egyetlen értelem.
Az itt és most lesz
az egész életem.
S ez végtelen.

Fényrezdülések, 2011

Lőrincz György

Kuron Anna balladája

Érezte: a monoton szóáradat előnti az agyát, ellepi, betemeti. A tiszt egyfolytában beszélt, halk, suttogó, rábeszélő hangon, szünet nélkül, mintha csak attól tartana, ha elhallgat, elvesztik fényüket a szavak, megkopnak, semmitmondó szólamokká lényegülnek (merthogy azok is voltak), csak az ő agyában szikráztak a fájdalom fénylő pikkelyeiként!

– Nem! Nem! – akarta mondani, kiáltani, üvölteni, jajdulni. – Nem és nem. Miközben hallotta: – Meg kell ismerned őt, a barátait! Miről beszélnek, hogyan gondolkodnak!

A hang egyhangú morajlása egy pillanatra megszűnt, elhalkult, de csak egy másodpercre, egy szemvillanásnyi időre: – De főleg azt, hogy gondolkozik ő! Ne, nem a felszínes, hanem a legrejtettebb gondolataira vagyunk kíváncsiak. AMIT ÁLMODIK! Amit nem éjszaka, amit NAPPAL ÁLMODIK! AMIT SZERETKEZÉS KÖZBEN SUTTOG...

A tiszt keze végigsimít a kezén, a kívülálló, az ismeretlen szemlélődő rejtőzködő szerelmeseknek vélhetné őket, öregedő férfi fiatal szerelmével, az öregedő férfi..., igen. Olyanok, mintha szerelmesek lennének. Olyanná teszi a halk, monoton suttogás, egy pillanatra a férfi keze meg is állapotodik a kézfejen, megremeg, ráborul, érzi a vér meleg lüktetését, ahogy a tapintáson átsugárzik, lüktet – rebbenő madarat zárnak így a tenyér lágy hajlatába.

– Tehát megegyeztünk!

A szavak messziről, nagyon messziről közelítenek hozzá, hullanak hallgatása mély kútjába, kopognak félelmet, rettenetet keltőn: egyszer megszegte a hallgatás törvényét, s most itt van, befogták, körbefogták, ravaszul, megalázón, és ő már nem is ő, a gondolatai sem az övéi, az arca, a tekintete sem, a vakok vaksága kellene most már ehhez az élethez, a süketek nagyothallása!

Képzetelebe villan az apja alakja, ahogy részegen üvölt egy dalt, amit az anyja és a törvény szerint nem lenne szabad énekelnie. Akkor még nem érti ezt, sok mindent nem ért később sem. Ki tiltja meg? Ki? Most már tudja! Titokban terjesztik a letiltott énekek címsorát, titokban, s így a törvény hol alkalmazható, hol nem, és ez a lényeg, a BIZONYTALANSÁG A FONTOS. Szóval az apját látja, az ő szép, egyébként büszke, öntudatos apját, aki azonban gyáva vagy legalábbis megfélemlített ember volt. Hogy félt az anyja is!

– Jaj, csak azt ne, Sándor! Csak azt ne! Elviteted magadat örökre!

Mire ők, a gyermekek rárontottak az apjukra, lenyomták ruhástól az ágyra, párnát tettek a fejére, és nyomták, nyomták, amíg elhalkult a nóta. Igen, most már emlékszik, ott, akkor kapta az első történelemórákat Kelet-Európából, a FÉLELEMBŐL, mert hiába volt daliás ember az apja, ha a milicista betette a lábát az udvarra,

megváltozott nemcsak a hangja, hanem a tartása, a tekintete is.

– Tessék csak, tessék! – hallja az apja hangját. Miközben tudja: „Milicistának, erdésznek soha nem mondasz igazat, bármit kérdez is!” Miközben tudja: „Légy jó, becsületes, tisztességes!” Miközben hallja: „Összetöröm a pofáját neki, tudom, hogy ő AZ! Tudom! – Aljas, mocskos gazember, harminc aranyért árulja a tisztességes embereket!”

És rázza a kezét, és üvölt.

És ők, még a gyermekek is tudják, N. bácsiról beszél, N. bácsiról, akit a szülei otthon csak úgy hívnak, hogy FÜLES!

– Róla legalább tudod, Sándor! Róla legalább tudod, de a többi? A TÖBBI! Akikről még csak nem is sejtet!

– Hátha szándékosan terjesztette el magáról? Hátha?

– A mocskos gazember – mondta még ekkor is az apja, de már halkabban, csendesedve, mert: „Egyszer arra ébredsz, hogy a Duna-csatornánál kötsz ki, Sándor! S ott aztán lesz időd gondolkozni!”

S íme, van ideje neki is most: tisztességről, becsületről, tisztaságról elmélkedni – még Sztálin „apánkról” is! Sztálinról, aki olyan volt, mint szülőfalujában Ferencz János Józsi! Igen. Tisztességes magyar embernek hitte kislány korában azzal a nagy bajuszával. Tisztességes magyar embernek, mert a keresztapja, aki a Berlin–Budapest gyorsan pincér volt, azt mesélte, hogy Karády Katalin neki énekelte: „Jóska, lelkem, én édes vitézem.” S ha nem lett volna magyar ember – gondolta –, hogy érthette volna meg a Karády Katalin énekét?

Az is igaz, abban az időben nem is hallott másról, csak Sztálin elvtársról,

alias „Jóska, lelkem, én édes vitézemről”, Lenin elvtársról, meg Marx és Engels elvtársokról. Igen. Viszont volt a faluban is egy elvtárs. Nagy Pál János. Nagy Pál Jánosnak még ráadásul orosz volt a felesége is. És nagyon nagy dolog volt abban az időben egy orosz feleség. Nagyon nagy! Neki nem is kellett volna „ágyikának” szólítania, mégis annak szólította. „Veszed még hasznát ennek” – suttozta az anyja, így hát ágyikának szólította, pedig az áázva, nagyon furcsán beszélt magyarul. De az is igaz, hogy beszélt. Nem úgy, mint a mostani „testvérei”. És nagyon vágyott mindig Oroszország után. Nagyon vágyott. „Ha egyszer megérhetném, hogy hazamenjek” – mondta mindig. És megérte! Egy hét múlva hazajöttek, pedig egy hónapra mentek; s többet nem beszélt soha Oroszországról. Nem. És nemcsak ő, János bácsi sem. Aki mindig azt hangoztatta: „Én a Vörös Hadseregben zászlóaljparancsnok voltam, te zöldszájú!” Ezt a milicistáknak mondta, s még azok is rettegtek tőle. A milicistáknak, akiktől viszont az apjuk rettegett.

Az emlékek előzönlötték az agyát: rádöbbsent, soha nem volt szabad, és soha nem is lesz már szabad!

A szabadság lehetősége is meghalt a számára.

A szerelem lehetősége is.

Oh, DéDé, szép szerelmem! – gondolta. – Oh! „A legigazibbnak, legemberibbnek hirdetett társadalomban el akarják venni az önbecsülésemet. Meg akarják gyalázni a legszebbnek hitt éneket.”

„Oh, DéDé, szép szerelmem, többé ne keress meg. Nem akarom látni az arcodat, szomorú, szép szemedet. Nem.”

Összerezzen: – Tanárnő! Figyel rám? Egyáltalán figyel?

Az Iparosok utcájában, 2023

Megrémül, fölnez, ránéz a szemben ülő férfira. Ősz, szelíd, jovialis arcú úriember! Akár az apja is lehetne. Az idegen szemlélő számára a szerelme is lehetne. Az öregedő férfi, fiatal szerelmével. Igen. Vajon képzelte-e magát valaha is a kiszolgáltatott helyébe? Vajon próbált-e valaha is kilépni önmagából? Elképzelni azt, amit az áldozata érez? Az álmatlan, hosszú, magányos éjszakákat? A gyűlölet és az undor óráit?

– A gyermekével, feleségével megtenné-e ugyanezt? – szaladt ki majdnem a száján.

Egy pillanatra el is érzékenyül: – Szeretem őt – akarja mondani –, szeretem. És fölvilan újra a DéDé arca, barna, tatáros, szögletes arca, szemöldöke, tömött bajsza.

A nyomozó már rég elment, elnyelte az utca forgataga, de a lány még mindig ott ült, nem bírt mozdulni. A zaj átszivárgóit a testén nem észlelte, a hangok nekiütődtek a dobhártyájának, nem hallotta, iszapkód lepett el benne mindent, és nem akarta, hogy kitisztuljon a létező világ. Az időtlenség mocsarába süppedve ült, tudta, hogy ha az agyát borító fehér, bódító köd fölszállna, utolérné az utálat órája. Már a nappalokat sem szereti, a tiszta, ragyogó nappalokat, már csak a homályt viseli el, az éjszakák rejtőzködő némaságát, a befüggönyözött ablakok magányát. A zene- és füstködön át, meghallotta a DéDé hangját: – Azt akarják, hogy igyunk, elhülyüljünk, ne gondolkozzunk, az általuk megszabott gondolatok szerint éljünk. A kommunizmus monológ, kedvesem, a hatalmon lévők monológja, nincs helye benne a párbeszédnek. Nincs helye benne az eltérő GONDOLATNAK, csak a

HŰSÉGNEK! És ezt, ha valaki hangosan megfogalmazza – jönnek:

– Nem ért egyet velünk, elvtársam? Vagy:

– Mi ezt nem így látjuk, elvtársam!

– De ki ez a MI? – A párt? – Végül is ki a párt? – És az milyen jogon sajátítja ki, minősíti az igazságot?

– De hát ne beszélj így, kedves – mondta akkor DéDének –, számodra talán még a szerelem sem olyan fontos, mint ez az igazság. Egyszer még megérem, hogy ha választanod kell köztem s az Igazság között, ez utóbbit választod! – A te szavaiddal kérdem, most már én: – Te vagy az igazság letéteményese? Honnan veszed a bátorságot, hogy a te igazadat az EGYETLEN és MEGFELLEBBEZHETETLEN igazságként állítsd be?

Ez a beszélgetés még azelőtt volt, hogy jelentkezett volna a nyomozó, de a félelem már akkor ott bujkált bennük, mert Kuron Anna odarohant, hogy letakarja a telefont, mert a telefonokról annyi mindent összefecsegtek, és ő már el is hitt mindent, ezért ha vendége érkezett, mindig leborította a telefont, párnákat tett rá, megengedte a vízcsapot is. Nem, nem önmagáért, nem önmagát féltette, mindig a másikat, a legszebb szerelmes szavaikat, a suttogásaikat. Mert el tudta hinni, hogy még akkor is lehallgatják. Akkor. Röhögnek, megjegyzéseket tesznek. Emlékszik, gyermekkorában szerette volna levenni a háztetőket, látni, mi történik bennük. Most azok ezt valóban megtehetik.

Az utóbbi időben – furcsa álmai voltak. Egy éjszaka azt álmodta, hogy rejtett kamerák vannak a villanygőben. Álmában fölugrott az ágyból, kezdte kicsavarni a biztosítékokat.

– Elment az eszed – mondta DéDé álmában –, elment az eszed?

– Rejtett kamerák vannak! – válaszolta a félelemtől reszketve – s fölmutatott a plafon felé, áram nélkül viszont azok sem működhetnek.

– Az agyadban vannak – folytatta DéDé, de nem mosolygott. – Az agyadban vannak, a félelem beköltözött a lelkünkbe, és ők ezt is akarják.

– A szerelmes szavainkat is lehallgatják.

És álmában hallotta azt is:

– Kapcsolj a 76084-es telefonra – mondta egy távoli hang.

– Van valami? Érdemes belépni?

– Egy női hangot hallok, azt állítja, hogy lehallgatjuk.

– És nem igaz? – szólalt meg egy másik hang.

Majd:

– Mit csinál a szőke nő?

– Még nem léptem be – mondta az első hang –, mindjárt belépek. Tetszik, ahogy akkor kacag. Biztosan csiklandozza.

Ekkor ébredt föl, és beleborzongott az álmába.

„Vajon igaz lehet? Igaz lehet?”

Amikor másnap elmondta DéDének – DéDé nem mosolygott.

ARRA A NAPRA valahányszor csak visszagondolt – mindig összerázkódott. Sejtette, tudta, suttozták, hogy előfordulnak „ilyesmik”, hogy egyszer megszólal a telefon, megszólal egy ismeretlen hang, vagy megjelenik egy ismeretlen: – Holnap délután négyre... – de valószínűtlen, álomszerű volt az egész. Úgy képzelte, bárkivel megtörténhet ez, de VELE nem. VELE AZTÁN NEM.

Amikor csengettek, s meglátta az ajtóban álló bőrkabátos férfit, először

azt hitte, a szomszédját keresik. Csak a bőrkabát láttán rebbent át a félelem rajta. De hogy őerte jön, még akkor se hitte. Az ismeretlen idegen hangszúllyal rákérdezett.

– Kuron Anna?

– Igen.

Sejthette volna. Ráérezhetett volna a veszélyre.

– Holnap délután négyre hívatják...

– Engem? – kérdezte inkább csodálkozva, mint ijedten.

– Ha maga Kuron Anna!

Egy héttel korábban történt.

Kiránduláson vettek részt, a szomszédos déli államban, nézték az omló vakolatú házakat: – Ez az ország se sokkal különb, mint a miénk – mondta az egyik gyermek, mire ő:

– A kommunizmus egységes és oszthatatlan.

Majd hozzáfűzte:

– Az üresen ásító, piszkos, légszoros kirakatokban, az omló vakolatú házakban, megnyomorított lelkületű lakóikban.

Ennyit mondott, ennyit, semmi mást, ahogy kiejtette, rögtön el is felejtette, mert azt már ő, még ő sem hitte, hogy már a kilencedikes gyermekeket is beszervezik, nem, ez aztán eszébe sem jutott, még azután sem, hogy miután hazatértek, egy hétre rá megjelent a nyomozó, MINDENRE gondolt, csak erre nem. Ahogy a nyomozó elment, átvillant rajta, elmegy, elmegy, megkeresi DéDét, de rögtön meg is gondolta magát: – Nem, nem hozom őt is bajba – határozta el. Bezárkózott, megpróbálta elemezni a rá váró lehetséges kérdéseket és feleleteket, felidézni a közte és DéDé közt lefolyt párbeszédet, Erdélyről, a magyarságról, a kommunizmusról, merthogy csak

DéDé miatt hívhatják, abban egészen biztos volt. Elhatározta, történjen bármi, belőle nem fognak egy szót sem kiszedni. Nem fog olyant mondani, amivel kompromittálhatja DéDét. Nem. Nem fogja elveszíteni az önuralmát. S már csak arra várt, hogy jöjjön el a kihallgatás ideje, történjen meg végre, hogy ne képzelődjön tovább. Nem vacsorázott, nem aludt, nem reggelizett, nem ebédelt.

Fél négykor viszont, amikor elindult, megivott egy erős kávé. „Mit tudhatnak?” – töprengett, miközben úgy érezte, az arcára van írva, hogy hová megy, az utcán mindenki őt nézi. Ahogy belépett az épületbe, bezárták mögötte az ajtót, s ő ott találta magát egy hatalmas, üres teremben. Ült, ült és várt, várta, hogy valaki megjelenjen, miközben sejtette, hogy valahonnan figyelik. Csend volt, Nagy Csend, Kripta-Csend. Eltelt egy félóra, egy óra, másfél. Ekkor megjelent egy szőke, magas férfi, a magabiztosak közül való, s tört magyarsággal azt mondta: – Nos, kedves tanárnó, ugye tudja, miért hívtuk? – Nem? – kérdezett vissza nemleges válaszára fölhúzva még a szemöldökét is.

Majd:

– Nem mondták, hogy gondolkozzon?

– De.

– És?

– Nem volt miről.

– Nem? – Hát akkor még gondolkozzon. GONDOLKOZZON, mert mi mindent tudunk! MINDENT.

És magára hagyta.

Az agya lázasan dolgozni kezdett, ekkor hallotta először tőlük, hogy ők mindent tudnak, viszont ha mindent tudnak, akkor mi szükség van arra, hogy ő ezt megerősítse?

Ült töprengve, viaskodva a rátörő gondolatokkal, de még nem taglózta le a reménytelenség, csak a bizonytalanság nyomasztotta: „Ki kell várni, gondolta, mi az a MINDEN. Számolni kezdte a perceket, várt. Így ült hosszú perceken át töprengve, amikor újra megjelent a szőke, magas férfi: – Nos? – kérdezte. – Eszébe jutott?

– Nem? Még mindig nem? Hát akkor segítke!

Kuron Anna a perc súlya alatt úgy érezte, rögtön összeroskad.

– Tehát milyen a kommunizmus?

A kommunizmus – gondolta, s valahol az agya sötétkamrájában fölvillant a DéDé arca: „A kommunizmus monológ, kedvesem...” Tehát valóban mindent tudnak, mindent, amit ők ketten beszéltek.

Keresni kezdte a megfelelő szavakat, de ekkor a tiszta újra megszólalt:

– Egységes és oszthatatlan? Így mondta, kedves tanárnó? A piszokban, az omló vakolatú házakban, a megnyomorított lelkiületű emberekben?

A nyugalom áradása a gyomrából indult el, de szétáradt az egész testében, még a lábujja bizsergése is megszűnt, hirtelen világosodott meg benne minden: a kirándulás, a gyermek hangja, arca, az ő szavai. „Csak ennyit tudnak? Csak ennyit”? – lélegzett fel.

– Már a kilencedikes diákokat is beszervezik?

– Itt csak én kérdezek, TANÁRNÓ, csak én.

Megismételte.

– Szóval így mondta. „Egységes”! – Egységes abban – ütött az asztalra a szőke, magas férfi –, hogy ilyen tanárok tanítják a diákokat. Hogy ilyen tanárokat taníttat ösztöndíjjal az állam!

Park, 2016

Elhallgatott, aztán folytatta:

– Mert utánanéztünk ennek is. Ösztöndíjas volt, igaz, kedves tanárnő?

– Igen.

– És mint minden egyetemet végzett, lakást is kapott, igaz?

– Igen.

– És ezt a rendszert szidja, maga. MAGA, s az olyanok, mint a kollégája...

És a tiszt kiejtette a DéDé nevét.

– Mert maguknak, magyaroknak semmi nem jó, igaz?

Összerezent. Először, amióta bent ült, a gyomrában megkövült újra a fájdalom, görcsbe rándult, már-már megszólalt, de ekkor a szőke, magas férfi ráfordult:

– Tudja, hogy ezért bármikor ki tehetjük? Vagy nem ezért, MÁSÉRT. Igen? De eltekintünk ettől, kedves tanárnő. Ha!

És a tiszt újra kiejtette a DéDé nevét.

– Azt akarjuk tudni, mit csinál, mit tesz, hogyan gondolkodik.

„De hát szeretem” – akarta mondani.

„Tehát nem tudnak a kapcsolatunkról. Vagy tudnak, s azért gondoltak rám”?

„Hallgatnom kell, várni”.

– Tehát?

– Nem. Nem vállalom.

– Nem? Azt hiszi, ilyen könnyen megszabadul? Aki egyszer beszélt, beszél máskor is.

Fenyegetően hozzáfűzte:

– S azt is tudjuk. Más is.

– Nem – mondta Kuron Anna –, nem.

A szőke, magas férfi hosszasan nézte.

– Ne siesse el, kedves tanárnő. Ne siesse el! Végzetes lehet.

Szünetet tartott, s pár pillanat múlva folytatta:

– Nem kell most választ adnia. Hisz meg kell barátkozzon a gondolattal. A GONDOLATTAL. Ami elviselhetőbb, mint a börtön... Három nap múlva találkozunk, s akkor. Jelentkezünk, s majd megmondjuk, hogy hol...

Bár az első pillanatban, ahogy kilépett az ajtón, az öröm végtelen hulláma öntötte el, ahogy végiggondolta a közte és a szőke, magas tiszt között lefolyt párbeszédet, hirtelen rádöbrent, hogy véglegesen nem oldódott meg semmi. Ez csak a kezdet, s most csak egy rövid szünethez jutott, egy rövid szünethez, amely az eltelt nap tapasztalása szerint végtelen idővé válhat.

Hazament. S bár hazafelé elhatározta, hogy most már enni fog valamit – nem ment le egy falat sem a torkán. Újból fölillant benne, hogy fölhívja DéDét, elmondja mindazt, ami történt vele, kertelés nélkül, tisztán, egyértelműen. Úgy érezte, idegei pattanásig feszültek a nyomasztó egyedüllétől, de ahogy két nappal előbb is, úgy döntött, nem szabad beszélnie és találkoznia sem DéDével. Bezárkózott, összehúzta az ablakon a sötétítőt, nyitott szemmel feküdt az ágyon. „Mi lesz? Mi fog történni”? – sorjáztak a kérdések – megválaszolhatatlanul. Időközben kétszer is megcsörrent a telefon, majd este hallotta, hogy DéDé kopog az ajtaján. Jellegzetes kopogtatás volt, ahogy csak ő tudott kopogni, de nem nyitott ajtót. „Nem, nem. Ebbe nem keverlek bele.” Amikor hallotta, hogy a léptek eltávolodnak a lépcsőházban, odament az ablakhoz, nézte az utcát, DéDé feltűnő, majd távolodó alakját. Egyedülléte most már tökéletes volt, nem zavarta semmi. Már nem is figyelte a múló időt, feküdt, vitatkozott a magas, szőke tiszttel.

Úgy tűnt, fájdalma kútja feneketlen. Elaludt. Reggel arra ébredt, hogy éhes. Fölkelt, megmosakodott, megfésülködött, megreggelizett. Visszafeküdt, az álom és ébrenlét határán lebegett, arra riadt, hogy csörög, csönget a telefon. Nem vette föl. Olvasni kezdett, nem értette a szavak jelentését, olvasott, olvasott. Valamikor szürkület felé hallotta újra DéDé kopogtatását, nem nyitott ajtót. Hallotta, becsönget a szomszédba: – Nem, nem láttuk. Két napja nincs semmi mozgás – mondta a szomszédasszony –, biztosan elutazott. Hallotta azt is, DéDé lemegy a lépcsőn – odarohant az ablakhoz, félrehúzta a függöny sarkát, nézte, ahogy megáll a szemközti fa alatt, cigarettára gyújt. Elérzékenyült. Tehát érzi, tudja, hogy valami nincs rendjén vele. Visszaengedte a függönyt, leroskadt a fotelre, így ült néhány percen át, számára úgy tűnt, végtelen idő telt el.

– Ó, DéDé, szép szerelmem – sóhajtott –, ne gondold rám. Ne szeress, mert nem szerethetsz!

Szeretett volna lerohanni, a nyakába borulni, és sírni, sírni. Sírni és elmondani mindent. De mintha odacövekelődött volna az ablakhoz, lábai ledermedtek, nem bírt mozdulni.

A következő két nap még hosszabb volt. Úgy érezte, az idő végtelen tenyerén ül – mozdulatlanul. Halálosan belefáradt a semmittevésbe, önmaga ürességébe, már gondolkozni sem bírt. Elhatározta, történjen bármi, lemegy, bevásárol. Kenyeret vesz, s egyáltalán kimozdul a házból. És bármi történjen is – s ezt végleg elhatározta –, beszélni nem fog. Nem. A némák hallgatásával, a világtalanok szemének ürességével bámul majd a tisztre. Aztán meglátja, mit tesz.

De ez alatt a két nap alatt történt vele más is. Egyszer azon kapta magát, hogy a tiszt s a DéDé arca mögül felsejlett az Isten. Az Isten arca, ahogy gyermekkorában látta, képzelte. Fehér szakállal, kék szemekkel. Nem tudta, miért, de kislány korában, amikor még templomba is járt, mindig így képzelte el. Most váratlanul ez az arc föléje magasodott. Izgalom kerítette hatalmába. Egy pillanatig meg is nyugodott, de aztán vitatkozni kezdett vele, választ kért az általa megválaszolhatatlan kérdésekre. „Miért? Miért történik velünk mindez? Katonafiainkat miért viszik a bányába dolgozni, miért hozzák őket mindegyre holtan haza? Mit akarnak velünk? Te vagy az Isten, adj választ rá! Miért küldted ránk ezt a sorsot? Kiválasztottak lennénk mi is? A szenvedés végtelen nyomorával sújtasz, Uram?”

És látta a betelepített magabiztosokat, akik ellepték a várost, az ő városát. Miért teszed ezt velünk, Uram? Miért? Küzdött magával, viaskodott a gondolataival: „Ha így megy ez tovább, megőrülök.” Föl-alá rohant a lakásban, bele-belenézett a tükörbe, eszelős szemű idegen lény tekintett rá vissza. Már-már arra gondolt, fölvágja az ereit – ekkor megszólalt a telefon.

– Oh, DéDé! Keresel, igaz? Szerelmed bizonyossága, hogy érzed, a fájdalom belep, eltemet.

Fölemelte a kagylót. Hisz most már úgyis mindegy – hisz fölfedezte a végleges megoldást.

– Halló, igen – szólta bele a telefonba.

– Kuron Anna?

– Igen.

A tiszt hangja volt.

– Akkor holnap – Mondta. – Holnap, de nem itt – és mondta, hogy hol.

Lecsapta a telefont, üvöltöni szeretett volna, törni, zúzni. Odament az ablakhoz, kinézett rajta. A fényesség majdnem elvakította. Állt az ablaknál – a reménytelenség ablakánál, majd öltözni kezdett.

Fizetett, leszállt a magas, háromlábú, bőrhuzatú székről, végigment a félhomályos, cigarettafüstbe burkolt termen, az ablakfüggönyökből áramló sötét bársonyragyogás kivetült az arcokra: a magabiztosak ülték körül az asztalokat. Mint akik tudják, itt minden az övék. „Úgy érzem, egy láthatatlan szempár kíséri lépteimet – mondta egyszer DéDének –, bárhová megyek, a hátamba sajdul a pillantása. Inkább önkéntelenül, mint szándékosan mondta, de kíváncsi volt, mit mond erre DéDé, az ő mindent tudó embere. Annak arca elkomorult. Megsimogatta az arcát: – Azt akarják, hogy féljünk. – Azt akarják, hogy féljünk – ismételte meg –, és nem is lényeges, hogy követnek-e vagy sem, nem tőlük, hanem a bennünk fészket rakó félelemtől kell óvakodnunk. Azt akarják, hogy pontosan körülhatárolt gondolat- és cselekvésrendszerben éljünk, ahol előre kiszámított minden. Ezt akarják.

Megborzongott. Ki fogja összerakni az én arcom? Visszaadni az egykori énem? Ha a szabadság foka lemérhető az arcokról – arcom riadt és félénk. Ha a gondolat tisztasága leolvasható a tekintet tisztaságából – nézésemmel kusza, zavaros. Ki fogja visszaadni az énem? Ki fogja összerakni az arcom?

Fölfénylett benne a Magyar utca, az övéi arca, napokig járhatna ott – gondolta –, elfelejtettek mindent, nevetni is, csak egyet tanultak meg, inni. Kocsmák sorakoznak ott minden lé-

pésre, és az emberek isznak, isznak, míg bárgyú csönd terül szét az arcokon. Ki innen a magabiztos arcúak közül, akik ellepik a köztereket, a félénk arcúak agyát, és hangosak és zajosak, míg az övéi az utcára sem járnak ki, ülnek a négy fal börtönében és félnek! Elrejtik igaz énjüket, csak a szavak felszínén, csak a némaság útján közelnek egymáshoz, és nézni sem néznek egymásra, még nézni sem néznek egymásra.

Ment az árkádok, boltívek alatt: – Milyen város is volt ez, Istenem – hallja a DéDé hangját. Összerezzen, megriad, megfordul, körülnéz. „Nem lehet büntetlenül még gondolatban sem emlékezni.” Bőrkabátos, kalapos, magabiztos arcú férfi jön utána. Rá sem néz, s mert rá sem néz, épp ezért gyanús!

Elmelegedik és elgyengül.

A bőrkabátos, kalapos, magabiztos arcú férfi elmegy mögötte.

Föllélegzik.

Ekkor az utca túloldalán megpillant egy félénk arcú férfit. Fajtájából. Olyant, ahogy az apja mondaná, aki harminc aranyért árulja a testvéreit és a felebarátait.

A rend láthatatlan tartóoszlopai ök, a hivatalok, irodák, műhelyek nélkülük nem működnek olajozottan. Egy fának támaszkodva áll, cigarettázik. Mintha csak véletlenül került volna oda – cigarettázik. És őt figyeli.

„Mindenkit figyel valaki, téged ő, őt egy másik, hármatotkat egy negyedik.”

Elindul, táskáját hanyagul a vállára dobja.

„Minden kirakatnál meg kell állnom, de át nem szabad nézmem.”

A kirakat üvegében látja – elindul a fa is.

Megborzong.

Odatapad az egyik kirakat üvegéhez, úgy tesz, mintha nézné az üresen ásító polcokat.

A túlsó oldalon megáll az őt követő férfi is.

DéDére gondol: „Nem fogok többé szoba állni vele, csak így védhetem meg önmagamtól, tőlük, a félelemtől.”

Átvág a kagylószerű főtéren, a Magyar utca felé – megszólalnak a hangosbeszélők. Indulók árasztják el az utcát, a város légtere megtelik fémes hangokkal. Újabb induló következik, aztán a zene elhalkul, a férfihang a szabadságról beszél.

„ELVTÁRSOK! A VILÁG LEGSZABADABB ÁLLAMÁBAN ÉLÜNK, AHOL A SZABADSÁG A LEGMAGASABB CSÚCSOKAT OSTROMOLJA.”

Fénytelen szomorúság árad szét benne: SZABAD VAGYOK, ÉS NEM IS TUDOK RÓLA!

A fémes hang betölti a légteret, a házak, udvarok közti réseket, beszívárog a test pórusaiba. A SZABADSÁG

– hallja a hangosbeszélőn a férfihangot –, s fölneéz a víztoronynak álcázott óratoronyba, ott van az ór, s tudja, géppuskafészek vannak álcázva ott.

A kísérő egészen a kapuig követte. Először lopakodva, a tömeg között araszolva jött utána – a végén már nem is próbálta leplezni a kilétét.

Kuron Anna fölment az apró garzonlakásba, nem gyújtott villanyt, félrehúzta a sötétítőt, és kipillantott az ablakon. A kísérő még mindig ott ólálkodott a szemközti fa alatt, cigarettája parázslott, árulkodott róla. A gyűlölet utat tört benne, de ekkor szinte elszégyellte magát: holnap, holnapután ő maga is egy lesz ezek közül. Utálat árasztotta el önmaga iránt, kilúdbőrözött a teste, torka kiszáradt, gyomra összeszorult. Állt az ablaknál, hirtelen átérezte a végtelen IDŐT, a végtelen időt, amit még át kell éljen, így, percek, magányos percek végtelen sorából. Megfordult. Bement a fürdőszobába, megeresztette a vízcsapot, a szárítókötél ott remegett fölötte.

Hajnali villódzás, 2018

Debreczeny György
szálljon villamosra
a Farkasrét felé

Az Országút antológiája '20-'21 nyomán

*egyik kezében égő cigarettával
azt mondta a doktor
menjen föl a Királyhágó térre
de még Joliot Curie tér korában
és tanulmányozza a tér mértani rácsszerkezetét
mivel itt sosem működött börtön
és fontos hogy közben mosolyogjon
két slukk között
aztán ha elszívta és eltaposta a csikket
fusson vissza a házhoz
a szüleihez
vagy szálljon villamosra a Farkasrét felé
és döntse el hogy a pokolról
a paradicsomról
vagy a paradicsom áráról akar elmélkedni
a huzatos villamoskocsiban
ki-be járnak az évek
csigalassan halad a forgalom
igaz a halottak nem sietnek
és őket illetik a villamos hátuljára
felaggatott koszorúk
bár még életükben is
meg lehetett volna koszorúzni őket
de hát a magyar ember ilyen
az élővel inkább rivalizál
de szép gyászbeszédet mond a temetésen
mert ha az ember egyszer meghal
a levelek is lehullnak a fákról
a doktor nagydarab ember és pszichiáter
de nem a Lipót igazgatója
egyelőre gyűrött zakóját igazgatja
így fel sem kell akasztania a zakóját
sem saját magát
a dolgozószobájában*

és különben is a Moszkva téren
át kellene szállnia a villamosról
autóbuszra az országos intézet felé
hogy ott méltó körülmények között
akaszthassa fel magát
a Vörös Hadsereg útján
a 116-os szám alatt
hát inkább maradt a Joliot Curie téren
szívta tovább a cigarettát
és oldalra fordította a fejét
(ágyazás oldalra fordítható beteggel)
hogy mindent szemügyre vehessen
elvégre isten is kiválasztotta az ő báránykáit
mert a választások azok mindig szabadok voltak
a hazafias népfront jelöltjére kellett
vagyis lehetett szavazni
arra az egyre egyetlenre
aztán volt már hogy egyszerre két jelöltet
is állítottak
a falhoz
de még mindig nem érkeztünk meg a jelenbe
ahol a hatóság embere mindenkit igazoltatott
és a téren a népfelkeltét nézte
akarom mondani a napfelkeltét
amit kivételesen engedélyezett a felsőbb hatóság
itt a teremtés óta a temetést várják
de Pali bá ittasan ment haza a temetésről
a Búfelejtőben feledett bú s bánatot
igaz 70 fölött is mindennap
megadta az asszonynak ami jár
a doktor egyre csak szívta félkézzel a cigarettát
valaki ellopta a szívéből a szerelmet
valaki visszaopta a szívébe a szerelmet
mert mindig ezzel szórakoznak
de szerencsére volt nála elég cigaretta
és kitartott még a gyufa is
gyönyörű volt a tér a késő éjszakában
aztán fölkelt a padról a doktor
megállt egy nyitott ablak előtt
és befújta rajta a füstöt

Fényár a parkban, 2022

„Az alkotás belső kényszer”

Siska-Szabó Hajnalka festőművész saját impresszióit, illetve az ember és környezet kapcsolatát jeleníti meg. Képzőművészként a belső, szubjektív képek expresszionista módon való megjelenítése, pedagógusként a tehetségek felkarolásának, a képzőművészeti pálya felé terelésének, műértő és -ápoló közönség nevelésének a szándéka vezérli.

Az aradi festőművész és rajztanár a hivatása mellett „kulturdiplomata” és közösség-szervező szerepet is ellátott, illetve ellát; előbbit főleg a 2010-es években végezte, amikor kiteljesedtek az Arad és a magyarországi testvértelepülések közötti kapcsolatok, annak köszönhetően, hogy Bognár Levente személyében öt cikluson át volt magyar alpolgármestere a városnak, és ezalatt nagy hangsúlyt fektetettek a pécsi, gyulai és a budapest-hegyvidéki önkormányzattal való együttműködésre, a helyi képzőművészek tapasztalatcsereire, kölcsönös kiállítások szervezésére, s ennek a szakmai irányítását aradi részről Siska-Szabó Hajnalka vállalta magára.

A közösség-szervezést a Nagyzeréndi Nemzetközi Alkotótábor jelenti. 2003 óta szülőfaluja, az Arad és Bihar megye határán fekvő, a Fekete-Körös déli partján elterülő magyar többségű község egykori művésztáborainak újjáélesztője, szervezője és művészeti vezetője. „A Zeréndi Képtár kötelez az al-

kotótábor rendezésére, mivel az egyik célja a képtár anyagának a gyarapítása” – magyarázza az elköteleződést a művészet, a hagyományok, az elődök által megkezdett munka folytatása iránt.

Románia első vidéki galériája, a Zeréndi Képtár idén lesz fél évszázados, a képzőművésznek pedig szívfájdalma, hogy sem a nagyközönség, sem a helyi és megyei hatóságok részéről nem kapja meg az értékének megfelelő figyelmet és gondoskodást. „Sajnos jelenleg a képtár anyagának csak egy töredéke látható...” – fűzi hozzá. A képtárat 2003-ban az ő közbenjárásának köszönhetően újították fel román állami támogatásból, a műgyűjtőként is ismert Adrian Năstase egykori kormányfő személyesen adott utasítást rá.

A Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Pedagógia Karán, a rajz-művészettörténet tanszéken Aranyi Sándor festőművész, illetve a Temesvári Nyugati Egyetem Képzőművészeti Karán Viorel Cosor festőművész csoportjában képesítést szerzett Siska-Szabó Hajnalka magát vérbeli koloristának tartja, aki számára a színek, a fények a legfontosabbak. „Úgy érzem, színek nélkül nincs festészet, még az emberi lelket is színekben látom” – vallja. Képeiben a nagybányai festészet szellemiségét idézi fel újraértelmezett kompozíciókban.

Legutóbbi két aradi önálló kiállításán is a színek domináltak; 2015 ja-

nuárjában az Arad Megyei Múzeum szépművészeti osztályán szervezte meg *Kék szonáták* című kiállítását a Kölcsey Egyesület az aradi magyar képzőművészeket bemutató Kölcsey Galéria-sorozatban, s mint a cím is elárulja, kékes színdominanciájuk volt a festményeknek. Ezután viszont, 2016 decemberében „átmentem egy kicsit zöldbe” – ahogyan a belvárosi Alfa Galériában tartott tárlatnyitón fogalmazott. A tematika amúgy nem változott a *Remember – Emlékezés* című kiállításon sem: „A hangulataimat, impresszióimat, emlékeimet, az ember és a környezet kapcsolatát igyekszem bemutatni. Expresszionista színekkel a belső, szubjektív képeket próbálom vászonra vetíteni” – nyilatkozta akkor e sorok írójának.

A több mint harmincéves pályafutás alatt másfél tucat egyéni, továbbá Közép- és Nyugat-Európától kezdve a Távol-Keletig több mint kéttucat csoportos kiállításon részt vevő Siska-Szabó Hajnalkának az alkotás belső kényszer. „Ha nincs a belső kényszer, akkor az nem igazi művészet. A belső kényszer pedig amikor jön, akkor festeni kell” – árulja el a „hajtóerőt”. Mivel tanít is, többek között az aradi Csiky Gergely Főgimnáziumban, ez olykor gátat szab az alkotásnak, így bevallása szerint a festés inkább az esti órákra, a hétvégekre vagy a vakációkra korlátozódik. „A mű elkezdi élni a vásznon önálló életét, így formálódnak a képek, és beszélgetünk egymással festés közben” – avat be az alkotás folyamatába.

Festményeinek zöme művésztelepeken, főleg természetben készült képek – a természetszeretet is összekötötte néhai férjével, a 2018 decemberében tragikus hirtelenséggel, fiatalon tá-

vozott Siska-Szabó Zoltánnal, aki a Bánsági Kárpát Egyesület oszlopos tagja volt, az aradi magyarság pedig természetfotósként tisztelte. „Mindenki szereti a természetet, úgyhogy a képeim egy része nekik szól. Más festményeim az idő múlását ábrázolják, párbeszéd a múlt és jelen korról, vagyis szerintem minden korosztályú és lelkiállapotú szemlélő megtalálja a neki tetszőt” – jellemzi a mostanában akrillal, de régebben olajjal festett alkotásait (emellett szívesen dolgozik akvarellal, és illusztrál tussal is).

A művészi és a tanári pálya Siska-Szabó Hajnalka szerint kiegészíti egymást. Erről így nyilatkozott egy korábbi interjúban, szintén e sorok szerzőjének: „Büszke vagyok, hogy három-négy tanítványom elvégezte már a képzőművészeti főiskolát. A többiekkel is próbálom megszerettetni a képzőművészetet, nem feltétlenül művészt szeretnék nevelni belőlük, de műértő és műpártoló mecénásokat a jövő nemzedékének.” Egy időben – katedrakiegészítésként – az aradi szigorított börtön fogvatartottjainak is tanított képzőművészetet. „Próbáltam a művészet szépségei által megmutatni az élet szépségeit nekik, és találtam közöttük tehetségeket is. Ez számukra kapaszkodót nyújtott, könnyebben elviselték a bezártságot, és örvendek, ha sikerélményt nyújthattam nekik. Azóta én is másképp értékelem a szabadság fogalmát” – idézi fel azt a korszakot.

Tanári munkáját a Romániai Magyar Pedagógusok Szövetségének Arad megyei szervezete 2012-ben Márki Sándor-díjjal ismerte el, művészi és a testvértelepülési kapcsolatokban végzett tevékenységéért pedig az aradi önkormányzat 2018-ban Kiválóság-

díjjal tüntette ki. Siska-Szabó Hajnalka hírnevét öregbítik művészettörténeti publikációk is, többek között az aradi Szabadság-szoborról írt értekezések (*Az aradi Szabadság-szobor – 2009, Több mint szobor – 2020, Aradi Magyar Értéktár – 2022*). A magyarországi köz-média is figyelemmel kísérte munkásságát, budapesti kiállításairól beszámolt az M1 hírcsatorna és az M5 kulturális csatorna, 2019-ben pedig a Duna TV *Család-barát* című magazinjának meghívott művésze volt.

Siska-Szabó Hajnalka tagja a Romániai Képzőművészek Szövetségének (festészeti szakosztály, aradi fiók), a

budapesti Magyar Alkotóművészek Országos Egyesületének (MAOE), a Magyar Rajztanárok Országos Egyesületének (MROE), a budapesti Mednyánszky Társaságnak, az Erdélyi Magyar Művésztanárok Egyesületének (EMME), a Romániai Magyar Pedagógusok Szövetségének (RMPSZ), az erdélyi Barabás Miklós Céhnek és nemzetközi képzőművészeti tagsági kártyával rendelkezik. Képei megtalálhatók magángyűjteményekben, intézményekben és galériákban szerte Európában, sőt Ausztráliában is.

Pataky Lehel Zsolt

A gótika fényei, 2012

Ikebana

Ma kedd van. Jó dolog kedden élni. Szeretem az üres keddeket, amikor át tudok nézni mindenben, ami lényeges, és a semmiségekben látom meg a hatalmaságot. Látom a halálra fagyott veréb szemében a meleg békét...

Vajon miért rágja a ceruzája végét? Mit láthat rajtam-bennem egy kopasz, ceruzáját rágó újságíró?

– Kezdhetjük, Fanni?

– Mit akarsz írni? Drámaszomjad van vagy mi? Kár, hogy Aurél meghalt, ő szívesen adott volna neked interjút.

– Te ölted meg őt Fanni.

– Igen, ez van. Különben most te sem lennél itt. Lényegtelen lennék számodra... Tudtad, hogy Aurélnak sok nője volt? Azt hitte, hogy ismeri őket. Valamennyit. Úgy teljes egészében a NŐT, a héját, magvát, levét, rostját... Ráfázott. Mert fogalma sem volt a nőkről... Valahol már a lelegején tudatta velem, hogy az ágyban neki én már semmi újat nem tudok mutatni... Nagyon fájt ez a mondat... Aztán hagytam, hogy csak úgy elmenjen mellett ez a kijelentés. Nagy hiba volt. Egy nagy frászt kellett volna lenyomjak neki. Attól kezdve meg se próbáltam bármit is alakítani az ágyba, mert ott volt az a mondat, és egy percre sem hagytam magamra. Felkancsargózott a többi fekete mondat mellé, és mint megannyi bitófa sorakoztak bennem. Mindig ott lógott valamelyik kijelentéshurok a lelkemen. És minden nap megfojtott bennem valamit.

– De Fanni, ezért még nem kell embert ölni.

– Ezért még nem. Még nem fejeztem be. Tudod, olyanok voltak a napjaim vele, mint a szalmavirágok. Szépek, színesek, csak szárazak. Mondtam már, hogy szeretem a szalmavirágokat?

– Nem. De az embereket nem is érdeklí.

– Kár. Mert lényeges. Legalábbis nekem az. Aurél is elsiklott egy rakás lényeges dolog fölött. Azt hitte, hogy minden nő egyformán működik. Ami a szeretkezést illeti, az olyan volt, mint két párhuzamos egyenes, mindkettő egy irányba tartott, csak nem volt közös metszési pont. A lepedőzónáról ennyit. Hatalmasak ezek a sebek, ne tépdessük fel őket. Oké?

– Most mire gondolsz?

– A jobbulásra. Az élet csak úgy ér valamit, ha mindennap tudsz lépni egyet előre. Ha mindennap jobbulsz egy kicsit.

– Te léptél?

– Nem. Nem tudtam. Amíg nem ismertem Aurélt, nem tudtam kiabálni, veszekedni vagy odamondani valami sértőt. Ő aztán ki tudta hozni belőlem a sakált... Aurél olyan volt, mint a bogáncs. Mindig belém akasztott egy-egy szótüskét. Így szivárgott el a jóság. És sötét dac maradt a helyén. Aurél bogáncs volt reggel, bogáncs volt délben, délután és este is. Nem vette észre soha, hogy milyen mérhetetlenül szenvedek. Tőle, miatta, érte... Pedig valójában

mindig szerettem a bogáncsot. A katlankóró, a kékingő, a számartövis ősszel a legszebb... Tudtad, hogy szeretem őket?

– Nem. Nem tudtam.

– Nem baj. Az olvasókat úgysem ez érdekli. Nekik a lényeg kell. Meg a dráma. Egy keddi napon határoztam el, hogy megölöm. Amikor behajtott a fejét a lavórba, hogy lemossam a habot a hajáról... Igen akkor már színültig voltam kiordított és lenyelt fájdalommal...

– A férjednek te mostad a haját?

– Aha. Minden kedden és pénteken.

– Miért?

– Mert szeretett háritani. Aurél kövér volt és rest. A fürdőszobába csak szombaton raktam tüzet. Nyáron szerdán is. Más napokon lavórba rendeztük le az esti mosakodást. Amikor először kért meg, hogy mossam meg a haját, ledöbbsentem. Soha azelőtt ilyesmit nem hallottam, hogy egy egészséges ember haját valaki más mossa meg. Fura volt. Nekem ferdeségnek tűnt. De megmostam a haját minden kedden és pénteken... Különben tele voltunk ilyen ferdeségekkel. A „mi nem örülünk két malomba” szlogen mellett külön kaszszán voltunk. Én pénzem, te pénzed... Odahaza én nem ezt láttam. Volt úgy, hogy én fizetem a benzint tankolás-kor. A tűzifát fifti-fifti alapon fizettük. Tudtam, ezek a dolgok nem természetesek, nem magától érthető dolgok. De elfogadtam. Mert van bordó, narancs-sárga és kék búzagalász. Nem természetes, de van. Talán még szép is. Én jobban szeretem a színezetlen búzagalászokat.

– Szép, ahogy elmondod ezeket. Aurélnak is elmondtad?

– Nem. Neki nem lehetett. Nem szeretete hallgatni, amiket beszélek.

Idegesítette. Mindenre azt mondta, „unom már ezt a lejárt lemezt”. Talán a legelején szeretete hallgatni a hangomat, talán csak úgy mondta azt is. Nem tudom. Reggelente egy durva megjegyzéssel az élettől is elvette a kedvem, délben kikövetelte, hogy hagyjam békén, este a tévé előtt hallgatni kellett. Sok-sok gátat emelt. Gátlások garmada született meg és burjánzott el bennem. Talán ha kibeszélhettem volna magamból... Bárkinek. De meglehet, hogy akkor is megtettem volna...

– Fanni, de miért épp azon a kedden?

– Úgy jött. Döntöttem és megtettem. És soha nem gondolkoztam azon, hogy miért pont kedden és nem pénteken. Az a perc a szabadság visszahívása volt.

– De öltél Fanni.

– Igen. Öltem. Ezt akartad hallani? Igen. Így is lehet mondani... Annyira akartam azt az elveszett békét. Hát visszavettem. A világ legrövidebb harca volt. Talán két és fél perc. Sok víz volt abban a lavórban. Sok víz és sok hab. És sok-sok elfojtott fájdalom-erő az ujjaimban. Valami furcsa erővel nyomtam bele a fejét a lavórba... Én csak az apró buborékokat néztem a víz tetején. Mi rosszat tettem? Csak megmostam a férjem fejét és visszavettem a békémet. Ennyi. A buborékocskák játszadoztak. Olyanok voltak, mint egy virágcsokorban a fehér kis rezgők. Mindig csodáltam ezeket a kis rezgőket... Ő nem tudta. És még annyi mindent nem tudott rólam. Valójában nem is ismert engem...

– Testileg is bántalmazott?

– Hogy vert-e? Nem. Még nem. És itt a még szón van a hangsúly. Azt nem akartam megvárni.

– Mit gondolsz, hány évet fogsz ezért kapni?

– Fogalmam sincs. Azt hiszem, nem is érdekel. Az elmegyógyászok még kutakodnak. Számomra nem az idő a lényeg. Húsz év vagy két és fél perc. Mindegy, csak ott legyen a béke... Egy nő több mint gondolnátok. Azért nő, mert ezt tudja. Soha se becsülj le egy nőt! Azt ajánlom, ezt írja rá minden férfi a tenyerére, különösen azok, akik a feleségükkel mosatják a hajukat.

– Mit gondolsz, Fanni, mit fogsz odabenn csinálni?

– A börtönben? ... Ikebanákat. Szeretem az ikebanákat. Ezt ne írd le! Ez nem lényeges. Másoknak nem. Inkább azt írd, hogy szeretek élni. És hogy élni csak békében érdemes. Igen, szeretek élni. Kedden is. Üres kedden jó elejteni a lényeges dolgokat, és elkapni a lényegtelen... Látni a halálra fagyott veréb szemében a meleg békét... Meg a színes ikebanákat.

Befáradás

– Ma menjen ki a romatelepre, beszélgessen el velük, aztán készítsen egy helyzetjelentést! Leginkább a hátrányos helyzetűek érdekelnek. Majd számoljon be, hogy mit tapasztalt! – aggatja rám arrogáns modorral nyers utasításait az igazgató.

– Dá... Dá... Dá...

Most mit keckeckedjek vele? Tiltakozzak? Egyes személyekre ildomosabb mindent ráhagyni. Sűrű igelésekkel elfogadom a kérését. Dá... Kimegyek. Dá... Elbeszélgetek. Dá... Dokumentálok.

Először a kutyák vesznek észre. Így utólag ötlik fel bennem, mégiscsak jó lett volna a gumicsizma. És elkezdenek sprintelni felém. Az életöszön azt diktálja, hogy sikítanom kell. Folyamatosan torokból-tüdőből visítok. Átvisítok a kutyaugatásokon, át a vicsorgó fogak fehérjén, a kutya kör közepén, egyre csak visítok egészen a „hééé Mambóig”. Mert a „hééé Mambótól” a kutyák elhallgatnak, s

szép rendben visszakullognak a házak felé.

Túljutva a kutyavámon remegő lábakkal közeledek az első házhoz. A családfőnek köszönhetem a kutyák visszatérítgetését. Rikító sárga pálmafás ingben szívélyesen kiabálja felém:

– Nem kell ezektől félni, nem harapnak... A se tom, az hogy lett, de a tavaly a Mambó az megharapta az ovónét. Lehet, mert gádzsó vót... Jó, hogy most itthun vagyunk. Ide tessék befáradni! Héjjj! Itt a tantónéni!

Most már tudom miért támadtak rám a kutyák. A gádzsóságom miatt.

Befáradok.

Gronyek a nappaliba tessékel, mert a teraszon szülinapi buli van az egyik „pulyának”, és ott nem lehet rendesen beszélgetni. A fél falat eltakaró gigantikus plazmatévé hangtalanul vibrálja be a helyiséget, a sarok ülőgarnitúra teljesen elterpeszkedik a szűkös nappaliban. A puha, hosszúszájú szőnyegbe bokáig süppedek. A tekintetemmel fi-

noman kutakodok. Keresem a hátrányos helyzetről árulkodó bárminemű jeleket.

Gronyék hűsítővel kínál. A sarokba a metálszürke hűtőszekrény a plafonig ér. Kitarja az ajtaját, fitogtatva a bő vásztlasztékot.

– Ha már befáradott mihozzánk, mit tőcsek? Kicsi ez a kérő, oszt mik meg sokan vagyunk. Éccaka pusztulunk el a melegtől. De jövőre lesz mán klímám is... Magáho mék jár? Az Ármándó? Lásó pujáro? (Jó gyerek?) Vagy mit csinált? Minek jött vizitálni?

Most mondjam azt, hogy jelentést írok a szegénységről? Vagy életszínvonal-felmérést végzek? Szíven ütné...

– Az igazgató küldött. Maguk itt a legnépesebb család. Sok a gyerek... Kilenc... Arra kíváncsi, hogy a körülmények optimálisak-e?

– Azok há. Optikálisok. Láthattya. Csak sok a pulya, há. Kilenc... Mik a nagy családot szeressük... Írja oda... Gronyék primán él... a kérő teccetős... az asszony még futópadot is kapott.

– Tényleg?

– Há. Hazajöttem Olaszból, látom, hogy kövér, aszongya nem állapotos, hanem magas a koreszteromja... én azt nem toom mi, de asszongya, az orvos monta, a futópad majd leveri. Oszt vettem neki futópadot. Tíz perc után nagyon ki van túle. Csatakosra izzad, mint a lú... Inkább ne írja oda ezt a futópadot!

Hatalmas robajjal meg egy nagy tortával vágat be a felesége.

– Ép terülad beszélék, Rozálíja. A városrul hozták a tortát. Rendeléses.

A teraszon elszabadul a zsúr-örület. Gronyék szerint ezt látni kell, és maga előtt tessékel ki a teraszra. Ő az egyetlen, aki figyel rám, a többi rám se

hederít. Maximumon dübörög a zene, egymás után durrannak ki a színes lufik, én is beletapsolok a szülinapos dalba, Gronyék meg a tortás fotózáshoz ragaszkodik. Hát legyen. Beállok a Rozálíja hátához. Magamban tényként megállapítom, hogy nem sok időt ölt bele a fitneszbe, szinte teljes takarásba vagyok.

A nappaliba visszatérve megint le kell ülnöm, mert Gronyék nem tágít, a tortát mindenképp meg kell kóstolnom.

– A tortárul írhat... Shrek meg a Szamár van rajta. A rajzfilmbül. Így komándáltam. Kóstolja csak meg, tantónéni! Belül maszkarapónés krém van. Láttá vóna csak a cukrászgórénak, hogy fennakadt a szeme, mer ott helybe euróval fizettem.

És valóban finom. Megkapom a Szamár fél fülét. A mascarpone krémsajt tejszínnel és barackdarabokkal... Hát mit mondjak? Egy ízcsoda. Gronyék az arcomat látva ragyog a boldogságtól. A tényéromon csak a szürke marcipán számárfül marad.

– Most bemutatom a pulyakuckót meg a hálót. Hogy lássa a körülményeket...

A gyerekszoba csupa ágy. A plafonig. Tarka virágmintás takarók borítják az ágyakat. Mint egy kert virágágyásokkal. A hálószoza már kevésbé zsúfolt. A nagy franciaágy mellett az éjjeliszekrényen egy lámpa áll. Giganagy ez is. Rengeteg vékony üvegpálcikából áll, és az Eiffel-torony kicsinyített mása. Káprázatos, amikor a meggyúl benne az égő.

– Akkor Párizsba dógoztam... Monták a többiek, „ne vedd meg, Gronyék, mer ez ripityóra török hazáig!” Három fürdőtürülközőbe csavarva hoztam haza... Az ölembe... Mint egy pulyát. Úgy hoztam Rozálíjának...

A múlt fénye, 2022

Egy hétig idejárt az összes cigány. Lámpanézőbe. Mer ilyet egyik se skubizott odáig. De csak az ajtóból nézhették... Mer ez Párizs pompássága... Megírhattya. Amikor a körülmények-rül kell raportáljon.

A nappaliba állok megint, épp elköszönnék, amikor a gyerekek mint megbolydult zúgó darazsak rontanak be a szobájukba, a fürdőbe, a hálószobába. Visítva kergetik egymást tejszínhabos arccal, ragacsos kezekkel. Gronyek átkiabál az elinaló fejek felett.

– Mi eszt szeressük... Láttya?... Ez az élet...

Még mondana valamit. De egy irdatlan csattanás, pillanatnyi szilánk-zaj. Aztán csend. Felkaszabolható vastag csend. Gronyek mozdul meg, de csak egy lépést a hálószobáig.

– Mit futtogáltok mind itten?...

A küszöbön a torkára dermed a hang. A parkettán a pozdorjára tört üveg Eiffel-torony megszámlálhatatlan szilánkjai csillannak. KacsARINGÓS káromkodást serceget el, aztán rárivall a gyerkőcökre.

– Húzzatok innen kifelé mind! Mán befáratam tületek!

Nyakukat behúzva sullárogznak egymás után vissza a teraszra, s behallik

ahogy Rozália osztogatja a taslikat. Gronyek a földön térdel. A szilánkon. Aztán felvesz onnan valamit, és odajön hozzám. Az arcán lassan folynak le a könnyek.

– Kámpec lett az Eiffel-torornak... Odalett Párizs pompássága... Meg nem ölhetem egyiket se... Csak elevenek na. Ez a darab egybe maradt. A teteje... Magának adom... Az iskolába maga a pulyák anyja. Tudom, hogy szereti őket... Lássá, mi ilyenek vagyunk, mifelettünk mindig kék az ég.

Ha tiltakoznék vagy visszautasítanám az ajándékát, megsérteném. Megköszönöm és a táskámba teszem. Gronyek kikísér. Mosolyog. Mambó megnyalja a kezemet. Ebhaverkodás...

Hétfőn benyit az osztályba az igazgató.

– Doamná Kovács, megint novellát írt. Ezt a Gronyeket maga találta ki?

A tekintete a katedrára esik, ahol a délelőtti napfényben csillog az Eiffel-torony teteje.

– Vegye úgy, hogy nem szóltam semmit. Elfogadom a novellát is. Egy másolatot adjon le a titkárságon! Tanítás után fáradjon be az irodámba!

– Dá... Befáradok.

Wessely Gábor

Modern idők

Töltsd le az appot!

Töltsd le az appot! Töltsd le az appot! Mindenütt ezt a dumát nyomják. Gyerekek, én nem akarom letölteni! Megéltem 65 évet anélkül, hogy letöltöttem volna, ezt a kis időt, ami földi vendégszereplésemből hátra van, már csak átvészelem apptalanul! Tölts le, akinek prímsszámmal kezdődik a neve vagy keselyűk ringatták a bölcsőjét! Engem nem izgat az app.

Apám se töltötte le, nagyapám se, mégis elváltak. Ha venni akartak valamit, elballagtak a boltba, ha ügyeket intéztek, bementek a tanácsshoz, a földhivatalba vagy a bankba. Sima séma.

Persze a szegény munkáltatók minél kevesebb dolgozót akarnak foglalkoztatni, spórolnak, hogy hóvégére is maradjon egy kis koszt pénzük, s ezért reklámozzák az online vásárlást, online ügyintézkést, online bankolást. Ám én szeretek a szemébe nézni annak, akitől háromszögletű kockasajtot veszek vagy tulajdonilap-másolatot igényelek a saját tulajdonomról, mert fontosnak tartom a hús-vér emberek közötti kommunikációt, és érdekel a természetes intelligencia.

Az appolásra bírható felnővekvő nemzedék lelkes. Bár bizonyára nehezen viselik, hogy az utódot még ma is kilenc hónapon keresztül ki kell hordani, s nem tölthető le egy netes felületről. Titkon persze remélik, hogy a továbbiak megoldhatók lesznek néhány

billentyűkombinációval: ringatás, etetés, némítás, tisztába tevés. De nem! De de! Tuti, hogy már folynak kísérletek az apposított pelenkacserére néhány eldugott, sok-sok sárgásbarna alapanyaggal rendelkező laboratóriumban!

Felnézve

Szórakoztunk. Főleg én. Családunk ifjaival Pestre utaztam, a cirkuszbá. Ahogy manapság illik, megvették online a jegyeket az előadásra és a vonatra, aztán az állomáson nyomogatták az okos telefonjaikat, hogy kiderítsék, hanyadik vágányra érkezik a szerelvény. Versengtek, ki bukkan rá elsőként az értékes adatra a virtuális térben. Én meg felnéztem az információs táblára, és leköröztem a csapatot: a másodikról indul.

Útközben a budapesti közlekedésre kerestek rá: metróval kell mennünk a Deák térig, onnan kisköfalattal a Városligetbe, a Széchenyi fürdőig. Az átszállásnál akadt némi bonyodalom, mert ahogy se találtak olyan applikációt, amelyik a föld alatti tájékozódást segítette volna. Még a végén eltévedünk a mozgólépcsők, le-, fel- és átjárók labirintusában! Elmélyülten kattintgattak, megint csak lefelé pislogva, én meg felnéztem az útbaigazító piktogramokra, és azt mondtam: itt jobbra, aztán ott megint jobbra.

Kiszállva a fürdőnél, nemes vetelkedésbe kezdtek, hogy ki talál hama-

rabb gyalogosoknak való navigációs alkalmazást. Merre induljunk? GPS-es program, műholdas kapcsolat... Izgatottan szemeztek a kijelzőjünkkel, persze lehajtott fejjel, én meg felnéztem és megláttam az út túloldalán a Fővárosi Nagycirkusz feliratot. Menjünk át, ott van – mutattam nekik.

Hitetlenkedtek. Okostelefon nélkül is lehet tájékozódni, informálódni, élni? Igen, sok minden megoldódik, világossá válik, ha valaki felfelé néz...

Metaverzum

Már az univerzumnak is van virtuális megfelelője: a metaverzum. Illetve még nincs kész; most alakul. Mint ahogy az univerzum sincs kész. Állandó változás jellemzi ezt is, azt is. Szereplők jönnek-mennek, történések kerülnek az érdeklődés középpontjába, s zuhannak a feledés mélyére.

Az univerzum 13,8 milliárd éves, a metaverzum mindössze 15 esztendő múltra tekint vissza, a Second Life nevű internetes játék elterjedésének köszönhetően. A tévében beszélgettek róla néhányan, köztük olyanok, akik

már több mint tíz éve élnek a virtuális világban. Az avatárjuk teszi a dolgát, más játékosok avatárjaival lép kapcsolatba, dolgozik, bulizik, játszik, üzletet köt velük. Állítólag aki hosszú ideig marad játékban, az evilági létében is érzékelhető metamorfózison megy át.

S mindez semmi, mondják a fejlesztők, mert jön a Sensor, az új program, mely már a testbeszédet is érzékeli. Nem billentyűzet és joystick segítségével vezérem az avatáromat, hanem kéz- és fejmozdulatokkal. Jár a szája, dumál, ha dumálok. A Second Life felhasználók közül néhányan már átigazoltak a Sensorhoz, segíteni a részletek kidolgozását. Azt mondják: hamarosan ellenállhatatlan lesz az online világ.

A programozók még óvatoskodnak. Szerintük a kvantumszámítógépek elterjedésével lesz csak igazán élvezhető a játék, de akkor annyira, hogy mindenki, mindig benne akar lenni. Egyelőre „csak” ötvenmillió regisztrált felhasználó mozog a metaverzumban.

Érdemes átköltözni! Ott garantált a halhatatlanság. Avatárjaink simán túlélnek minket.

Szoborsétány, 2022

Tóth Ágnes

Kocsmamesék

Kakasos Bendegúz

A kakas miatt többen is bosszankodtak a kocsmában. No, nem azért, mert zavarta őket a kukorékolása. Erről szó sincs. A kakas ugyanis meg sem munkant, viszont elfoglalt egy egész széket, és Döme, a fájós lábú favágó nehezen bírta az álldogálást, már nagyon le szeretett volna ülni.

– A fene egye meg a kakasát a ketrecével együtt! – kiáltotta oda Bendegúznak, a tanyasi kakasos fickónak, aki ma is, mint minden szerda este, beült a kocsmába és magával hozta a ketrecbe zárt vörösbarna tollú kakasát, melyet lerakott a mellette álló székre.

– Mi a baja a kakasommal? Tán zavarja a piálásban? – emelkedett fel a negyven év körüli izmos ember és összehúzott szemöldökkel várta a választ.

– Fáj a rohadt lábam – nyögte Döme – és már nem bírok állni. Ha levenné a kakasát a székről, le tudnék ülni.

– Az más – bólintott Bendegúz, és a ketrecet maga elé rakta az asztalra. Beleivott a korsó sörbe, de nem vette le a szemét a jószágról. Erősen figyelte, így aztán mások is érdeklődve kezdték nézni.

Az öreg kakas egy darabig nézelődött, aztán egyszer csak pillogni, bóbiskolni kezdett, előre ejtve súlyos taréjú fejét, és lehunyta sárgás szemhéját. Ekkor Bendegúz rácsapott a ketrec tetejére, amitől a szárnyas felriadt

és tovább nézelődött. És ez így ment vagy másfél órán át, amíg be nem zárt a kocsmá. Akkor Bendegúz fizetett, felült rozsdás kerékpárjára, maga elé rakta a ketrecet és visszakarikázott a 4 km-re lévő tanyájára.

Eltelt egy hónap, és a negyedik szerda este is megjelent Bendegúz a kakasával. Később Döme, a favágó is megérkezett, s hogy le tudjon ülni, a kakast az asztalra tette Bendegúz. Dömének jó napja volt. Egy szekér fát vágott fel az öreg géppel a tiszteletesnek, jól keresett vele. Fizetett is egy deci vodkát a kakasosnak. Bendegúz nem akart adósa maradni Dömének, vett hát neki egy korsó sört, hogy kvittek legyenek. Egy vodka, egy sör, mi kell más a megfáradt munkásnak? Egész jó hangulat kerekedett, még az *Akácós utat* is énekelni kezdte a favágó, amikor a kakas bóbiskolni kezdett. Bendegúz bedugta a rácson a pipaszárát és nagyot koppintott a szárnyas fejére, amitől az hirtelen felriadt, kornyikált vagy kettőt, és nézelődni kezdett. Látszott rajta, hogy igen fáradt, egyre sűrűbben kellett a fejére koppintani. Többen is megsajnálták. Végül Döme tette fel a kérdést.

– Mondja, cimbora, miért nem hagyja békén azt a szegény jószágot? Nem látja, milyen kimerült?

– Nagyon helyes, legyen csak a nagypofájúja kimerült. Este 10 óráig nem hagyom aludni, mert ha hamarabb elalszik, akkor hajnali négykor

elkezd veszettül kukorékolni, és kive-ri az álmod a szememből. Aztán már nem tudok visszaaludni, és délutánra olyan fáradt leszek, hogy alig bírom elvégezni a munkámat. Így aztán este tízkor együtt fekszünk le, és reggel hatig úgy alszik, mint a tej, meg sem mukkan. Akkor kezd kukorékolni. Felkelek én is, és még idejében elka-pom a városba induló buszt. Nem is késtem el a munkából, amióta nem hagyom aludni. Ahogy számolom, még egy hét, és nem kell többet a fe-jére koppintsak. Megszokja, hogy este tízkor van alvás és reggel hatkor fel-keles. – Ugye, kispófám – szólt oda a kakasnak, majd fizetett, felnyalabolta a ketrecet és távozott.

„Kocsmárosné, aranyvirág...”

Ahogy a késő délután álomosságba fordult, úgy kezdett életre kelni a falu egyetlen kocsmája, és úgy szippantotta magába a férfinépet, mint futóhomok a rálépőt. S ha már a lépésről esett szó, a kocsmába járó férfiak igencsak fél-reléptek, nem bírva ellenállni a szép-séges Viola kocsmárosné bájainak. Szinte minden becsületes és kevésbé becsületes férfiember, aki ide belépett, a kocsmárosné áldozatává vált, mert nemcsak a pohár fenekére néztek, de a szép és kívánatos Viola hátsó felét is hosszasan mustrálgatták a többi gömbölyű idomával együtt, és úgy el-homályosodott tőle a szemük, hogy nem látták a Viola gyors kézjárását is, amivel az italokat vizezte fel, annál jobban, minél mámorosabbak lettek a vendégek.

Az L alakú ivó jobb oldalán a mó-dosabb gazdák ittak, a végében a sze-gényebbek, elől, a söntéssel szemben

pedig az értelmiségiek ültek: a jegyző, a tanító, a tanácselnök és az orvos. Volt egy tehetséges cigány hegedűs is, a Zsiga, aki nagyon szépen tudta ját-szani a szomorú nótákat. Húzották is vele, mert a részeg ember ha bánatos, még többet iszik. Ennek pedig Viola örült a legjobban. Zsiga fizetségként mindenkitől egy pohárka italt kapott, ki mit ivott, abból a fajtából. Meg is ártott neki. Szegény fekete zenészt minden este az vitte haza, aki sze-kérrel érkezett a kocsmába. Meg is verte a felesége, amiért nem pénzért muzsikált. Aztán másnap az egész kezdődött előlről. Így zajlott az élet minden este.

A kocsmárosné, aki fiatalon vált öz-veggyé, nemcsak szép, de ravasz is volt. Tudta ő, hogyan tegyen szert minél nagyobb vagyónra, és hogyan álljon meg a saját lábán. Azt pletykálták a faluban, hogy lopja a pénzt a részesek-től, becsalogatva őket a hálósobájába. Ugyanis a lakása ugyanabban a házban volt, ahol a kocsmá, és az ivó végében volt egy ajtó, ami hozzá nyílt. Itt vitte be magához a lerészegedett jómódú gazdákat. Aztán hogy odabenn mi történt, mi nem, azt senki sem látta, de azt már igen, hogy Viola egyre job-ban gyarapodott anyagilag. A tízéves lánykájának gyönyörű zongorát vett, aztán finom ruhákat, szőnyeget és új bútort, miközben mások megélhetési gondokkal küzdöttek.

Volt egy Józsi nevű, jól gazdálkodó ember a faluban. Szép lovai, tehenei voltak. Időnként eladott egy-egy öre-gebb lovat és vett a helyébe fiatalabbat. Egy nap hiába ment a vásárba, nem kapott olyan szép csikót, amelyet sze-retett volna. Elindult hát hazafelé a sok pénzzel. Aztán betért a kocsmába

fenyőpálinkát inni és kicsit enyelegni Violával. Bement a Józsi gazdagon és kijött szegényen. Eltűnt a sok bankó a zsebéből.

Lett ebből nagy cirkusz, mert a gazda rendőrséget hívott és kiderült minden. Viola börtönbe került. A zongorát és egyéb javait elárverezték.

Sokáig a kocsmá is zárva volt. Aztán egy napon újra kinyitott a férfiak nagy örömére.

Ám az örömből is megüsz, mert a söntésnél a szép asszony helyett egy nagy darab bajuszos ember mérte az italt. És ezentúl mindig férfi kocsmárosa volt a falunak.

Jelenés, 2023

Derzsy-Ben Ond

Szűrös tekintet kedvetlen emberektől

Határköre festett órát pillantott meg, kőhajításnyira a telkétől. Egy év leforgása alatt a hatodikát. Az elsőt Kővágóörsön, a mosóház északi falán fedezte fel, egy hétre rá, tizenöt kilométerrel odébb, a gerendavázás házsor végét záró kőbábos korláton a másodikat. Egy újabb, Gyergye János napsárga emlékkeresztjét pecsételte. A kismutató mindegyiknél a négyesen állt, a nagymutató a kilencesen. Nem háromnegyed négyet jelzett, egészen másfajta időt. Kék volt a számozás, fekete, duplázó vonás kiemelte a síkból. Mostanit sem pingálhatták fel két nappal korábban.

Elült a szél, a feldarabolódott felhők a víz tükrét is lakták. A legnagyobb lagúna partvonala az elárvult laktanya irányába ívelt, néhány földút odatorkollt, csomópontjukon, felduzzadt morotva horpadásában, kőhíd domborodott, száraz lábbal megközelíthetetlenül. Felkapaszkodott a kúp alakú lávapúp-ra. A patak kiömlésében a sziporkák viadukttá forrtak, felhőkön keresztül sütött az ég fényernyője. Két búb köré biggyedt folyamkanyar mosolytávja csillámlást húzott a hegyárnyék szakállába. A somvesszőkkel takart kotorék nem volt lakatlan, menekülőjáraton átáramló levegő kihozta a rókaszagot. Otthonához közel jelzett a mobilja.

– Rav úr?

Szerkesztő úr! Így dukál.

– Ki kérdezi?

A hívó bemutatkozott.

– Három hónapja beszélünk telefonon. Szavát adta, hogy foglalkozni fog a regényemmel, ápriliséig választ ígért.

E-mailjei közül azonnal törli a kéretlen küldeményeket. A fickó a szokással ellentétben fel is hívta, bejelentette, amit úgyis tudott, hogy elküldte szövegét publikációs taglalásával együtt. A kiadó kínálatából kikövetkeztethette, hogy vállalkozásában szépirodalomnak nincs helye, nyilván, utolsó mentvárként, sorozatos kudarcai vezették hozzá. Könyvműhelye, Kerek Terek indulása idején ökelméhez hasonló apokrifoknak tartalékolt egy sablonválaszt, azonban továbbításával rég nem fáradt. Őt sem elhivatottság vezérli, lakása az irodája, költségeket hirdetésekén farag. Sosem alkalmazhatott titkárt, aki a szerzőkkel, terjesztővel és nyomdával huzakodik, határidők betartatása is az ő vállát nyomja. Korrektornak fizet, a szerkesztői munkát és tördelést egyedül végzi. Meglehet, hogy az írók félannyit keresnek a könyvükön, mint az ő egyhavi jövedelme, ám egyiküket sem szipolyozza ki szemérmetlenül, kortársaik legtöbbszörének, nem is a legrosszabbaknak, sohasem kerül piacra a művük, első körben mindig a közép-szerűek és a mondattoldozók juthatnak

szerephez. Irodalmár élete korai szakaszában a feltörekvő női tollforgatóknak mentorként tetszelgett, hátha zászlajára tűzheti valamelyiket, meghagyta hitükben, hogy egyes szám első személyben lejegyzett agymenés remekmű is lehet. De már hatvan felett gyűlöli a hízelgést, leernyedett lobogója, amúgy sem teljesedett be várakozása, még inkább visszolyog a kékharisnyák szócsépléseitől.

– Be vagyok táblázva. Készülnöm kell a Könyvtárlatra. De amit ígértem, teljesíteni fogom. Csupán kis haladékok kérek. – Éllel beszélt, hogy elvegye a kullancs kedvét a további zargatástól. A vegzáló nevetett és bontotta a vonalat. Elképesztette, milyen elegánsan, utálkozás nélkül fejezte ki, mit tart felőle.

Nappalijából szervezi életét, minimális érintkezést vállal. Nem zaklatta fel a tolakvó figura, mégis ki kellett szellőztetnie a fejét. Mellékutakon baktatott, a csónakkikötőből tekert ismerőse. Négy éve, ideköltözése napjától hetente látja, köszönnek, néha kezük is intésre mozdul. Tavaly lyukas tömlőt foltozott a kerékpárján. Lenne ok, hogy hébe-hóba diskuráljanak, de azóta is csupán biccentenek egymásnak, hol a nő ül mellé, hol Rav telepszik a közelébe. Egy alkalommal, amikor Baudelaire-kötetet látott nála, mégiscsak megszólította. Kiderült, hogy a francia szimbolista költők a kedvencei, s miután Rav könyvjelzőnek használt, *A sírásó haláláról* készített Schwabenyomatról kérdezte, elárulta, hogy a szimbolista festők angyalos képeiért bolondul, mindegyiket eredetiben megcsodálta már. Sesija *Dante a purgatórium kapuja előtt* című képéhez és Simbert *A sebesült angyalához* három-négy évente elzarándokol feltöltödni. Megtoldotta beszámolóját, hogy

A kiválasztott alakjainak kézmozdulatait titkos, kiteljesített érzelmekről vallanak. Rav zavarba jött. A megjegyzés kamaszkori szerelmét, Tíciát idézte meg. Mialatt tanulta a jelnyelvet, hogy sikeresebben kommunikáljanak, párbeszédükkor hiányoztak a visszafogott gesztusok, nem úgy, mint a Hodler-látomásban. Amíg viszonyuk tartott, Tíciát kétszer mételyezte dühöngés, torokhangot akkor sem képzett, küzdött, hogy valóságban is kiereszse a mérgét, miközben a homloka és az álla vörösen lángolt. Megegyeztek, bárhogy fordul a sorsuk, minden év április 16-án találkoznak a régi tűzoltótorony tövében, elmesélik életük folyását. Rav bizonyos volt benne, hogy időről-időre Tícia is gondol az újrazkezdésre. Gyermektelenek maradtak, kapcsolataik között egyre hosszabb idő telt el, években mérhető idő. Egy ízben Tícia megemlítette, hogy a gondolatok medre a nevetés. Rav sosem kért magyarázatot. Ahogy öregszik, minden egyszerűbbé válik. Ésszerű és megfogható számára, hogy Tikos somogyi település aljas képzetek és tettek tárhelye, ellenben a gondolat medre, ha létezik ilyen, mitől lesz nevetés? Közeledik évfordulójuk napja, mind többször kúszik gyomrába a szorongás.

Rav hat író foglalkoztatott rendszeresen, pepecselésre, stílus kimunkálására nem hagyott időt; karácsonyi roham idejéig akkora tempót diktált, amit még két ujjuk elbírt. Minden szóba jöhető munkatársjelölttel megosztotta mottóját, rátermettebbek rögtön megértették: legyen bűn a cselekmény. Gótikus kalandtúrákban oldódó geszták, dark sagák és urbánus fantasyk garmadája után újítania kellett. Felvértezett alkotókat verbuvált, akik

megfeleltek a kihívásnak. Önbizalom nélküli, férjüket megvetésig unó, változásra képtelen feleségeknek szól a *Takarva akaratlan* széria, melyben a hősnő intim afférokba bonyolódik, de mihelyt képzelet szintjén elég kielégülést nyer, becsmérleően továbbáll. A *Szemérmes ajkak* erotikus sorozatot házasságukban megalázott, gyengédséget sóvárgó, értelmiségi férfiaknak találta ki, annyi pénzük sosem lesz, hogy a másik nem érdeklődését magukra vonják, ehelyett az érzékiség feszültségét sodró, füledt leírásokból szűrhetik át. A borítón lenge öltözetű szirén csavar köré fonódó szimbóluma tudatuk mélyére sújt, kíváncsiságuk hatványozódik, s a csalit leemelik a polcról. Most toboroz női csapatot, hogy elindíthassa *Gildát*, vagány, bevállalós amazonoknak. Flexibilitás a kulcsszó.

Harmadnap legrégebbi írójával szkájolt, elvétve csúszott a határidővel, viszont méltányolta, hogy a modorosságot nem keverte pátosszal. Szócsatás válás kuszálta, két porontyot hagy a frontvonalon, két táskányi ruhatárával az anyjához költözik, akitől már két házasságba menekült. Szerelmes partner többé nem nyúl a hóna alá, téli zseb kell, hogy egy másik megpattant férj helyére landoljon. Lemondhat a múzsákról is; akik még horgára akadnak, olvasni sem fogják. Szokásos mantráját szajkózta:

– Muszáj megrekednünk 11 százalékon, parancsnok? Fölfelé elmozdulás rokonszenvesebbé tenne. 15 százalék példányonként sem volna egetverő blamázs. Mindenesetre jobban aludnék.

– Kontómra még senkinek sem lett jobb az álma. Ha tetszeni akarok, szoknyát húzok; aki akar, benne deflorálhat.

– Szép számú olvasótáborom van. És egyre csak dagad. eltűnődtem, hogy nem volna ördögtől való ötlet, ha a könyveimet saját szakállamra adnám ki.

– A terjesztő megcsókolt már? A nyomda is szalutált? Két pisztolygolyó. Ha ennyi nem volna elég, a hirdetés skulója majd kicsinál. Írj álnéven a *Gildába*. Már nyafogsz, és épp frissen kasztráltak. Legalább szimuláltan koi-tálhatsz.

A parton hidegfront utáni fényesség várta. Néhány napja eliszkolt a vizslája, hiába szaladt utána. A tó barázdálódó tükörszínén hasas hold fürdött, az első felhabzó hullámok kiterültek a fövényen. Alkonyban elfeslő galvanizált tájon felhőkolónia moccant, megnyitotta az ég szederjes alját. A szimbolizmus rajongója elpedálozott mellette, megcsapta parfümmel elegyült hónaljszaga. Padon ücsörgő fekete fogú férfi rágóval kínálta.

– Vegyen csak. F fiatal éveimben mindenki mindenkitől cigarettát lejmolt. Sokfélén változik a világ. Esetenként lassan. Maga sem négy év óta hárommal lett idősebb. Számolásban kacér vagyok. – Kocogókhoz fordult. – Kisasszonykák, akartok lovacskazni? Felcsimpaszkodhattok a hátamra. – Rav a kacsintós bukszájából nekiadta az apróját, s a Néhányuk Kardigánban Olvasóház felé mozdult.

Az Onnan Idáig futárja csöngetett nála, nem rendelt, mégis a csomagon neve és címe szerepelt. Slim tok DVD-R korongot zárt, matt felén fahajtott ki az óra számlapjában. A videón meztelen, borotvált fejű férfi párnahuzat-göngyölegesen kushadt, karját bilincs tartotta szétfeszítve, ábrázatán fehér sörte nőtt, árkait elsötétítette a

Mediterrán emlék, 2023

félhomály. Egy jelenetsor romló állapotát rögzítette; ahogy fogyott, elődudorodtak inai. Fekete-fehér érettségi tablófotója időről időre sercegőn ráúszott a nyakára. Rav megállította a felvételt, próbált bátyjára ismerni a rab vonásaiban. Rákattintott az Indítás gombra.

– Minden lány önként jelentkezett. (A túsز kínzója szemén csüggött, aki állva figyelhette. Már csaknem megtört, sírás vékonyított hangján.) Nem volt még barátjuk, érti? (Az állítás háromszor hangzott el, különböző időpontban.) Rühellték szüzességüket. Nem trendi ennyi idősen. Szabályos, tizenhat pontos szerződést írtak alá, tudták, miben vesznek részt. Hogyne örültek volna fess, tapasztalt férfiaknak! Izgultak, hogy végre megtörténik, amire vágytak. Ajándékban részesültek, akármit is tart erről. Minden epizód elején a beavató kikérdezte őket, maga is láthatta, tudják-e, miért vannak itt, mire vállalkoztak. Bármikor kiszállhattak volna, persze hogy nem tették! Nővérére nem emlékezhetem a négy-száz esetemből. Ő is, ha valami nem tetszik neki, szól, aztán felöltözik és elmegy. Így működött.

– Képtelen volt kihátrálni, megfélemlítette a helyzetet. – A húszperces anyagot többször átmásolták, előbb a fogvatartó hangját keverték le, majd az utolsó változaton torzítón keresztül újra reprodukálták. – Végül is megérőszakolta. A neten öt évig keringett a gyalázat, százezrek láthatták. Halála előtt még elsírta nekem, mi történt vele. Kölyök voltam, képtelen a segítségre.

– Nem volt erőszak. Értse már meg. (Zokogott, csuklója vérzett a bilincsenben.) Szolgáltatást kaptak, amit ingyen vehettek igénybe. Köszönő e-mailekkel árasztottak el, némelyek utána is

hívogattak. Magabiztosabbá lettek. Kedvükre játszodozhattak a zöldfülű fiúkkal. Szórakozásaikat ravaszabbul fizettethették meg velük. Nem erről szól az egész? Ki hogyan használhat fel másokat.

– Adok pénzt. Húsz éve felhagytam ezzel a munkával. (Hasa behorpadt, gyors vágások egyre szertelenebb motyogásait szemléltették.) Többé nem lát, esküszöm.

– Van egy fia. Sokat nem törődött vele. – A tónus megélesedett, a szótag önhangzója visszhangosítva áradt. – Látni fogja ezt a filmet, meg más is. Ő dönt a sorsáról. – A ragok nyomatékkal kerepeltek. – Megmentheti magát, ha akarja. – Vágóképeken egy utcanév, Asbóth látszott, a papírra írt házszámot rozoga, árkádszerű lejáróra csipeszelték.

Rav krumplipürét kotyvasztott, céklalevet és örölt mustármagot kevert hozzá, ételdobozban csúsztatta a hátizsákba. Tetejére megtöltött kulacsokat, erővágót, zseblámpát, vasfűrészt, feszítővasat pakolt, majd gazdátlan szőlőültetvényen keresztül kijutott az Asbóth utcába. Kaput védő biciklizár húzásra engedett. Széthajigált kerítés-póznák a magtárig irányították, fedele beomlott, oldalát földsánc támasztotta, téglá- és irodaszerkupacok mentén ért a bunker szájához. A vasajtó zsanérját flexszel elvágták, pajszerétől mindkét szárny egyszerre csapódott a földre. Az áramot kikötötték, felkapcsolta a zseblámpát. Szobányi helyiséghez további cellák kapcsolódtak, az ajtókból hiányzott a zár, az első kivételével befelé nyíltak. A negyedik fülkében oltárgyertya pislákol, salétrom foltozta a vakolatot, sarokban a habszivacs betétek nikecell-törmelékkel vegyültek,

fölöttük a szétfeszített karú fogolynak mellére biccent a feje. Rav elfürészelte az akasztókampókhoz hegesztett láncokat, és a férfit ürülékéből elcibálva lefektette a jutazsákokra. Hátát felpolcolta, s megittatta a kisebbik kulacsból.

– Csipetnyi sót tettem bele, nehogy kihányd. Legjobban infúzió használna. – Tálka pürét belédiktált. – Nemsokára megint ihatsz.

– Tomi?

– Fogalmam sincs, ki az. Hacsak nem a fiad. Félóra múlva már jáрни tudsz.

Pittyenés hallatszott, s a falon kigyulladt digitális óra tizenöt percből kezdett visszszámolni. Rav körbevilágított, lépésenként felmázolt nyilak a hely alaprajzának egy pontját böködték. Megkerülte a raktárt, az alapozására kent órát délkeleti irányba tájolt felezővonal érintette, melyet betűvel kiírt hossz – százötven méter – metszett. Megtette a távot, a bazaltrakást újabb óra bélyegzette, körékunkorodó, hegyes bojtú ördögfarok a mezőn túlra mutatott. Az első porta postaládáján a Seiko ébresztőórának 3 óra 56 percen álltak a mutatói, mellette iját feszítő indián a bejáratot célozta.

Verandán kukucskált a házba, megfordított talicskán nyújtózott a fürdő ablakáig, azután benyitott, szemmagasságba szegezett molinón olvasta: Itt lakik az ember boldogsága? Az emeleten sisteregve telítődött a vécéartály. Láthatatlan projektorból plafonra vetített időmérő 60 másodperctől villogdta a fogyást. Az előtér falán Rav szüleinek képei függtek, tárlat részeiként hatottak, szemrevételezhette őket fiatalon és már idősen, mindkettő haláláról megkésve értesült. Egyik öreg bőrfotelt apja szövethálóból és lécek-

ből eszkábált rozoga inszektáriuma foglalta el, ebben nevelte a szenderfélék petéiből a hernyókat (leginkább lárváikkal lombkoronákat pusztító fajokét), s amikor kellőképp megnöttek, ínycséget alkotott belőlük (úgy tartotta, bábozódás előtti napokban a legízletesebbek). Vajban sütött testük felére zsugorodott, apjuk a miszós szószba tunkolt falatokat kanálnyi balzsamecetes-narancsos öntettel és remoulade-mártással tálalta, gourmet hajlamát ogawa csészékben felszolgált pate sablée mártogatással élte ki teljében. A potrohszelvény tuskéje nem lágyult, könnyen a villán maradt, öcscsük léggömblyukasztó kesztyűt fabrikált belőlük, amit a giliszták összefogdosásához is felhúzott. Készült róla is fotó. Rav bumfordi kamaszként vetődött útjába utoljára, amikor az intézetbe került, most szemügyre vehette szakállasan, közel járt a negyvenhez, idiótákra jellemző kortalan arc puffettebbnek tetszett a ritkás szőrzet alatt. Kibelezett faliórák vették körül, az egyik mechanikát nagyítólencsével reparálta, vékony nyakát 4XL méretű kéz egymagában is átérhette.

Madárlábgűjteményen észrevette a DVD-R tasakot, párját annak, amit kapott. Valami tiktakolt. Rav megpördült, percegve kicsuszamló fiók marcipánbombát rejtett. Mennyezetten a két nulla hármast villant, utána konfettit szórt szét a robbanás.

Rav a feljáróra tenyerelt. – Hozzád előbb érkezett a kiszállító, mi?

Nyüszítést elvágta az emeleti ajtó csapódása, vizsla vágta le a lépcsőn, új nyakörve volt, Rav hagyta felugrálni; fülelve várt, s miután egy percig nem mutatkozott senki, kicsörtetett az udvarra.

Sántikálva ért a toronyhoz, sípolva lélegzett. Tíciát távozóban látta, összeszedte az erejét, hogy kiáltson; nyálat köhögött, hadonászott, s amikor meggörnyedve az oldalát szorította, a nő megfordult, karikírozta ámulatát, mosolygott, jelbeszéddel

kérdezte: „Tényleg itt vagy, vagy valahol másutt?” Rav kezei feltáncoltak, tördelték a szót, arca tüzelt, negyedóra türelmet kér, s amint bólintás jelezte, hogy megértették, kutyával a nyomában visszafelé ügetett a bátyhoz.

Antik hangulat, 2023

Nemzedéki témák, időtlen értékrend

Szentgyörgyi László novellái realista igénnyel íródtak, érzékenyen és kritikusan reagálnak társadalmi jelenségekre, miközben „kisembersorsok”, kiüresedett életek, krízishelyzetek kulminálnak a történetekben. A szerző elbeszélésmódja – melyben a realista regény és az abszurd dráma motívumkészlete keveredik – elsősorban azáltal tartja fenn az érdeklődést, hogy feszült várakozást teremt. A novellagyűjtemény darabjai – a diszkriminációval szembesülni kényszerülő, munkát kereső fiatal magyar lány, a szekus após, az alkoholistává vált egykori besúgó, vagy akár a „fekete öves” újságíró története – mind-mind érintik a hatalom és korrupció összefüggéseit (*Restart, Kemenes & Társai, A Bús Tehén besúgója, Széki Réka feltámadása*), ilyenformán a magánéleti eseményeket társadalmi térbe helyező történetek, még ha indirekten is, de folyamatosan reflektálnak a Ceaușescu-rendszer anomáliáira. Szentgyörgyi László kisprózainak valamennyi darabja ugyanis a Ceaușescu-rezsim idején játszódik, ilyenformán – javarészt közvetve ugyan, de – ábrázolja a szerző az adott gazdasági, társadalmi, politikai közeget: a besúgói rendszer időszakát éppen úgy, mint a lakosság totális kizsákmányolásának módszerét, mely az államadósság gyors törlesztése érdekében a munkaterhek drasztikus növelésével, valamint a lakosság fogyasztásának szélsőséges visz-

szaszorításával igyekezett eredményt elérni. Áthallások, elszólások, bajusz alatt, halkán elmormolt megjegyzések sejtetik, hogyan élték mindennapjaikat az emberek, különösképp az erdélyi magyarok a kiszolgáltatottság, a diszkrimináció árnyékában (*Hotel Transsylvania*). Megannyi rejtélyes utalás, csendes allúzió integrálódik a szövegkorpuszba, amely a „Csau-érában” élni és megélni próbáló emberfők mindennapjairól tudósít. Kiolvashatjuk a szövegből azt is, milyen csapást mért a magyar kisebbségre a település-szisztematizálási terv néven jegyzett falurombolás. Nagy erényük a novelláknak, hogy nem válik didaktikussá a beszédmód, bármilyen érzékeny témát is szövegez meg a szerző, javarészt rezignált hangfekvéssel szól, s éppen ez a látszólagos paradoxon ad különös erőt, lázas hevületet a történeteknek. A politikai korrupció, a hatalommal való visszaélés permanens eleme a novelláknak, a személyes haszonszerzés érdekében elkövetett cselekedetek erkölcsi megítélését ugyanakkor az olvasóra bízta az író.

A kötet látszólag különálló elbeszéléseit az a szerzői elv rendezi novella-füzérré, hogy egy nemzedék életlehetőségei kerülnek tematizálásra, hitelesen ábrázolva, hogy a mindennapok problémái, emberi bonyodalmai milyen hatványozottan képesek érvényesülni egy totalitárius politikai rendszerben,

egy kiszolgáltatott, diszkriminatív társadalmi közegben. „Ahhoz, hogy magyar emberként sikeres lehess bármi-
ben is, neked nem elég, ha ugyanolyan jó vagy, mint többségi vetélytársaid, neked legalább kétszer olyan jónak kell lenned” – hangzik el az apai tanács *A bajnok* című elbeszélésben. Hasonló instrukcióval több szöveghelyen is találkozunk: „Véssétek eszetekbe, jelen helyzetünkben a magunkfajta szakmai érvényesülése csak akkor lehetséges, ha jóval többet tudunk, mint a többségi nemzethez tartozó vetélytársaink – magyarázta. – Magasabb képesséssel alacsonyabb képzettséget igénylő munkát is el lehet végezni, fordítva ez nem érvényes” – olvashatjuk a *Kemenes & Társai* című novellában.

A kettős mérce, a diszkrimináció, a megalázott, kiszolgáltatott és mindig a mások akaratától függő „kisember” alakja permanensen végigkíséri a narratívákat. Reználtn meséli a szerző történeteit, éppen úgy, mint amikor az élőbeszédben a (rég)múlta emlékezünk: mint aki mára leszámolt minden illúzióval, s „csak” egy régi történet szelídült az egykoron szenvedélyt kiváltó esemény. Ámbár a korábbi érzületek, indulatok időnként még előtörnek, hogy sajátos intonációt kölcsönözzenek az elbeszélésnek, alapvetően a visszaemlékezés nosztalgikus hangja jellemzi az írásműveket. A narratívák további sajátossága, hogy Szentgyörgyi karakterei gyakorta keverednek lelkiismereti válságba, gyötrődnek erkölcsi dilemmákon. „A valóság nem fehér és fekete, hanem sokszínű, árnyalatokban tobzódó, az élet alapvető kérdéseire adandó válaszuk azonban csak kétféle lehet: igen vagy nem – magyarázta. Azt pedig az igazi újságírónak feltétel

nélkül ki kell mondania, vállalva a tévedés kockázatát is. – Tévedni szabad, nem őszintének lenni nem szabad.” (*Restart*).

A *Bús Tehén besúgója* című novellagyűjteményben határozott morális irányt, viszonyítási pontokat jelöl ki a szerző, miközben a közelmúlt megtörtént eseteire reagál. A besúgói rendszer működése, az ügynökszervezés módszerei és eszköztára egy-egy konkrét eset megidézésén át jelenik meg a textusban, legnyilvánvalóbban a kötet címadó novellájában, megannyi releváns kérdést felvetve egy kor anomáliáiról, s ezzel összefüggésben az emberi természetről. Elsősorban nem arra a kérdésre keres választ, hogyan és miért válik valaki besúgóvá, mint inkább az ügynökmúlt pszichés feldolgozásának lehetséges módzataival foglalkozik. Mély és analitikus jellemábrázolást vé-

gez a szerző, miközben azt a folyamatot igyekszik elélni, hogyan képes, képes-e egyáltalán szembenézni tettesteinek következményeivel egy ember, aki jelentéseket írt az állambiztonsági hivatalnak barátairól, rokonairól, kollégáiról, olykor egy életre megnyomorítva, ellehetetlenítve őket, családjukat. Az állambiztonsági szolgálat, a besúgó hálózatok működése, az ügynökkérdés a közelmúltban kezdett helyet kapni a magyar (nyelvű) kortárs szövegekben, Szentgyörgyi László olvasmányosan, ám nem szenzációhajhász minőségben beszéli el, s emeli irodalmi rangra a témát. „Cipelte magában a terhet, a ki nem mondott, be nem ismert, meg nem vallott bűn maró tudatát, s mindazt, ami ezzel jár. Feloldozást nem kaphatott. Maradt a gyötrelmes vívódás, szűnni nem akaró lelkiismeretfurdalás” — írja a szerző a *Széki Réka feltámadása* című novellában, melyben a fiatalon beszerzett asszony az évek múlásával is egyfolytában hárít és elfojt, mert fél belegondolni, hány ember életét tehetette tönkre jelentéseivel.

Szentgyörgyi szövegkorpuszaiban a szorgalmasan dolgozó, de előre jutni képtelen kisember alakja is rendre megjelenik, mi több, olyan drámai erővel bukkan fel, mintha csak Arthur Miller hivatalnokait látnánk magunk előtt, megannyi csinovnyikot. „Lassan kezdte felfogni, hogy sem képessége, sem szorgalma nem jogosítja fel arra, hogy kilépjen a középszerűségből. Ami gyakorlatilag annyit jelentett, hogy a

futottak még kategóriába sorolják.” A *bajnok* a kötet egyik legerősebb darabja, az irigység pusztító erejét tematizálja. A szerző a középszerűségből való kitörés mohó igényét drámaian ábrázolja, rendkívül szuggesztív módon és érzékletesen írja le, hogyan képes az irigység egy szép barátságot – végül magát a barátot is – elpusztítani. A történet felfejtése közben egyre inkább az a benyomásunk, hogy nem pusztán egy konkrét barátság elmérgesedését ábrázolja az író, mint inkább egy társadalmi méretű folyamatot: jelesül azt, hogy egy dicstelen éra fojtogató légkörében, hogyan üresednek ki sorra, s devalválódnak az olyan mély érzelmi kapcsolatok is, mint a barátság.

A Szentgyörgyi-prózák erőssége a karakteralkotás: a megbomlott elméjű Sára nénit (*Sára asszony balladája*), Vaszit, az alkoholistává vált egykori besúgót (*A Bús Tehén besúgója*), a gyermeke felügyeleti jogát bármilyen módon visszaszerezni készülő fiatalasszonyt (*Széki Réka feltámadása*) rendkívül elevenen ábrázolja, külső jegyeiket, szokásaikat, beszédstílusukat figyelemre méltó aprólékossággal dolgozza ki.

Szentgyörgyi László tizenhét elbeszélést tartalmazó gyűjteménye kétségtelenül nemzedéki témákra reflektál – és kisebbségi sorsokat tematizál –, mégis egyetemes mondanivalóval bír: szilárd, időtlen értékrendet hordoz.

Kégl Ildikó

Fülöp László

Várad Gyulai István és portai követsége

Ez az ismertetés egy olyan 17. században élt személyről szól, akiről alig maradt fenn feljegyzés a korabeli dokumentumokban. Nem tudjuk, hogy kik voltak az ősei, hol és pontosan mikor született és halálozott el. Nős volt-e, voltak-e gyermekei, melyik településen élt, egyáltalán nemes ember volt-e, s ha igen, akkor kitől, miért és mikor kapott nemességet. Pedig korábbi küldetési¹ a török udvarhoz mind azt feltételezik, hogy Apafi Mihály (1661–1690), az akkori erdélyi fejedelem nagyon megbízhatott benne. Csupán egyetlen, 13 részből álló okiratsorozat emlékezik meg róla, amelyet Domján István² közölt 1894-ben egy részletes és körültekintő bevezetéssel. Ezek, mármint a források akkor a Székely Nemzeti Múzeumban voltak találhatóak. A magyar és részben latin nyelvű okiratok három részre oszthatók: az egyik csoport egy ajándékozási szerződéssel kapcsolatos, a másik a legutóbbi portai küldetéséről szóló leírást és leltárt tartalmazza, a harmadikban pedig egy-egy, Gyulai nevét említő, de sem az életével, sem

jelen írással nem kapcsolatos levelek. Ez utóbbiaktól ezért eltekintünk ebben a bemutatásban.

Elsőként szólnunk kell a nevről, amely szintén több bizonytalanságot árul el róla. Az okiratokban olvashatók a következők: Gyulai István, várad Gyulai István, Várad Gyulai István, Stephanus Gyulai alias Sarkantus és Stephanum (tárgyesetben) Giulai – e két utóbbi latin nyelvű szövegben.

A Gyulai családnév melletti predikátum arra utal, hogy Váradról származott, ott lehetett a valamikori állandó lakhelye. Az „alias Sarkantus” megnevezést nem tudjuk föloldani. A latin alias jelentése másképp, avagy. Ez a személynév járulékos vagy alkalmi kiegészítése, amely a hasonló nevű családoktól való megkülönböztetést szolgálta. Az alias eredeti célja az identitás pontosítása volt. Maga a vezetéknev pedig sem jelentésében, sem genealógiailag nem pontosítható³, hisz Magyarországon tizenvalahány Gyulai (Gyulay) nevű nemes családról tudunk. Hogy ezek között volt-e rokoni, leágazási kapcsolat, azt sem Nagy

---

¹ Domján István alábbi bevezetője szerint 1655-ben II. Rákóczi György, 1659-ben pedig Barcsay Ákos követe volt.

² Domján István: *Várad Gyulai István portai követségéhez*. Történelmi Tár. 1894. p. 508–521.

---

³ Jelentése lehetett: Gyula városából valamikor áttelepülő, származási helyre utaló; vagy a Gyula férfinévből *é>*i birtokjellel keletkezett apanévi eredetű is.

Iván⁴ 1858-ban, sem előtte Kővári László⁵ 1854-ben nem tudta bizonyítani. Természetesen ezen írás szerzője sem talált az egyes azonos nevű családok között semmiféle összefüggést, rokoni szálat, amellyel a köztük lévő kapcsolat meggyőző erejű lett volna (abafáji, marosnémethi stb.).

Mielőtt részletesebben bemutatnánk az okiratok első részét, szólni kell három nyomdahibáról, esetleg félreolvasásról. Az első dokumentum legelején Kemény János (fejedelem 1661 és 1662 között) neve szerepel, azonban az aláíró ennek a fia, Kemény Simon – és ez utóbbi a helyes keresztnév a továbbiakban is. Kund település nevét kétszer is Kend alakban rögzítették, Domáld falut pedig szintén ugyanitt, az átírásban kifejejtették a szövegből, de a pár hónap után kelt iratokban mindenhol szerepel.

1660. július 18-án a Torda megyei Magyaró községben lakó gyermostonosi Kemény Simon⁶ és felesége, koroknai Alia (Allia) Mária ajándékozó levelet írt a következő indoklással: „vitézlő Gyulai István jámbor szolgálknak eleitől fogva hozzánk való tökéletes hűségét és jámbor szolgálatyát” meghálálják. Ezért a Küküllő vármegyei Kund – és itt a kimaradt Domáld – nevű, régtől bírt porcióikat, jobbágyaikat, valamint a falvak bel- és külső területeit a nevezett személynek elajándékozzák. Mindezt ő és édesanyja bírhatta örökösen, holtuk után pedig

az utódaik. Ezt aláírásukkal, pecsétjükkel megerősítették. A két tanú pedig Köpeczi Mihály Sándor Marosszéken lakó és Görög Miklós Torda vármegyében élő nemes ember hitelesítette. Hogy a fent leírt jámbor szolgálat pontosan mit jelentett, az konkrétan sem itt, sem a később említendő okiratokból nem derül ki. Az, hogy Gyulai nem volt nős, nem voltak gyermekei, nem élt az édesapja, a csupán édesanyját többször említő szavak feltételeztetik.

A második, szintén magyar nyelven íródott, mintegy megerősítő levelet serkei Lórántfy (Lórántffy) Kata⁷, Allia Mária édesanyja ugyanezen év december 17-én írta saját kezűleg. Ő már úgy fogalmaz a leányáról, Máriáról, hogy néhai, üdvözült – azaz közben elhunyt. Erre a nyilatkozatra két ok miatt volt szükség. Egyrészt az említett, bekövetkezett haláleset miatt. Másrészt pedig mivel a két faluban előzetesen neki is volt jussa, amelyet Mária lánya a házasságakor tőle örökölt, ezért a veje döntését elfogadva most már neki is le kellett róla mondania. Ő is megemlíti indoklás nélkül Gyulai hűséges szolgálatát. Rövid leveléből ki kell emelnünk egy nagyon ritka, feltehetően régi magyar szófordulatot, hogy ezen jussa átszáll Gyulainál „fiuról-fiára, maradváról-maradvára megmásolhatatlanul”.

Felesége halála után Kemény Simon 1661. május 8-án megismétli és megerősíti Besztercéről – most már egyedül – a korábbi és az anyósa által is megírt ajándékozást. Ekkor már Fejér megyének a főispánja, valamint Fogaras várának és vidékének a főkapi-

⁴ Nagy Iván: *Magyarország családai czímerekkel és nemzedékrendi táblákkal*. IV. Pest 1858. p. 485–492.

⁵ Kővári László: *Erdély nevezetesebb családai*. Kolozsvár. 1854. p. 101–103.

⁶ Alia Mária halála után Kemény Simon második felesége Perényi Katalin volt.

⁷ Elhunyt 1681-ben. Első férje Alia Sámuel, második pedig Apafi Mihály fejedelem (ur. 1661–90) István nevű testvére volt.

tánya volt, tehát gyorsan emelkedett a rangja. Ebben ír egy kissé félreérthető mondatot az ajándékozotról: „Gyulai István uramnak, és ő kegyelmének két ágon levő maradékinak, azok pedig nem lévén, örököseinek /latin szóval/” A két ágon lévő utódok itt biztosan nem Gyulai gyerekeire vonatkoznak, hanem annak valamilyen rokonságára.

Úgy tűnik, hogy az ilyen birtokadományozás abban a korban szokatlan dolog lehetett. Ugyanis 1662. február 20-án Apafi Mihály, az új fejedelem Nagysinken szintén megerősíti ennek az okiratnak a tartalmát. A hosszú, latin nyelvű szövegben ő említi Gyulait először Stephanus Gyulai alias Sarkantus néven. És mindezen ajándékozás még két ízben megismétlődik a latin okiratokban a fejedelem részéről egy félév, majd háromnegyed év elteltével. Ezeket kancellárja, Bethlen János hitelesítette. Ezzel a nyolcadik dokumentummal lezárul Gyulai ajándékozási története.

A következő egy rövid, magyar nyelvű följegyzés, amelyet nem akárki, hanem maga Bornemissza Anna fejedelemné saját kezűleg vetett papírra Ebesfalván. Ebben Gyulai hívük ellátásáról ír, ha „hozzájuk letér” (itt valamelyik birtokuk értendő). Érdemes pontosan leírni ezt a körültekintő gondoskodást. A száz forint fizetésén kívül gondol a ruházatára. Ügyszintén ételéről-italáról: napjában két ejtel bor (régii űrmérték: 1,4-1,6 liter), cipó és hús. A boron kívül ugyanez a három szolgájának is jár. De még Gyulai lovát is megemlíti, hogy kapjon szénát és abrakot.

A továbbiakban a második téma, Gyulai portai követségének története kezdődik egy 1668. szeptember

15-én kelt fejedelmi instrukcióval. Mondhatnánk úgy is, hogy útbaigazítással, de inkább udvariasan megfogalmazott utasítással. Apafi levele Radnóton, a fejedelem lakhelyén íródott, és ebben említi először Gyulait „kapitiha” ranggal, amely az akkori Erdélyben komoly tisztségnek számított – jelen esetben a portai főkövet jelentést kell feltételeznünk. Ezekből az utasításokból csupán néhányat emelünk ki: figyelje az oda- és visszafelé érkező leveleket, szerezzen jóakarókat, alkalmazkodjon az ottani állapotokhoz és szokásokhoz, nyájasan társalkodjék velük, ha török vendégei vannak, akkor „asztalát böcsülettel tartsa”, azaz méltóan vendégelje meg őket, és sorolhatnánk a sok jó tanácsot. Ezek alapján indult el Gyulai István feltehetően tekintélyes nemesi küldöttséggel, és nagy fegyveres kíséret vigyázhatta őket, valamint a szultánnak vitt „ajándékot” a hosszú úton.

A fejedelem külön levelet írt a fővezérnek és a szultánnak, amelyet a személyes köszöntésről illett átadni. Ezek a korabeli törökös, cikornyás stílusban íródtak, amelyeknek a lényege valójában csak egy mondat volt. Mégpedig az, hogy a fejedelem köszönti a szultánt. A leglényegesebbet már szóban mondta el, hogy meghozták „Erdélyországnak adaját szokott ajándékival együtt”, itt az ajándék azonban a sarcot jelenti, – bár e két szó nem egymás szinonimája. Később, amikor Gyulai tételesen (bár nem logikai és időrendi sorrendben) vezeti a kiadásait, akkor említi, hogy az adót, azaz 80 ezer tallért beszolgáltattott a tárházba, azaz a kincstárba. A tallér nagyobb ezüstpénz volt, értéke körülbelül két akkori forintnak felelt meg. (Lehet,

hogy a tallért nem a valódi jelentésében kell értenünk, valóságban inkább aranyról lehet szó.) Ezen kívül virágos kupákat, ezüst mosdómedencét említ még. A kor török szokása szerint a szultánhoz úgynevezett őrző kapukon lehetett csak bejutni: elsőként a fővezér, majd a szultán kapuján. Mindkettőt különböző rangú fegyveres törökök őrizték, mégpedig szép számmal. Nekik mind illett pénz vagy ajándékot adni, hogy a követet tovább engedjék. Gyulai leltárából kiderül, hogy ő nagyon jól ismerte ezeknek az öröknek a török megnevezését és rangját. Ma közülük csupán néhányat ismerünk, például aga, pasa, csausz, kengyelfutó, a többinek sem a rangját, sem a feladatát nem értjük. Még kiejteni sem tudjuk ezeket a szavakat, mai magyar nyelvre pedig lefordítani sem lehet ezeknek a több évszázada kiavult török szavaknak a jelentését⁸. Követünk jól tudta, hogy kit mennyi pénz illett meg (120–1000 tallér!), vagy milyen értékű ajándék (kupa, paripa, sólyom, díványszőnyeg, aranyozott paplan, bársony vánkos). Csak a szultán kapujánál nyolc fő kapott ezer tallért! Még a muzsikusok – dobosok, trombitások, csincsiások (talán cintányérosok?) stb. – is kaptak 4-5 tallért, de később az étkezésüknél az ételosztók is egy-egy kést. Ez valószínűleg nem egy egyszerű paraszti bicskát jelenthetett, hanem valamilyen értékesebb anyagból készült, díszes evőeszköz volt.

Utólag derül ki, hogy Gyulai tovább maradt Konstantinápolyban (társakról nem ír, arról sem, hogy a küldöttség hazatért-e), ezért leltárát tovább vezeti, hogy mikre mennyit költött. Érdemes ebből a részből is idéznünk. Általában írja, hogy élelmiszerekre hetente 80 oszporát (másképp akcsa; ez akkor a legkisebb török ezüstpénz volt): árpa, hús, napi egy tyúk, rizskása, méz, vaj, bor, faolaj, valamint viaszgyertya. Ezeknek a mértékét mindig megadja, hogy hány oka. Az oka balkáni s egyben török súlymérték volt, körülbelül 1,3 kilogramm.

Hogy mikor, mennyi idő múlva tért vissza, haza Erdélybe és pontosan hova (Váradra vagy a birtokára?), sajnos erről nem ír. Arról sem, hogy a fejedelemnek milyen módon számolt be küldetése eredményéről.

Mint korábban már említettük, az okiratcsomó további leveleket is tartalmaz. Azonban ezeknek egyike sem ad új elemet sem Gyulai életéről, sem a követi teendőiről, ezért azokat nem ismertetjük.

Várad Gyulai István szinte a semmiből bukkant elő: aztán kisebb birtokot is szerzett magának ajándékként, sokszor jól is élt. Nem egyszer veszélyes diplomáciai feladatot vállalt magára. Élvezte a fejedelmi bizalmát, hűségéért bizonyára kellőképpen meg is jutalmazták. Aztán egyszer csak névtelenül, talán utódok nélkül eltűnt – mint annyian mások – Erdély viszontagságos történelmében.

---

⁸ Jakó Klára: *Rozsnyai Dávid portai „tanító írása”*. Levéltári Közlemények. 84. Budapest. 2013. p. 172–183. A tanulmánya lábjegyzetében ezek közül többet azonosított.

Újszerűség és kísérletező kedv egy székely kiadványban

Úgy tartják, ha Székelyföldön bárhol leszúrsz egy botot, borvíz, azaz ásványvíz tör fel ott. Igaz ez a székely humorra is: mindenütt ott van. Nemrég jelent meg Székelyudvarhelyen egy könyv, egy antológia, amelyben a székely humor újszerű felbuzgásának lehetünk tanúi (*Mosolyváltás, Borúmentes írások gyűjteménye*, Válogatta és szerkesztette P. Buzogány Árpád, Udvarhelyszék Kulturális Egyesület, Székelyudvarhely, 2024).

A szerkesztő az alcímbe óvatosan fogalmaz, mert ami borúmentes, az még nem feltétlenül humor. A könyvet olvasva erre mi is rájöhettünk. A *Mosolyváltás* kötet cím a derű transzponálására utal szerzőtől olvasóig. Az írásokat Fábrián Lajos, Főcze Kornélia, Fülöp D. Dénes, Kelemen Endre Dénes, Oláh István, P. Buzogány Árpád, Péter Attila, Sánduly Lajos, Szakács István Péter, Sente B. Levente jegyzik. Milyen széles a művészet mezeje, hány utat tud bejárni azon az alkotó elme – ezt tapasztalhatjuk meg a kötet írásait olvasva. Ez már nem a jól ismert márka, nem a hagyományos székely humor a Tamásinál, Tomcsa Sándornál vagy akár Szabó Gyulánál megtapasztalt módon, hanem annak mai, abszurdba, groteszkbe, paradoxonokba oltott változata. Kísérlet, váltás, hangváltás

a humor területén. Tíz szerző negyvenöt írása olvasható a könyvben, a megnyilatkozásoknak majdnem fele verses jellegű. Újszerű, útkereső szellemi performanszok. Vegyük sorban, abécé szerint a szerzőket és írásaikat.

Fábrián Lajos egyetlen írással van jelen a kötetben, a *Mobilitalan hegyi beszéd* című rövidprózával, amely posztmodern rájátszás a Bibliára, eszénovella és prózavers kereszteződése. Korunk egyik legújabb és legmenőbb vívmányáról, a mobiltelefonról, okostelefonról értekeznek, a bibliai szövegre való rájátszással alkot ironikus véleményt, groteszk paradoxon-sorral. Pl.: „Boldogok a mobilitalan szelídek, mert mobilcsörrenésre nem kell összezerezenniük. Boldogok, akik éheznek és szomjúhozzák a mobiltelefon nélküli életet.” Stb. Egészséges értékrendre biztató üzenetféle a zárómondat: „Ne haragudj rám, ha mobilon nem hívlak, inkább meglátogatlak egy kézfogásért, mobilmentes mosolyért, tiszta szívű testvér.”

Főcze Kornélia *Gondolatok – Second hand* című írása eszme-futtatás a turkálók rendszeréről és a sekélyes, lopott, másodkézből vett gondolatokról. Gondolatébresztő itt is a zárlat: „Hogy hol, mikor és hogyan fáradtunk bele a gondolkodásba, és választottuk a nem

gondolkodás kényelmét, azt ma már nehéz lenne kideríteni. Egy azonban biztos: a gondolkodásból születő gondolat hatalmát kiengedtük a kezünk-ből. Megelégszünk ma már azzal is, ha olykor-olykor egy »second hand« gondolat kisegít bennünket a társalgásban.”

A *Kicsikét butácskán* című egyoldalas írásban a profi médiás ismét közösségi gondot vállal fel, a mobiltelefon személyiségromboló hatására figyelmeztet. Így hegyezi ki az írás végén az abszurd helyzeteket: „Mindenképp örülök, hogy okosodok körülöttem a társadalom. Ha nem úgy, akkor így. Minap megkérdeztem a fiamtól, hogy szeretne-e egy okostelefont. Azt válaszolta, nem. Pedig áldoznék rá, mondtam, de ő továbbra sem. Így száll a butaság anyáról fiúra” – szól az ironikus zárlat.

A *pletyka* című kisprózája a közönséges mendemondát veszi az irónia górcsővé alá. Az *Akarsz-e játszani* c. parafrázis rájátszás az azonos című Kosztolányi-versre. Malíciával mutatja be, hogyan terjeszkednek, terpeszkednek be az idegen szakszavak anyanyelvünkbe. A *Dömdödöm* is rájátszás az abszurd jellegű Négyszögletű Kerek Erdőre Lázár Ervin könyvéből, maga is abszurd, sőt a halandzsát is bedobja annak érzékeltetésére, mennyire elidegenedtünk az életünktől, mennyire válságba került bennünk a szeretet. A *Hoppsza, Sári!* is világméretű gondokra hívja fel a figyelmet...

Fülöp D. Dénesnek a *Kázmér és a halkonzerv*, valamint a *Járvány okozta bonyodalmak* című kisprózái korunk abszurd visszasságait leplezik le nem kis malíciával. Nyakas Kázmér Móricz létnek kiszolgáltatott kisemberére, Kis Jánosra emlékeztet, akinek a modern ügyintézés útvesztőiben nem sikerül a

lecsökkentett árú olajos halkonzervhez hozzájutnia. Másik írásában egy képzelt interjú által a koronavírus-járvány okozta bonyodalmakról értekezik, és arról, hogy a facsarintos székeley észjárás a leghelyesebb helyzetekben is feltalálja magát. A *Falusi bál* egy jóízű székeley bárról tudósít a humor eszközeivel, a székeley virtus okozta tragédián felülkerekedik abszurd módon a tomboló élet.

Kelemen Endre Dénes *Tárgyak* című írása a használati tárgyak birtoklásának embertorzító hatásáról szól egy embertorzító diktatórikus korszakban, amikor az emberi minőség száz évvel visszazuhan a cserekereskedlem szintjére. Ügyeskedő csereáruzással szinte mindent el lehet intézni. A

Beavatás egy groteszk történetet mond el a szerző gyermekkorából, amikor vidéki viszonyok között tengődött az élet és az emberi jóézés; a nagykorúsodás, a szellemi érés se ment zökkenőmentesen, főleg ami a női princípium megértését, elfogadását illeti: *(Dis) harmonia faeminis*.

Oláh Istvánnak már a könyv végén közzétett bemutatkozó szövege is abszurd a javából. Paradoxon, hogy megkérdőjelezi már a bemutatkozás hasznát, létjogosultságát is, „ostoba és céltalan leltárnak” nevezi azt. Szerinte egész létünk egy abszurd nihilben merül el: „A mi nemzedékünk lezár valamit, amit többé nem kell felnyitni még a régészeknek sem” – állítja. *A karaván* című vers maga a mai „vanitatum vanitas”, hiábavalóságok hiábavalósága, kiürül a lét, a művészet: „a műélvezet valószínű oka / élvezni amint senki nem játszik” (*Gépzongora*). *A vasárnap szentsége* és a többi írása is a válságba került ember és erkölcs vergődéséről szól.

P. Buzogány Árpádnak prózai írása, verse is van a kötetben, és ő a könyv szerkesztője. Hivatásos kultúrászervezőként a közelmúltban több lappangó tehetséget sikerült katalizálnia, mozgósítania, felfuttatnia az általa szerkesztett antológiákban: a *Bűvölő* versantológiában, a *Mosolyváltás*ban, ebben a borúmentes írások antológiájában, és egy megjelenés előtt álló műfordítás-antológiában – megpezdítve Udvarhelyszéken a szellemi, irodalmi életet. *Pannika Gyuri mint spanyol* című írása egy igen időszerű kérdést taglal, a ki- és elvándorlás abszurd tényeivel szembesíti az olvasót. A válságban lévő emberi társadalom gondjait szublimálja művészi formá-

ban a humor különböző változatain keresztül.

Péter Attila az *Év végi mondat* című rövid prózában az önzés, önimádat gyarló voltáról töpreng, a *D* címűben egy abszurd módon önmagába gallyodott gondolatot próbál kibogozni. Az olvasóra hárul a feladat, hogy eldöntse, sikerült-e.

Sánduly Lajos több verset és prózát is jegyez a kötetben. Kiemelném a *Posztmodern költő verse* című performanszát és a *Hasonmást*, amelyekben napjaink költészetének torzulásait parodizálja. És a *Majomszalonnát*, amely napjaink társadalmában, művészetében az eredetiség hiányát, az utánzás elburjánzását teszi nevetéssé. A *Nőnap* köszöntőket és a *Locsolórigmusokat* ajánlja az olvasónak, amelyek által megvalósíthatónak tartja azt a bizonyos mosolyváltást.

Szakács István Péter három humoros írással szállt be a buliba. Ötletes, olvasmányos disznóvágási krónika a *Disznóságom története*, a zárlatban kiváló művészi ötlettel, szürreális átváltozással. A székely környezetben játszódó történetben fontos szerepet kap a hősök beszélgetése. Groteszk az alapötlet, hogy a levágandó százötven kilós sertés történelmi nevet visel: V. Károly. Több expresszív, groteszk ötlet viszi előre a hangulatos cselekményt. Pl.: „Árpi bá... kését előretartva az *Édes Erdély itt vagyunkot* dudorászva óvatosan közeledni kezdett V. Károly felé”. Kiváló alaphelyzettel indít *A cenzor, aki sosem alszik* c. írás. Groteszk, abszurd, hogy az első személyű elbeszélő nemes hivatásnak tartja a cenzori munkát, sérelmezi, hogy ez a totális ellenőrzés lehetetlenné vált az internet miatt. Abszurd helyzetekre való utalás-

sal érzékelteti a szerző, hogy a tömeg-média teljesen ránőtt az emberi létre. Sikamlós utalásoktól telve keresi olvasói kegyeinket az *Egy lestrapált vibrátor emlékirataiból* című művészi elkövetmény. Kimondottan élvezetes olvasmány a *Szent Péter a nyeregben* című írás is. Kiváló itt is, groteszk, abszurd az alapötlet: Szent Péter a csíksomlyói búcsúra érkezett inkognitóban. Égi és földi dolgok ötletes összekapcsolása által válik az olvasás élvezetessé, élményszerűvé. Tökéletes a derű, amely ránk is átsugárzik.

Szente B. Levente írása napjaink eseményéhez kötődik, a koronavírus-járványhoz. Eszerint a járvány mindeneket kiforgatott a rendes kerékvágásból. Válságba kerültek a jó ismeretségek, barátságok, mindenüvé beépült a sanda gyanú. Hiteltelenné váltak a hiteles megnyilvánulások, olyan időket éltünk, amikor „a remény súlyos következményekkel jár” (paradoxon). Abszurd, érdekes mesenovel-la a *Gyűrű* csalimesei motívumokkal, fordulatokkal.

A tíz szerző írásaira egyaránt jellemző az élénk fantázia és az erős nyelvi kreativitás; az egészséges értékrend működtetésének vágya, egy emberbarát magatartás. A jövőért való aggódás.

Szomorú, hogy ilyen abszurd, paradox dolgokat kell megélnünk, feldolgoznunk, elfogadnunk. És csak azért nevezhetők borúmenteseknek ezek az írások, mert győz bennük a borúra okot adó tények fölött a szerzőkből sugárzó derű. Azt mondják, a székelyek azért boldogok, mert a kevésnek is tudnak örülni, és humoruknál fogva felülemelkednek a bajokon. Valószínű, hogy így van. Jókaira gondolok, aki a magyar humor termékeit összegyűjtötte hajdan. Gyarapodott most ez a kollekción egy újabb kiadvánnyal. Tomcsa Sándor, a humor székely nagymestere úgy vélte, a humor olyan esernyő, amely akár a gondok golyózaporában is megvéd a megázástól. Jó nekem. Esőben is énekelek, mert a *Mosolyváltást* olvasom.

Lőrincz József

Akkor tudok bármire is zenét írni, ha a szívemhez szól

A magyarországi Sárík Péter Trió idén májusban újból fölkerekedett és erdélyi, partiumi turnéra indult. Sárík Péter zongoraművész, zeneszerző és zenésztársai, Fonay Tibor nagybőgős és Gálfi Attila dobos nagy-nagy örömmel, lelkesedéssel járják a nagyvilágot, és viszik mindenfelé a szép és jó muzsikát, lett légyen az Bartók vagy Beethoven dzsesszesítve, netán *Jazzkivánságműsor* különféle népszerű dalokból összeállítva. Zenélnek keleten és nyugaton, Európában és Ázsiában vagy Amerikában. Kazahsztánban éppen úgy otthon érzik magukat, akár az erdélyi és partiumi településeken, a közönség mindenütt szeretettel fogadja a triót és zenéjét, bárhol játszanak. Nagyváradon is több ízben jártak már. **Sárík Péter** dzsesszzongoristával a váradi Moszkva Kávézóban találkoztunk és beszélgettünk koncert után.

Az X Bartók című Fonogram-díjas albumotoknak mindenfelé nagy sikere lett. Most az X 2 Bartók lemezt mutattátok be romániai turnétek során. Milyen szempontok szerint válogattad össze a második, dzsesszesített Bartók-album anyagát?

A szempontok minden feldolgozáslemezünk esetében hasonlóak: megtalálni

azokat a műveket, dalokat, amiknek jól állhat az, ha átdolgozzuk őket. Tehát kapnak valami olyan pluszt, amivel azokhoz is közelebb tudjuk vinni őket, akik esetleg sem Bartókot, sem klaszikus zenét nem hallgatnak, de netán egy klubban vagy fesztiválon megismerhetnek minket – és így Bartókot is. Mivel az első lemezen néhány úgymond nagy sláger, mint az *Allegro barbaro*, a *Bucsumi tánc* vagy a *Topogó* már szerepel, így kicsit nehezebb dolgunk volt a válogatásnál, de szerencsére van még bőven anyag a jövőre nézve is.

Eleve több albumot terveztetek, vagy a sors hozta így?

Amennyire visszaemlékszem, anno csak az első lemezre koncentráltunk. Aztán miután 2018-ban megjelent az *X Bartók*, hamar zajos sikere lett, mi is imádtuk játszani, és egyértelmű volt, hogy ez a projekt az addigi szakmai karrierünk csúcsa. Nem volt kérdés a folytatás.

A két Bartók X és A kékszakállú herceg vára után tervezed-e más Bartók-művek feldolgozását?

Majdnem biztos vagyok benne, hogy lesz majd új lemez, de addig is

Sári Pétert az ihleti meg, ami érzelmileg hat rá

épp most készül az *X Bartók* sorozat vonószenekarral kiegészített verziója. Ezt már a Beethoven-műsorral kipróbáltuk, és csodás lett a végeredmény, nekünk és a közönségnek is nagy élmény az eredetileg zongorára írt műveket vonósokkal hallani.

Miért tartottad fontosnak e művek dzsesszel való ötvözését?

Az elmúlt években 15 országban mutattuk be a Bartók-műsorunkat szerte a világban. Sokszor olyan koncerthelyszíneken, ahol szinte elképzelhetetlen, hogy Bartók-muzsika szóljon. Négy lemezen, több mint száz koncerten és jó néhány rádió- és tévéfelvételen vagyunk túl, sok tízezer ember hallotta már ezt az anyagot, rengeteg pozitív visszajelzést kaptunk arról, hogy abban a formában, ahogy mi játszunk Bartókot, az nagyon szerethető. Leginkább ezek a kommentek jelzik, hogy a dzsesszes feldolgozásokkal

valóban közelebb vittük a közönséghez Bartók zenéjét, aminek nagyon örülök.

Mit jelent számodra Bartók életútja, munkássága, művészete?

Bartók az egyik kedvenc zeneszerzőm, és nagyon szeretném, ha minél több ember őszintén megszeretné őt. Minden koncerten elmondom a közönségnek, hogy nincs azzal semmi baj, ha valaki elsőre-másodikra, akár harmadikra sem érzi magáénak ezt a zenét, hisz ez nem olyan gyorséttermi kaja, ami úgy van kitalálva, hogy mindenki rögtön szeresse. Bartók muzsikája inkább egy olyan ínycsók, amiből az első falatok talán furcsák, idegenek, szokatlanok az ízek, de aztán olyan ízvilágok, olyan aromák bújnak elő, amit a gyorsbüfében sosem fogsz megtalálni.

Áprilisban alkalmatok nyílt a kazah és kirgiz kultúrába is bepillantani,

bár ha jól tudom, Kazahsztánban már visszatérő vendégek voltatok. Hogyan fogadták e távoli országokban a Sárík Péter Triót? Milyennek látod az ottani kulturális és közösségi életet?

Kazahsztánban már harmadik alkalommal játszottunk. Lenyűgöző ország. A kazahok rokonoknak tartanak minket, és aki csak egyszer is ellátogat arra, rögtön érzi, hogy nem alaptalanul. Dobosunknak, Attilának már a neve miatt is nagy sikere volt. Az utóbbi időben sokat utaztunk keletre, és ezek a turnék nagyon tanulságosak voltak. Mi itt hajlamosak vagyunk azt gondolni, hogy a mi normáink, a mi szabályaink, a mi ízlésünk az egész világon ugyanazok. Hát nagyon nem. Nem mi vagyunk a világ közepe. Ráadásul a keletiek sokkal-sokkal többen vannak. Úgy érzem, amellet, hogy igenis büszkének kell lenni mindenre, amit Európa letett az asztalra az elmúlt évszázadokban, ugyanannyira szerénynek is. Óriási tévút lenézni vagy lebecsülni más népeket és kultúrákat. Sajnos ezt sokszor tapasztalom, főleg olyanoktól, akik lehet, hogy még sosem lépték át a saját országuk határát. Szóval az ottani kulturális és közösségi élet nagyon más, mint a miénk, de mind Kínában, mind Kazahsztánban vagy akár Szibériában hatalmas nyitottsággal, kíváncsisággal és legfőképp szeretettel fogadtak minket.

A mostani koncertkörutat Nagykárolyban kezdtétek, és Nagyváradon fejeztétek be. Hogyan sikerült a turné?

Most is, mint mindig, fantasztikus volt. Tudod, ide hazajárunk, és amikor egy zenekart ilyen szeretettel fogadnak,

mint ti minket, akkor az csodás érzés. Jó volt látni, hogy minden egyes helyszínen teltház vagy majdnem teltház előtt koncerteztünk, ami számomra nagyon fontos dolog. Mi tényleg a közönségnek játszunk, és ennek csak akkor van értelme, ha szerettek minket. Mivel jazz-zenekar vagyunk, így a nézettségünk nem hasonlítható össze egy népszerű popcsapattal, amelyiknek folyamatosan játsszák a számait a rádiók, ráadásul mindezt mi meg még azzal is tetézzük, hogy Bartókot játszunk. Ezeket összevetve nagyon nagy dolog, hogy ilyen sokan eljöttek a turné koncertjeire.

Szöllösi Mátyás verseire írtál zenét. Miként adódott e versek megzenésítésének ötlete? Mi inspirált leginkább a versekben? Hogyan „hallottad” meg e szövegekben a zenét?

Látod, ez is Erdéllyel kapcsolódik össze, mint annyi minden az életemben. Még 2022-ben Juhász Annával, Bereményi Gézával és Szöllösi Mátyással tartottunk Csíkban és Udvarhelyen irodalmi estet. Ezen a felejthetetlen utazáson határoztuk el, hogy alkotunk valamit közösen, de mostanáig kellett várni, hogy meg is szülessen. Nyolc dalt írtam, négyet konkrét versekre, négyet pedig az egész kötet és a fent említett út hangulatára. Ez utóbbiakhoz Mátyás választott a költeményeiből. Nagyon különleges az a helyzet, amikor két művészeti ág összekapcsolódik, vagy – mint ebben az esetben – az egyik a saját eszközeivel próbálja kifejezni azokat az érzelmeket, amiket a másik már előzőleg megjelenített. És itt el is hangzott a leglényegesebb szó: az érzélem. Akkor tudok bármire is zenét írni,

A Sárík Péter Trió: Gálfi Attila, Sárík Péter és Fonay Tibor

legyen az vers, színpadi mű vagy film, ha valamit megmozdít bennem, ha a szívemhez szól. Lehet valami bármilyen bölcs, emelkedett, értékes, ha érzelmi-
leg nem hat rám, akkor abból nem lesz zene. Az is fontos, hogy a szerzővel, a munkapartnerrel megértsük egymást. Mátyással azon a néhány erdélyi napon összebarátkoztunk, és mindemellett nagyon tisztelen sokoldalú tehetségét, szeretem, hogy a versei, novellái nagyon erősek, karakteresek és mélyek. Nagy hatással vannak rám.

Szöllösi Mátyás verseinek megzenésítése mellett több más, új projekttel is foglalkozol. Mesélnél ezekről és a további tervekről?

Igen, idén emellett még két új anyaggal jelentkezünk. Napokkal ezelőtt készült el Illényi Katica és a Sárík Péter

Trió új közös produkciója, mely a *JazzClass* nevet viseli. Ebből nem nehéz kitalálni, hogy klasszikus zenei átiratokat játszunk, és nagyon remélem, hogy klasszul... Bartók-, Kodály-, Hubay-mellett többek között Bach-, Vivaldi-, Debussy- és Chopin-feldolgozások lesznek hallhatók tőlünk ebben a műsorban. A másik új lemezanyag pedig Szőke Nikolettával készül. Tíz éve jelent meg a *Jazzkivánságműsor* sorozatunk második CD-je, amin világlágereket játszottunk dzsesszesen. A sorozat utóbbi három lemezén kizárólag magyar dalok szerepeltek, amiket Falusi Mariann énekelt, és most visszatérünk a nemzetközi vizekre. Niki fantasztikus énekesnő, alig várom, hogy elkezdjük a közös munkát.

A Szakcsi Rádió nevezetű online dzsesszadó létrejötte után azt nyilatkoz-

tad: a jazzrádió elindulása számodra az év híre, hiszen a rendszerváltás után született nemzedék jó ideig egyáltalán nem találkozhatott a rádióban dzsesszmuzsikával. Egy ilyen jellegű rádiónak a műsorai milyen hatással lehetnek manapság a zenei életre?

Ez a rádió hatalmas lehetőség annak a rengeteg nagyon tehetséges, sokszor világszínvonalon játszó magyar jazz-zenésznek, akiket más rádiókban nagyon ritkán vagy soha nem hallhatott a közönség. Természetesen nemcsak magyar jazzt játszik a rádió, de arányában rajtunk van a hangsúly. A rádió megadja az esélyt a műfajjal csak most barátkozó hallgatónak

is, hogy kedvükre csipegessenek a különböző jazzmuzsikákból, napszaktól és földrajzi helytől függetlenül, hisz a rádió egész nap sugároz és online hallgatható bárhonnán, ahol van internet. Aki pedig már vérbeli dzsesszrajongó, az örömmel fogja tapasztalni, hogy az új lemezek bemutatása mellett mai és korabeli koncertfelvételeket is rendszeresen műsorára tűz a Szakcsi Rádió, így valóban minden dzsessz iránt érdeklődő megtalálhatja a neki tetsző zenét ezen az új csatornán.

Köszönöm szépen a beszélgetést.

Tóth Hajnal

Egy kiállítás képeihez

Egy kép többet mond ezer szónál – szokták mondani, de a képekről szavakkal tudunk beszélni. Négy alkotó, négy fotóművész, Weiss István, Krajnik Tibor, Vasile Gheorghe és Mészáros Varga Erzsébet, vagy ahogy Várad-szerte ismerik, Mandy műveit csodálhatják meg e terem falain.

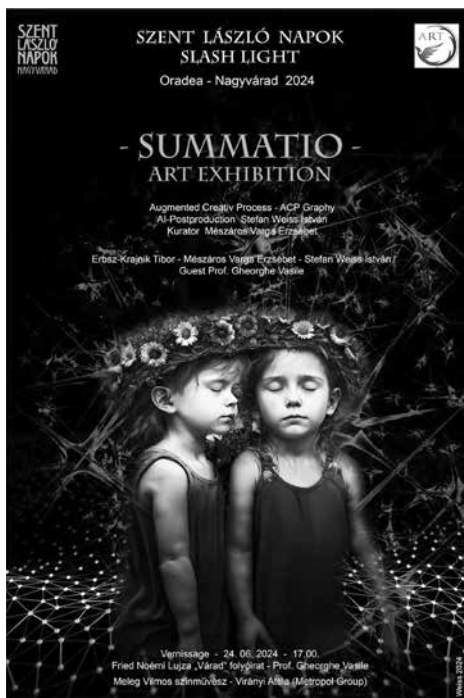
Jómagam a szavak embere vagyok, de nem fogok beszélni Önöknek olyasmiről, amihez nem értek: ilyen a képek elkészítéséhez használt Augmented Creativ Process – ACP Graphy, AI Postproduction, azaz kiterjesztett, kibővített kreativitás, illetve minden lehetőség felhasználása a kreatív munka szolgálatában. Ennek kibontását meghagyom a hozzáértőknek. Amit

azonban tudok: premierről van szó, Nagyváradon állítják ki a világon először ezeket az úttörő műveket, amelyeket a kiterjesztett kreativitást és annak lehetőségeit igénybe véve készítettek az alkotók. Ez egy új út, az az új út, amit nem lehet megkerülni.

Amiről ellenben beszélni szeretnék Önöknek az az, hogy milyen gondolataim támadtak a kiállítás képeit nézgetve, ízlelgetve, befogadva azt, amit számomra üzentek.

Alkotni lehet Isten nélkül, de teremteni nem. Alkotni lehet lélek nélkül, de teremteni nem. Minden valódi művész a Teremtés aktusát ismétli meg, hiszen lelkével, agyával és a rendelkezésére álló eszközökkel létrehoz valamit, ami annak előtte nem létezett. Ezeknek a képeknek az elkészítéséhez szükség volt fényképekre, mesterséges képalkotó intelligenciára és más eszközökre, de elsősorban annak a négy embernek a tehetségére volt szükség, akik elkészítették ezeket az alkotásokat, az ő egyéni tapasztalataik, látásmódjuk, kreativitásuk nélkül mi most nem lennénk itt.

A művész azonban csak az egyik résztvevője az alkotásnak, teremtésnek, szükség van a nézőre is, aki szintén a saját szubjektív tapasztalataira, látásmódjára, értelmezési kereteire építve és akár pillanatnyi hangulatától függően is a maga számára dekódolja a képek üzenetét, befogadja az alkotást. Meggyőződésem, hogy mindannyiunkban, akik most itt vagyunk, más és más fogalmazódik meg az egyes képek

láttán. Mert vannak egyetemes emberi érzések, mint a szeretet vagy a gyűlölet, de a finomhangolásunk egyénenként különböző – az alkotóké és a befogatóké is.

És ezen a helyen egy csöpp szubjektivitást, kérem, engedjenek meg most nekem is. Számomra Weiss István sötétebb tónusú, olykor apokaliptikus látomásokat idéző képei azt üzenik: merjek szembenézni a bennem is lakozó sötéttséggel, hogy az ne növekedhessen tovább.

Krajnik Tibor képeinek színei arra emlékeztetnek: ne csak fekete-fehérben lássam a világot, hiszen számtalan színe van az életnek, még akkor is, ha azok közül néha csak a sötétebb tónusok láthatók.

Vasile Gheorghe sorozata arra figyelmeztet: becsüljem meg a mindenkori szabadságomat, még akkor is, ha

az olykor csak egy lépésnyi vagy lélegzetvételnyi.

Mészáros Varga Erzsébet emberalakjai és természet ihlette képei azt idézték eszembe, hogy teremtett világunkban minden mindennel összefügg, még ha ezeket az összefüggéseket nem is mindig sikerül azonnal megértenünk.

Hölgyeim és uraim, a megnyitó után Önökkel együtt újra végignézem a képeket, arra kíváncsian, hogy mit üzennek ma, most számomra. Köszönöm megtisztelő figyelmüket, és kérem, ízelegessék, nézegessék a képeket, befogadva azt, amit Önöknek itt és most üzennek.

Fried Noémi Lujza

*(Elhangzott 2024. június 24-én,
a nagyváradi várban a Summatio című
kiállítás megnyitóján.)*

Éljük az életet ezerrel

Ötven év – ötven Edda-koncert

Az *Edda Művek* 50 elnevezésű jubileumi koncertturné keretében sokak örömére Nagyváradra is eljött a Pataky Attila által vezetett legendás rockegyüttes. Több ezer ember előtt játszott a várudvarban a Festum Varadinum majálisának első estéjén az Edda Művek. Az együttes a kilencvenes évek óta rendszeresen koncertezik Váradon, minden alkalommal föllekesítve, felpörgetve, meghódítva a közönséget. Nem volt ez másként most sem, Pataky Attila és zenésztársai, Gömörzy Zsolt billentyűs, zeneszerző, Alapi István gitáros, zeneszerző, Kicska László basszusgitáros és Benkó Ákos dobos (aki tavaly csatlakozott hozzájuk) emlékezetes koncertet tartott. Jó néhány slágerüket (*Elhagyom a várost, Minden sarkon álltam már, Engedjétek saját utamon, Érzés* stb.) a frontemberrel együtt énekelte a fia, Pataky Gergő. E dalok gyors egymásutánban, egyvelegszerűen hangzottak el. A többeszes közönség nagy lelkesen énekelte az Edda Művekkel a többi ikonikus zeneszámot is, mint például: *Gyere, örült, A kör, Ünnepe, Mi vagyunk a rock, Szálljunk fel*, és hát a kezdeti időszak nagy dala, a *Kölyköd voltam* sem maradhatott el. A másfél órás koncertet tovább színesítette a zenészek virtuozitása, Alapi átütő gitárszólói, az új dobos szépen felépített szólója.

Pataky Attila szívesen adott interjút.

Rengetegszer koncerteztetek már ezen a tájékon, ezen belül Nagyváradon. Milyen emlékek fűznek városhoz, meg úgy egyáltalán ehhez a térséghez?

Az elmúlt ötven évben mi már mindenütt nagyon sokszor voltunk. A Ceaușescu-idők vége szakadtával megadta a Jóistenke, hogy jöhettünk végre Erdélyországba is, és amikor csak hívtak, hívnak, jövünk. Így van ez ma este is, tesszük a dolgunkat. Amúgy ezer hála a teremtő Jóistennek, hogy Miskolcra, a szegénységből indultam el, és most ötvenéves az Edda Művek,

és ma este is játszhatunk Nagyváradon. Nagy boldogság.

Pár napja kaptatok Fonogram-életműdíjat. Mit jelent ez neked?

Ötven évhez illőn ötven koncertet tartunk, megyünk mindenfelé. Minden reggel hálával ébrednek, és megköszönöm a teremtő Istennek, hogy az lehetek, aki vagyok, az Edda énekese, szövegírója, mindenese, fantasztikus négy muzsikustársammal együtt, közülük Gömöry Zsolttal pedig immár negyven esztendeje zenélünk együtt. A díjra visszatérve: persze hogy örülünk neki. Az ember már annak is örül, ha nem vágják hátba, de ha ráadásul még meg is veregetik a vállát, az külön jólesik. Ez pedig egy színvonalas díj. Benne van ötven év minden öröme, bánata, történése, munkája.

A váradi hányadik koncert az ötvenből?

Nem tudom, számokat ne kérdezz tőlem. Nem vagyok egy lexikális alkat, a számokról Alapi Istvánt kellene megkérdezni, ő megmondja, hogy öt évvel ezelőtt, februárban hol játszottunk, és milyen idő volt, én nem.

A kör című aktualizált, újjávarázsolt musicalnek júliusban lesz a premierje a sziglieti Várudvarban. Mesélnél erről?

Javában zajlanak a próbák. Megjelent nálam két fiatalember, Ragány Misa és Nagy Szilárd, szerző- és színészpáros, régóta barátok, aztán hozzájuk csatlakozott Fülöp Péter, a kaposvári Csiky Gergely Színház ügyvezető igazgatója, és így együtt, evvel a csapattal úgy dön-

töttünk: újból életre keltjük *A kör* musicalt, ami régebben már ment egy ideig, és nagyon nagy siker volt. Ez a projekt most létrejött. Lesz majd bemutató Kaposváron is októberben. Igazából majd onnantól kezdve indul útjára az egész Kör-program. Jövő tavasszal és nyáron pedig vagy ötven előadás várható. A régebbi produkcióhoz képest időszerűbbé tettük a musicalt. De hát ami a lényeg: Edda-dalok szólnak! Fantasztikus torkú énekesek, énekesnők játszanak benne. Izgalmas lesz, jó lesz. Nagyon nagy élmény volt, amikor régebben műsoron volt. Remélem, most is sokáig színpadon lesz.

Az Edda Művek 50 turné mellett mivel ünneplitek még az évfordulót? Van még esetleg tervben más projekt is?

Nem nagyon ujjogunk-csujjogunk, mert erre a turnéra azért nagyon oda kell figyelni. Jól hangzik, de nem olyan egyszerű, gondolj bele. Ma is kocsi-ba ültem, négy órát utaztam, megérkeztem, interjúk, tévéfelvételek, aztán nyomás a színpadra, koncert, négy óra haza, és holnap este már Veszprém, sportcsarnok. Azért ez elég gyűrődős életforma, ennek meg kell felelni. Most ez az ötven buli a nagyon fontos, ennek élünk. Eközben túl sok mindenre nincs időnk.

A repertoárt milyen szempontok szerint állítottátok össze? Nehéz lehet ötven év munkásságát összesűriteni. Ugyanaz a műsorrend Váradon, mint Veszprém-ben, vagy mindenütt más és más?

Én ezt már érzem, ötven éve terepen, színpadon vagyok. Tudom, hogy hol,

milyen közönségnek mit játszunk. Mindig nagyon fontos az is, hogy hány éve nem voltunk ott, ahol épp aznap este játszunk. Ahol tizenvalahány éve nem koncerteztünk, ott kicsit másfajta a műsor, mint ott, ahol öt, három, két éve léptünk föl legutóbb, vagy mint ahol évente zenélünk. Kétszázötven dalunk van, abból ötvenet-hatvanat mindenütt, szórványban is velünk énekelnek a magyarok, akik ezt a csodálatos nyelvet a szívükben is hordozzák, és értik a dalaimat, a szövegvilágomat.

Milyen érzés együtt fellépni a fiaddal, Pataky Gergővel?

Kegyelmes boldogság, különösen jó dolog, hogy a Jóisten megadta azt, hogy a fiammal együtt léphetek föl. És ha én egyszer már nem leszek, hiszen egyszer minden elkezdődik és egyszer minden véget ér, ilyen az emberi létezés, a fiam viheti tovább az örökséget,

és akkor is fognak majd szólni az Eddadalok.

Ha visszapörgethetnéd az idő kerekét, volna olyan, amin változtatnál, másképpen tennél?

Semmit az égvilágon.

És ha jellemezni kellene ezt az ötven évet néhány jelzővel, milyen szavakkal summáznád az eddigieket?

Én vagyok az a szerencsés, aki ötven évvel ezelőtt elindult egy szál gitárral a Miskolci Műszaki Egyetem felé, ahol épp énekest kerestek, és én vagyok az a szerencsés, aki ma itt vagyok, és veled beszélgethetek arról, hogy ez ötven esztendővel ezelőtt volt. És azóta nagyon-nagyon sok koncertet játszottunk, 250 dalunkat jegyzik a jogvédő hivatalban, otthon pedig 35 aranylemez, hét platina és négy gyémántal-

bum van a falon. És ezt mind együtt hoztuk össze az Edda-táborral. És abban a csodában is részünk van, hogy nincs vége, megyünk tovább, tudom, hogy mit szeretnék, hogy mit akarunk megvalósítani a menedzsmenttel jövőre, meg az azutáni évben. Tehát

terveink, dolgaink vannak, és megvalósítjuk ezeket. És éljük az életet ezerrel! Imádjuk a létezést. Hívó katolikus vagyok, imádom a lehetőséget, hogy élhetek – a zene hullámhosszán persze.

Tóth Hajnal

Egy jószágjárványnak kellene elszabadulnia

Lipcsei Márta *Improvizáció* című verseskötönyve, amely a budapesti Hungarovox Kiadó gondozásában jelent meg, a költő 17. kötete, nemrégiben mutatták be Nagyváradon. A szerző beszélgetőpartnere **Dénes László**, lapunk főmunkatársa volt, helyszíne a Szent László Egyesület székhelye. Az élete nagy részében fizikatanárként dolgozó költő gondolati lírája kapcsán szó esett az őt foglalkoztató témákról, az elmúlásról, az idő folytonos sodrásáról, kreativitási folyamatról, természettudomány és irodalom közötti összefüggésekről.

Első verseskötete, a *Csillagközi utazás* 1997-ben, 54 éves korában jelent meg. Köteteinek mintegy felét a Hungarovox adta ki. A Covid-járvány

idején három verseskötetre való anyagot (*Vírusrózsa*, 2022, *Lélegző nyugalom*, 2022, *Improvizáció*, 2023) írt Lipcsei Márta. Úgy érzi, kiürült a lelke, elfáradt, pihennie kell, és menni kell tovább, előre, bár számára az előre a vég felé vezető út. Hozzáfűzte: 81 éves korában nem a halál aggasztja, hanem hogy itt kell hagynia e gyönyörű teremtett világot, hiszen minden fűszál maga egy csoda. Sok verset olvas. Szereti Faludy György költészetét. Érdeklí továbbá az is, miként látják a valóságot a kortárs költők. A művész saját magán keresztül szűri meg a dolgokat, a különféle témákat.

Lipcsei Márta megjegyezte: az emberiség semmit nem tanul a saját butaságaiból, gondoljunk csak a háborúkra,

a járvány megjelenésére, ami sokakat meghökkentett. Szóba került a megismerés, önmegismerés fontossága. A megismerés folyamata születésunktől kezdve történik. Érdekes az is, ahogyan rálépünk az önmegismerés lépcsőfokaira. A művészek önmagukból adnak a kreativitás pillanataiban. A kötet címevel kapcsolatban ekként fogalmazott: a zene után talán a költészet nyelve a legérzékenyebb. Az improvizáció rövid idő alatt megvalósuló maximális kreativitás, amely magában hordozza az egyén önismeretének igaz pillanatait. Ez minden művészeti ágra érvényes, és eljutva a közönséghez, pillanatnyi rezonanciaállapotot idézhet elő, mely az érzékszerveken keresztül a lélekig hatol. Az improvizációnál rövid ideig tart a kreativitási folyamat. A váradi költőnő az idő mibenlétéről is elmélkedett, az idő folytonos sodrásáról és az ún. diszkrét időről. Ha például szerelmesek vagyunk, ha gyászolunk, ha haldoklunk, minden pillanat számít.

Az elmúlás témája nemcsak az *Improvizáció*ban található meg, a *Vírusrózsában* is markánsan jelenik meg a halál motívuma. Egy jóságjár-

ványnak kellene elszabadulnia – ez lenne a *Vírusrózsa* úgymond gyerekes megoldása, jegyezte meg. Elmondta: a verseket mintha fentről diktálta volna neki valaki, nagyon érdekes volt, amikor ilyen energiaállapotba került.

Azért kezdett el írni, mert kevés olyan költő van, aki annyi természettudományos ismerettel rendelkezik, mint ő. Márpedig szükség van a természettudományos ismeretekre. Példaként hozta fel Nemes Nagy Ágneszt, aki nagyon jól fel tudta használni a természettudományt. Leírta versben a kvantumelméletet. Nemes Nagy szerint a vers részecsketermészete a szavak, míg a hullámtermészete a hangulat, amit a vers megteremt.

Lipcsei Márta arról is szólt: ötvenévesen jött rá, hogy költőnek született. Következő, *Aszály* című verseskötetének megjelenése idén várható.

Az író-olvasó találkozón a szerző felolvasott néhány verset az *Improvizációból*, illetve a Hugarovox Kiadó felelős vezetője, Kaiser László költő munkásságáról is beszélt. Az irodalmi délután dedikálással zárult.

Tóth Hajnal

Cicero gondolata

A római szónok, államférfi, filozófus, író, a latin irodalom első jelentős filozófiai írója volt, aki megalkotta a latin filozófiai nyelvet. Az ékesszólás mestere volt. Az ő egyik gondolatát idézzük a **vízszintes 1.** alatt és a **függőleges 13.** alatt.

VÍZSZINTES: **13.** Író, régész (Ferenc, 1879–1934). **14.** Népköltészeti gyűjtő, püspök, költő, (János, 1811–1875). **15.** Befejeződött. **16.** Esőben állt. **18.** A nagy varázsló. **19.** A -re párja.

21. Francia utca. **22.** Szilícium és fluor vegyjele. **23.** Sokat tud róla. **25.** Friss. **27.** ... -en, -ön. **28.** Ez a „hal” a béka lárvája. **29.** Védő tartó. **30.** Melegedni kezd! **31.** Már előre. **33.** Pamlag. **35.** A test motorja. **37.** Szövetségi tartomány Ausztria nyugati részén. **38.** ... van – unja. **41.** Te és ő. **42.** Kettő római számmal. **44.** Termést betakarít. **45.** Álláspontot véd. **47.** Ukrán népi történelmi dal. **49.** Norvégia, Németország és Málta gépkocsijele. **50.** Darvak repülési formája. **52.** London folyója.

1	L	2	3	4	Z	5	6	7	8	9	L	10	11	12	S
13						14						15			
16					17		18			19	20		21		
22					23	24				25	26				R
27				28						29				30	
	K		31				32		33				34		
35	SZ	36			37						38				
39				40		41			42	43		44			
45				46		47				48		49			
50					51			52			53				E
54				55				56		57				58	
	E		59				60		61				62		
63	64				65	66		67			68	69			
70				71		72	73			74		75			
	A	GY			K						K				N

54. A házba. 55. A hét vezér egyike (Anonymus gestájában). 57. Rövid zenemű. 58. Deciliter. 59. Muliné része. 60. Lefed. 62. Kossuth-díjas fizikus (Zoltán, 1900–1992). 63. Nitrogén és francium vegyjele. 65. Szélein tapad! 67. Rádium vegyjele. 68. Lengyel iparváros. 70. Háborúval kapcsolatos. 72. Szeretetlakoma. 75. Vissza: tizenéves.

FÜGGŐLEGES: 2. Kerámia tárgyak máza. 3. Főnemesi cím. 4. Sapienti ... – a bölcsnek elegendő (latin). 5. E, e, e. 6. Erősen maró hatású halogén elem. 7. A Carmen című opera zeneszerzője. 8. A közelebbi. 9. Sebet ejt (kígyó). 10. Hasító eszköz. 11. Igényli. 12. Vasút része. 17. Fennsík Belső-Ausztriában. 20. Olasz szerelem. 24. Éles hangon visít. 26. Kipling farkasvezére. 28. Tova. 29. Személyed. 30. Adósságot kifizet. 31. Híres musical. 32. Ősi sumér város. 33. Gustav ... – osztrák festő (1862–1918). 34. Francia író (Jules, 1828–1905). 36. Becézett Imre. 40. Énekel. 43. Japán festő, szobrász (Masuo) 46. Okít. 48. ... atya bűne (Eça de Queirós regénye) 51. Kádszélék! 53. Páratlan Zala! 56. Szobrász teszi. 58. Vitéz, hős (ék. f.). 59. Pakisztán állam nyelve. 61. Bejárat.

62. Szétszed. 64. Dermed. 66. Nobel-díjas dán biokémikus (1895–1976). 69. ... mosso – élénkebben (zene). 71. Latin előljáró (-ban, -ben, -ba, -be). 73. Gallium vegyjele. 74. Magam.

Barabás Zsuzsa

A helyes megfejtést beküldők között 3 hónapos *Várad*-előfizetést sorsolunk ki! A megfejtést postán vagy e-mailben juttathatják el szerkesztőségünk címére: Várad folyóirat, 410087 Oradea, str. Armatei Române nr. 1/A, corp C; varadszerkesztoseg@gmail.com. Kérjük, tüntessék fel a nevüket és a pontos lakcímüket! Beküldési határidő: **július 31.**

Júniusi rejtvényünk (*Bölcs gondolatok*) helyes megfejtése: „Az agresszió szeretethiány. Megbocsátunk, amíg szeretünk.”

FIZESSEN ELŐ FOLYÓIRATUNKRA!

A *VÁRAD* előfizetési díja: 3 hónapra 25 lej, 6 hónapra 50 lej, 1 évre 100 lej. A lap előfizethető a Gheorghe Șincai Bihar Megyei Könyvtár pénztárában készpénzzel vagy postán pénzesutalvánnyal (mandat postal) az „Abonament Várad” megjegyzésnek a feltüntetésével: Biblioteca Județeană „Gheorghe Șincai” Oradea; CUI 4687188; Cod IBAN: RO66TREZ07621G330800XXXX, Trezoreria Oradea. Az előfizetők a lapot postán kapják meg, ezért kérjük, a nevet és a pontos lakcímet tudassák szerkesztőségünkkel személyesen, telefonon vagy elektronikus postán a következő elérhetőségeken: Nagyvárad, Armatei Române utca 1/A, C épület, II. em. 7. ajtó; telefon: 0259/431–257, 116-os mellék; 0771/269–647; postacím: 410087 Oradea, str. Armatei Române nr. 1/A, corp C; e-mail: varadszerkesztoseg@gmail.com; bibliobihar@yahoo.com.

Lapszámunk szerzői

CZILLI ARANKA (1982, Kovászna) költő, író, magyartanárként dolgozik szülővárosában. Kötetei: *Nyitott ablak* (versek, 2018), *A varázslatos szekrény* (versek és mesék gyerekeknek és felnőtteknek, 2020) *Késsel és villával* (versek, 2022).

DEBRECZENY GYÖRGY (1958, Budapest) költő, könyvtáros, szülővárosában él. Eddig 16 verseskötete jelent meg, a legutóbbiak: *Ezen a szép napon: Thomas Bernhard breviárium* (AJ Téka Kiadó, 2019); *Három menetben, kollázs nélkül* (AJ Téka Kiadó, 2020); *Nincs semmi, Tandori úr* (AJ Téka Kiadó, 2021).

DERZSY-BEN OND (1963) a Keszthelyi-hegység Ló-vonulatán élő író. Kézíratos művei: regények, novellák, mesék, forgatókönyvek, színművek, hangjáték, stand-up.

FÜLÖP LÁSZLÓ (1944, Szentivánfa) nyelvész, nyugalmazott tanár, a Kaposvári Egyetem volt oktatója, az MTA köztisztviselője. Kutatási területei: névtan, genealógia, helytörténet és művelődéstörténet.

FÜZESI MAGDA (1952, Nagybereg, Kárpátalja) költő, újságíró. A budapesti székhelyű *Kárpátaljai Hírmondó* alapító főszerkesztője. Versei kárpátaljai, magyarországi és erdélyi folyóiratokban jelentek meg. Legutóbbi kötetei: *Ima mindenkor*. Válogatott versek (Kolozsvár, 2018.); *Tenyered fáin tarka madár*. Fél száz vers a szerelemről, 1969–2019 (Budapest, 2021).

JUHÁSZ ZSUZSANNA (1958, Dunaújváros) költő, pszichológus. 1980 óta publikál magyarországi periodikákban. Első prózakötete *Hát micsoða nõ ez!* címmel 2021-ben jelent meg, írásai szerepeltek *Az év novellái* című antológiákban 2021-ben és 2023-ban.

KÉGL ILDIKÓ (1976, Kazincbarcika) író, újságíró, esszéista, irodalomszervező, jelenleg Miskolcon él. Számos könyvet, tanulmányt, riportot írt. Legutóbbi kötete idén jelent meg az AB Art kiadónál *Mint Jairus lánya / Like Jairus' Daughter* címmel, ez egy kétnyelvű, angol–magyar versválogatás.

KOVÁCS-SZÉLES ANDREA (1972, Magyarágés, Szatmár m.) a kolozsvári állami egyetem óvó- és tanítóképző szakán végzett. Szülőfalujában él, ahol 1993 óta tanít. A Szatmárnémetiben megjelenő *Szamos* folyóirat

2019 óta közli írásait. 2022-ben jelent meg első novelláskötete *Vasremény* címmel.

LŐRINCZ GYÖRGY (Kápolnásfalva, 1946) író, újságíró, esszéista és a szociográfiai publicisztika művelője. Székelyudvarhelyen él, ahol az irodalmi, zenei, képzőművészeti életet szervezte évtizedeken át, megalapítva 1995-ben az Erdély Magyar Irodalmáért Alapítványt. Kéttucatnyi könyve jelent meg az évek során, legutóbb a *Ma éjjel eljövök érted* (Budapest, 2021) című prózakötet.

LŐRINCZ JÓZSEF (1947, Székelydálya) nyugalmazott magyartanár. Több mint ötszáz sajtóközlése, tizenhat kötete jelent meg: versek, irodalomtörténeti, pedagógiai, néprajzi, nyelvészeti írások. Legutóbbi kötete: *Szava sorsunkba belenőtt – Sorok Csanády György költészetéről* (Székelyudvarhely, 2022).

SZILÁGYI FERENC HUBART (Érmihályfalva, 1952) költő, elbeszélő, műfordító, képzőművész, szülővárosában él. Emlékérem- és plakett-készítőként is ismert. Féltucat verskötete és két prózakötete jelent meg, William Shakespeare szonettjeinek újrafordítását 2021-ben adta ki.

TARI ISTVÁN (1953, Zenta) délvidéki költő, író, képzőművész. 2003–2011 között vezette az ötvenes évektől működő Magyarokérszói Íróklubot. Eddig tizenhét könyve jelent meg, legutóbbi kötete: *Csataképversek* (képversek, grafikák, kordokumentumok, Berzsenyi Könyvkiadó, Kaposvár, 2020). Rajzaiból, grafikáiból a Kárpát-medence tizenhét településén voltak önálló tárlatai.

TÓTH ÁGNES (1946, Nagyvárad) író, költő, újságíró, 1994-től 2002-ig a Duna Televízió tudósítója. Több gyermekvers- és prózakötete jelent meg, *Csupabóhócok* című bohózatát 1995-ben mutatta be szülővárosa bábszínháza. Legújabb kötete: *Tündérelő* (gyermekversek, 2020).

WESSELY GÁBOR (Szolnok, 1957), író, újságíró, Tolnán él, már nyugdíjas. 23 kötete jelent meg (versek, kisprózák, naplók, válogatott cikkek). Napi-, heti- és havilapokban mintegy ötezer cikke látott napvilágot.

ZENTAI LÁSZLÓ (1950, Sopron) közgazdász-jogász, a *Soproni Füzetek* felelős szerkesztője. Első könyve *Kökényhúsú ég alatt* címmel jelent meg 1989-ben, tíz kötetet publikált, legutóbb a harmadik családregénye jelent meg: *Von Alexander, a csirkefogó* (Civil Flotta kiadó, 2022).

